

รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)

รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 4/2562
ISBN 978-616-270-182-5

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการศึกษาไทย
พ.ศ. 2561
(Education in Thailand 2018)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

379.593 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 ส 691 ร รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education
 in Thailand 2018)
 กรุงเทพฯ: 2561
 292 หน้า
 ISBN: 978-616-270-182-5
 1. การศึกษาไทย – รายงาน 2. ชื่อเรื่อง

รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 4/2562
 ISBN 978-616-270-182-5
 พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2561
 จำนวน 1,500 เล่ม
 ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 กระทรวงศึกษาธิการ
 99/20 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2538, 2539, 2541
 โทรสาร 0 2241 8330
 Website: www.onec.go.th
 พิมพ์ที่ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
 90/6 ซอยจรัลสนิทวงศ์ 34/2
 ถนนจรัลสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
 โทรศัพท์ 0 2424 3249, 0 2424 3252
 โทรสาร 0 2424 3249, 0 2424 3252

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการจัดทำ *รายงานการศึกษาไทย (Education in Thailand)* อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก่อนหน้านี้ สำนักงานฯ ได้จัดทำเฉพาะฉบับภาษาอังกฤษ และเผยแพร่ไปยังเครือข่ายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ อาทิ หน่วยงานด้านการศึกษา สถานศึกษา สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในประเทศไทย สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และผู้ที่สนใจทั่วไป แต่เนื่องจากมีเครือข่ายจำนวนมากที่ประสงค์ให้สำนักงานฯ จัดทำ*รายงานการศึกษาไทย*ทั้งฉบับภาษาไทยควบคู่กับภาษาอังกฤษด้วย สำนักงานฯ จึงได้จัดทำ *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)* ทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อรายงานสถานการณ์และความก้าวหน้าด้านการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย โดยในรอบปีที่ผ่านมา เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายต่าง ๆ ขึ้นในประเทศไทย อันส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย

รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018) ฉบับนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลภาพรวมความเคลื่อนไหวของการศึกษาไทยในด้านต่าง ๆ โดยเริ่มจากการนำเสนอความเป็นมาและบริบทของการศึกษาไทย ระบบการศึกษา มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการศึกษา การจัดสรรงบประมาณและการลงทุนเพื่อการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อมูลและสถิติที่สำคัญเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษานานาชาติในประเทศไทยทั้งในระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ รายงานฉบับนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาไทยจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า *รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018)* ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ในการสะท้อนภาพความก้าวหน้าด้านการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในภาพรวม และหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาตลอดจนผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษาที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าต่อการจัดทำ*รายงานการศึกษาไทย*ฉบับนี้ให้ลุล่วงและประสบความสำเร็จด้วยดี

(ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (*Education in Thailand 2018*) ฉบับนี้ ได้นำเสนอรายงานสถานการณ์และความก้าวหน้าของการศึกษาของประเทศไทยในภาพรวม โดยได้นำเสนอความเป็นมาของการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาตั้งแต่สมัยอดีตเชื่อมต่อกันถึงสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงประเด็นท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม 2) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ. 2558 (Millennium Development Goals: MDGs 2015) สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) 3) การดำเนินงานตามเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) 4) การสร้างประชาคมอาเซียน 5) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และนโยบายประเทศไทย 4.0 6) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมผู้สูงอายุ และ 7) ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

บทต่อมานำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการศึกษา มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยได้กำหนดให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และมีระดับการศึกษาหลักอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ระดับปฐมวัยหรือระดับอนุบาล 3 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา และ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่สามารถแบ่งออกได้เป็นระดับต่ำกว่าปริญญา หรืออนุปริญญา และระดับปริญญา ในส่วนของมาตรฐานและการประกัน คุณภาพการศึกษาในบทนี้ ได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน การประกันคุณภาพการศึกษา ภายนอก และมาตรฐานคุณวุฒิทางการศึกษา

บทที่ 3 ได้กล่าวถึงการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจน การมีส่วนร่วมทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) การบริหารและการจัด การศึกษาของรัฐ ซึ่งในรายงานฉบับนี้หมายถึงกระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งออกเป็นการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง การบริหาร และการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาค และการบริหารและการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษา 2) การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ในระดับท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย 3) การบริหาร และการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจัดการศึกษาในระบบในระดับต่าง ๆ และบางหน่วยงานได้จัดการศึกษา เฉพาะทางเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ของหน่วยงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ และ 4) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชน ประกอบด้วยองค์กร นอกภาครัฐ อันได้แก่ สถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการเอกชน ครอบครั้ว และสถาบันทางศาสนา

บทต่อมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและการลงทุน เพื่อการศึกษา ในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการศึกษานั้น รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณ โดยจำแนกตามลักษณะงาน อันได้แก่ การศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

อุดมศึกษา การศึกษาไม่กำหนดระดับ การบริการสนับสนุนการศึกษา การวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา และการศึกษาอื่น โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (ระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา) เป็นอันดับแรก ในส่วนของการลงทุนเพื่อการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 รัฐบาลได้จัดสรรเงินจำนวน 523,569.4 ล้านบาท หรือร้อยละ 18.1 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานด้านการศึกษา แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่มุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การระดมทรัพยากรเพื่อเป็นการลงทุนด้านการศึกษา นั้น นอกจากจะมาจากงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาที่รัฐบาลได้จัดสรรให้แก่หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมาจากภาคครัวเรือนและจากภาคเอกชน ในการระดมทรัพยากรเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ประเทศไทยมีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าครองชีพแก่นักเรียนและนักศึกษาที่มีความจำเป็นตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพครู

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้นำเสนอในบทที่ 5 ซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น จึงมีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญจำนวนมากที่สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยในรายงานฉบับนี้ได้นำเสนอการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ได้แก่

การพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย การขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สู่การปฏิบัติ การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษา และ การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในบทที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้นำเสนอประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สอดคล้องกันในแต่ละรัฐบาลจำนวน 11 ประเด็น สำหรับสถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น จะเห็นได้ว่า ในปีการศึกษา 2560 มีครูที่สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 715,594 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ส่วนในระดับอุดมศึกษา บุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนที่มีหน้าที่ในการสอนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีระหว่างปีการศึกษา 2558-2560 สำหรับระบบการรับนักศึกษาในสถาบันการผลิตครูในปัจจุบัน จะปรากฏในรูปแบบคณะวิชาหรือหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาปกติทั่วไป หรือในวิทยาลัยครูเดิมที่ปรับเปลี่ยนรูปมาเป็นมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 และได้นำเสนอโครงการผลิตและพัฒนาครูที่สำคัญที่สามารถจำแนกได้เป็น 1) โครงการที่เริ่มดำเนินการก่อนการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 และเสร็จสิ้นแล้ว 2) โครงการที่เริ่มดำเนินการก่อนการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 และปัจจุบันยังมีการดำเนินงานอยู่ และ 3) โครงการที่เริ่มดำเนินการเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542

บทที่ 7 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษา โดยเน้นการนำเสนอสถิติการศึกษาของประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา การเข้าถึงการศึกษานอกระบบ และยังได้นำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปของสถิติการสำเร็จการศึกษา

การได้รับการศึกษาของประชากรไทย การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีนานาชาติซึ่งได้รับการนำเสนอในรูปแบบของผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง 2560 ที่ได้รับการสำรวจจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล อันได้แก่ การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยสถาบันพัฒนาการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) และการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกโดยสถาบัน Quacquarelli Symonds (QS)

ต่อจากนั้นในบทที่ 8 จะเป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษานานาชาติในประเทศไทยและความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาดำเนินการโดยนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการศึกษานานาชาติในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในผู้เรียนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา และประเด็นเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาทั้งในรูปแบบพหุภาคีและทวิภาคี

บทสุดท้ายได้นำเสนอทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของการดำเนินงานปฏิรูปประเทศตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้เกิดการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาดังกล่าว พลังขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งคือการแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) โดยคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติให้มี

คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปประเทศในด้านการศึกษา คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษามีวาระการดำเนินงาน 2 ปี มีภารกิจในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1	ความเป็นมาและบริบทของการศึกษาไทย
1	
บทที่ 2	ระบบการศึกษา มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา
22	
2.1	รูปแบบการจัดการศึกษา
23	
2.2	ระดับการศึกษา
51	
2.3	มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา
55	
บทที่ 3	การบริหารและการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมทางการศึกษา
68	
3.1	การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ
69	
3.2	การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
81	
3.3	การบริหารและการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ
85	
3.4	การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชน
88	
บทที่ 4	การจัดสรรงบประมาณและการลงทุนเพื่อการศึกษา
104	
4.1	การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา
105	
4.2	การลงทุนเพื่อการศึกษา
109	
4.3	การระดมทรัพยากรเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา
120	

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 5	การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน	124
	5.1 การพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย	124
	5.2 การขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สู่การปฏิบัติ	130
	5.3 การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ	135
	5.4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน อาชีวศึกษา	140
	5.5 การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ	142
บทที่ 6	การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา	146
	6.1 แนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพครูและ บุคลากรทางการศึกษา	146
	6.2 สถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา	149
	6.3 ระบบการรับนักศึกษาในสถาบันการผลิตครู	153
	6.4 การดำเนินงานเพื่อพัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษา	154

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 7 การเข้าถึงการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการเรียนรู้	164
7.1 การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	165
7.2 การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ	174
7.3 การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา	183
7.4 การเข้าถึงการศึกษานอกระบบ	187
7.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้	190
บทที่ 8 การศึกษานานาชาติในประเทศไทยและความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา	212
8.1 การศึกษานานาชาติในประเทศไทย	213
8.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา	222
บทที่ 9 ทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย	240

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	ประเภทและจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 82
ตารางที่ 3.2	จำนวนนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ปีการศึกษา 2556-2560) 84
ตารางที่ 3.3	จำนวนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทางและ จำนวนผู้เรียน จำแนกตามหน่วยงาน (ปี พ.ศ. 2559) 87
ตารางที่ 3.4	ร้อยละของนักเรียน นักศึกษา จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประเภทสถานศึกษาของรัฐและ เอกชน (ปีการศึกษา 2556-2560) 92
ตารางที่ 4.1	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา จำแนกตาม ลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561) 106
ตารางที่ 4.2	งบประมาณรายจ่าย จำแนกตามลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561) 113
ตารางที่ 4.3	กิจกรรมสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนปกติ (รายหัวต่อคน/ปี) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561) 114
ตารางที่ 4.4	เงินสนับสนุนค่าหนังสือเรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับชั้น (คน/ปี) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561) 115
ตารางที่ 6.1	จำนวนครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560) 150
ตารางที่ 7.1	จำนวนนักเรียนที่ศึกษาในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560) 165

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 7.2	อัตราส่วนนักเรียนระดับปฐมวัยต่อประชากร ในกลุ่มอายุ 3-5 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)	169
ตารางที่ 7.3	อัตราส่วนนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อประชากร ในกลุ่มอายุ 6-11 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)	170
ตารางที่ 7.4	อัตราส่วนนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ต่อประชากรในกลุ่มอายุ 6-14 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)	171
ตารางที่ 7.5	อัตราส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อประชากรในกลุ่มอายุ 12-14 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)	172
ตารางที่ 7.6	อัตราส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต่อประชากรในกลุ่มอายุ 15-17 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)	173
ตารางที่ 7.7	จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)	184
ตารางที่ 7.8	จำนวนนักศึกษาพิการที่ศึกษาอยู่ใน สถาบันอุดมศึกษา (ปีการศึกษา 2555-2559)	187
ตารางที่ 7.9	จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบ จำแนกตามระดับ และประเภทการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)	189
ตารางที่ 7.10	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของนักเรียน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม ระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2559)	190

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 7.11 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2559)	191
ตารางที่ 7.12 จำนวนผู้เรียนในสายอาชีวศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)	192
ตารางที่ 7.13 อัตราร้อยละของผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับ การศึกษาที่สำเร็จ (ปี พ.ศ. 2556-2560)	197
ตารางที่ 8.1 จำนวนโรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)	216
ตารางที่ 8.2 จำนวนครูที่สอนในโรงเรียนนานาชาติ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)	217
ตารางที่ 8.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)	218

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 3.1 โครงสร้างการบริหารงานของ กระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลาง	75
แผนภาพที่ 4.1 ร้อยละของการจัดสรรงบประมาณการศึกษา จำแนกตามลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561)	108
แผนภาพที่ 4.2 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษา ต้องงบประมาณแผ่นดิน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561)	111
แผนภาพที่ 4.3 ร้อยละของงบประมาณการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์ มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561)	112
แผนภาพที่ 7.1 อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร จำแนกตาม ระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)	166
แผนภาพที่ 7.2 อัตราการเรียนต่อของนักเรียนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2557-2560)	167
แผนภาพที่ 7.3 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนในโรงเรียน เรียนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2558-2560)	176
แผนภาพที่ 7.4 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2558-2560)	177

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพที่ 7.5 จำนวนนักเรียนพิการที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2558-2560)	182
แผนภาพที่ 7.6 จำนวนนักเรียนพิการที่เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2558-2560)	182
แผนภาพที่ 7.7 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)	193
แผนภาพที่ 7.8 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย (ปี พ.ศ. 2556-2560)	195
แผนภาพที่ 8.1 จำนวนหลักสูตรนานาชาติระดับอุดมศึกษา ในประเทศไทย จำแนกตามระดับการศึกษา (ปี พ.ศ. 2560)	222

บทที่ 1

ความเป็นมาและบริบทของการศึกษาไทย

การศึกษาในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย การศึกษาไทยมีประวัติการพัฒนามาอย่างยาวนานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการเรียนการสอนในประเทศไทยและได้รับการปฏิรู้อยู่หลายครั้งเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาให้มากที่สุด

เป็นที่กล่าวกันว่าประวัติการศึกษาของไทยเริ่มต้นขึ้นในสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781–1921) โดยสำนักราชบัณฑิตจัดการเรียนการสอนให้แก่เฉพาะสมาชิกในราชวงศ์และบุตรหลานข้าราชการเท่านั้น ส่วนวัดเป็นสถานที่เรียนของบรรดาบุตรหลานขุนนางและประชาชนทั่วไป โดยมีพระสงฆ์ที่เชี่ยวชาญภาษาบาลีเป็นครูผู้สอน ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชอาณาจักร (พ.ศ. 1893–2310) รูปแบบการศึกษายังคงเหมือนกับสมัยสุโขทัย แต่ที่แตกต่างออกไปคือ มีโรงเรียนมิชชันนารี เป็นโรงเรียนที่ชาวตะวันตกได้เข้ามาสร้างเพื่อเผยแพร่ศาสนาและขณะเดียวกันก็สอนวิชาสามัญด้วย ส่วนการศึกษาในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

(พ.ศ. 2311-2411) การศึกษาในสมัยนี้เช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา บ้านและวัดยังคงมีบทบาทสำคัญเช่นเดิม

ยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญเกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนกลาง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี (เสด็จขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2411-2453) ผู้ทรงริเริ่มวางรากฐานการศึกษาแผนใหม่ที่เป็นระบบ ทรงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในพระบรมมหาราชวัง แล้วขยายผลการจัดการศึกษาออกไปสู่ราษฎรทุกระดับด้วยแนวคิดและวิธีการที่เป็นระบบแบบแผน พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นรากฐานการพัฒนาชีวิตและการพัฒนาประเทศ จึงทรงริเริ่มพัฒนาคนโดยทรงเน้นให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อราษฎรทุกคน แต่เนื่องจากบ้านเมืองยังไม่เคยมีการจัดการศึกษาที่เป็นแบบแผนมาก่อน จึงทรงจัดแบบค่อยเป็นค่อยไปด้วยการบูรณาการแบบแผนเดิมกับแบบแผนสากลเข้าด้วยกัน เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพสังคมไทยในสมัยนั้น

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีดังนี้

1) การจัดตั้งโรงเรียนแผนใหม่ โดยทรงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในพระบรมมหาราชวังและขยายผลการจัดออกไปสู่ราษฎรทุกระดับ เพื่อให้การศึกษาแก่ราษฎรอันนำไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น โรงเรียนแผนที่ โรงเรียนฝึกหัดครู โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนมหาดเล็กหลวง โรงเรียนสำหรับราษฎรทั่วไป และยังได้ขยายการศึกษาไปตามหัวเมืองใหญ่

2) การประกาศใช้แบบเรียนหลวง อันได้แก่ แบบเรียนหลวง 6 ตอน ซึ่งเป็นแบบเรียนหลวงชุดแรกของประเทศ และแบบเรียนเร็ว เพื่อให้นักเรียนได้อ่านและเรียนจบได้ภายใน 3 เดือน

3) การจัดระบบการสอบไล่นักเรียน เพื่อใช้ในการวัดระดับความรู้ของนักเรียนที่ต้องการเข้ารับราชการ นักเรียนจึงต้องศึกษาต่อจนถึงระดับที่ราชการต้องการ

4) การจัดตั้งกรมศึกษาธิการ เพื่อรับผิดชอบการศึกษาของพลเมืองโดยตรง และต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นกระทรวงธรรมการและเป็นกระทรวงศึกษาธิการมาจนถึงปัจจุบัน

5) การจัดระบบการศึกษา การศึกษาได้รับการจัดให้มีระเบียบแบบแผน มีโครงการศึกษา ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ซึ่งเป็นแบบแผนการศึกษานับแรกของประเทศไทยที่ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา) 2) การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา) 3) การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา) และ 4) การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา) และโครงการศึกษายังได้กำหนดเรื่องอื่น ๆ เช่น กำหนดเรื่องการสอบไล่ กำหนดอัตราเงินเดือนครู การตรวจโรงเรียน เป็นต้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี (เสด็จขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2559) พระองค์ได้ทรงเน้นให้การศึกษาเป็นบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถนำหลักวิชาการมาใช้อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับภูมิสังคมและบริบทของประเทศไทย วิธีการที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์คือ การจัดการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อสร้างคนที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมในการพัฒนาตนเอง เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ในรัชสมัยของพระองค์ มีโครงการด้านการพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริอย่างหลากหลาย เพื่อให้ประชาชนในทุกท้องถิ่นมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงในทุกระดับ อาทิเช่น

โครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ขึ้นที่โรงเรียนไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อดำเนิน “โครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม” โดยเป็นแม่ข่ายการถ่ายทอดระบบทางไกลผ่านดาวเทียม ส่งสัญญาณออกอากาศแพร่ภาพไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในเครือข่ายทั่วประเทศ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม” เพื่อบริหารจัดการและดำเนินโครงการดังกล่าว

โครงการมูลนิธิพระดาบส

เป็นโครงการตามกระแสพระราชดำริ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2518 เพื่อสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่มีอาชีพ และความรู้พื้นฐานที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูง แต่มีความใฝ่เรียนเพียรพยายามให้ได้มีโอกาสฝึกอาชีพ ควบคู่ไปกับการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิพระดาบสจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการศึกษานอกระบบและไม่เป็นเชิงพาณิชย์

โรงเรียนราชประชาสถาสัย

โรงเรียนถือกำเนิดมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชาสถาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดสร้างโรงเรียนสำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนที่เลี้ยงแยกจากบิดามารดาแต่แรกเกิด เพราะเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับเชื้อโรคเรื้อน แต่มีพระราชบัญญัติควบคุมโรคติดต่อ บังคับมิให้โรงเรียนได้รับเข้าเป็นนักเรียน ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่าเพื่อความเป็นธรรม เด็กเหล่านี้ควรมีสติเสรีภาพเช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ

การปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้มีการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย การปฏิรูปการศึกษาคครั้งสำคัญในปี พ.ศ. 2520 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และได้มีการประกาศใช้*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520* ซึ่งได้ปรับปรุงการศึกษาให้สนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสังคม เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เน้นหนักให้เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสร้างประโยชน์แก่สังคม แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้แบ่งระบบการศึกษาเป็น 2 ระบบอย่างชัดเจน คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนมี 4 ระดับ คือ ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญในครั้งต่อมาคือ การปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งในยุคนี้มีการตรา*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542* ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย และกฎหมายการศึกษาอีกหลายฉบับ โดยมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ในกระแสโลกาภิวัตน์ การปรับโครงสร้างการบริหารราชการ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 นับต่อจากการปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2542 โดยมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ 1) พัฒนาศักยภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา

ในรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 แห่งราชวงศ์จักรี (เสด็จขึ้นครองราชย์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน) ได้ทรงใส่พระราชหฤทัยในการส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาของชาติ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งจะเติบโตใหญ่ขึ้นมาเป็นกำลังหลัก ในการช่วยพัฒนาประเทศชาติ

ในบทนี้ จะขออัญเชิญพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เพื่อให้ ทุกภาคส่วนน้อมนำมาปฏิบัติ ซึ่งบันทึกโดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม
3. มีงานทำ – มีอาชีพ
4. เป็นพลเมืองดี

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

1. ความรู้ความเข้าใจต่อชาติบ้านเมือง
2. ยึดมั่นในศาสนา
3. มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์
4. มีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน

2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง – มีคุณธรรม

1. รู้จักแยกแยะสิ่งที่ดี – ชอบ / ชั่ว – ตี
2. ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบ สิ่งที่ดีงาม
3. ปฏิเสธสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่ดี
4. ช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง

3. มุ่งงานทำ – มีอาชีพ

1. การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรม ในสถานศึกษาต้องมุ่งให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำจนงานสำเร็จ
2. การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรต้องมี จุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานเป็นและมีงานทำในที่สุด
3. ต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตรมีอาชีพ มุ่งงานทำ จนสามารถ เลี้ยงตัวเองและครอบครัว

4. เป็นพลเมืองดี

1. การเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน
2. ครอบครัว – สถานศึกษาและสถานประกอบการ ต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี
3. การเป็นพลเมืองดีคือ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ ก็ต้องทำ” เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจ และความเอื้ออาทร

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ มากมาย เพื่อสนองพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

ในส่วนของรัฐบาลไทย จะเห็นได้ว่ารัฐบาลในแต่ละยุคสมัยได้ให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนและการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในภาพรวมเพื่อให้คนไทยทุกกลุ่มของสังคมได้มีสิทธิเท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาการศึกษา ยังถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ทิศทางที่ต้องการ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลแต่ละสมัยมีจุดเน้นสำคัญในประเด็น ที่แตกต่างกันไป แต่มีประเด็นที่มุ่งดำเนินการเหมือนกันในทุก ๆ รัฐบาล คือ การปฏิรูปการศึกษา การสร้างโอกาสความเท่าเทียมกันทางการศึกษา

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การยกระดับมาตรฐานอาชีวศึกษา การจัดสรรงบประมาณการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาการศึกษาของทุกภาคส่วน

รัฐบาลโดยส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา เป็นอันดับแรกตามที่ระบุไว้ในนโยบายด้านการศึกษา ตัวอย่างเช่น นโยบาย ด้านการศึกษาของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2549 ได้เร่งให้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นในเรื่องคุณธรรมนำความรู้ รัฐบาลในปี พ.ศ. 2551 ได้ประกาศให้ มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ เช่น การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ ศึกษา การแก้ไขกฎหมายด้านการศึกษาโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญ การระดมทรัพยากรเพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการ ศึกษา เป็นต้น ส่วนรัฐบาลในปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้กำหนดให้ปรับปรุง คุณภาพการศึกษาโดยปฏิรูประบบการจัดการองค์ความรู้

ในรัฐบาลสมัยปัจจุบัน การศึกษาถือเป็นหนึ่งในนโยบายที่สำคัญ ที่สุด โดยรัฐบาลเล็งเห็นว่าการศึกษเป็นรากฐานของการผลิตทรัพยากร มนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ และเป็นรากฐาน ของการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง มีคุณภาพและคุณธรรม โดยเชื่อว่าการศึกษา สามารถสร้างสังคมที่แข็งแกร่งด้วยกับคุณธรรมและจริยธรรม หน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ภาครัฐและภาคเอกชน ได้ร่วมมือกันในการพัฒนาคุณภาพคนไทยด้กับการให้การศึกษา การปฏิรูปการศึกษาเป็นสาขาหนึ่งในการปฏิรูปประเทศตามที่กำหนด ในมาตรา 258 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

แม้ว่าความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ กระทรวงศึกษาธิการ แต่กระทรวงอื่น ๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวง มหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดการศึกษาในสาขาเฉพาะทางหรือจัดการศึกษา ในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้พบกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาอย่างมากมายซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ด้านการศึกษา ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพ สถานการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่

1. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การปฏิวัติยุคดิจิทัลได้นำไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) กล่าวคือ เป็นการเติบโตแบบก้าวกระโดดครั้งใหญ่ของเทคโนโลยีสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายของสินค้าและข้อมูลได้อย่างอิสระและไร้พรมแดน โฉมหน้าของโลกยุคโลกาภิวัตน์รอบใหม่จะเป็นยุคของ Internet of things หรือยุคที่ระบบอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายขยายเข้าไปสู่สถานที่ต่าง ๆ อย่างเช่น สถานศึกษา ศูนย์ดูแลสุขภาพ และการขนส่ง เป็นต้น ระบบทางเศรษฐกิจทั่วโลกกำลังเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 โดยประเทศไทยได้จัดทำนโยบายที่รองรับการเป็นประเทศไทย 4.0 เพื่อพัฒนาประเทศก้าวสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-based Economy)

2. เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ. 2558 (Millennium Development Goals: MDGs 2015) สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030)

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ. 2558 (Millennium Development Goals: MDGs 2015) ที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ตกลงร่วมกันเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนา 8 ประการที่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติต้องบรรลุให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2558 ในส่วนของประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 2 ที่กำหนดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา และเป้าหมายที่ 3 ที่ว่าด้วยการส่งเสริมบทบาทสตรีและความเท่าเทียมกันทางเพศ จากสถิติการศึกษาของประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายโดยมีอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาในภาพรวมเกินร้อยละ 100 เนื่องจากได้นับรวมจำนวนเด็กนอกช่วงอายุในวัยเรียนระดับประถมศึกษา (6-11 ปี) ที่ปะปนอยู่เข้าไปด้วย และเด็กชายและเด็กหญิงมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษา

หลังจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ. 2558 ซึ่งได้ครบกำหนดระยะเวลาในปี พ.ศ. 2558 (2015) ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations: UN) ได้มีมติเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2558 ให้รับรองเป้าหมายการพัฒนาของโลกชุดใหม่เพื่อดำเนินการต่อเนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ พ.ศ. 2558 ภายใต้ชื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งได้รวมเป้าหมายบางประการของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษปี พ.ศ. 2558 ที่ยังไม่บรรลุผลเข้าไว้ด้วย โดยที่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 จะเป็นทิศทาง

ในการพัฒนาโลกในช่วง 15 ปีต่อจากนี้ ซึ่งได้วางเป้าหมายการพัฒนาไว้ 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมายที่ 4 เป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยกำหนดไว้ว่า “สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป้าประสงค์ที่สำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 คือการสร้างหลักประกันทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เสมอภาค และเท่าเทียม สำหรับผู้เรียนทุกคนในทุกระดับตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา เพิ่มจำนวนครูที่มีคุณภาพ เพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุข และการเป็นพลเมืองของโลก และเป้าหมายนี้ยังกำหนดให้เด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสามารถเรียนจบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพ และไม่เสียค่าใช้จ่ายภายในปี พ.ศ. 2573

3. การดำเนินงานตามเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All)

ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศสมาชิกขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation: UNESCO) ต่างเห็นชอบในการบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน 6 เป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2558 ในกรอบปฏิญญาดักการ์ โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ยอมรับกรอบปฏิญญาดังกล่าว และมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตลอดจนทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวม อันเป็นพันธกรณีในการบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชนภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนด

จากรายงานระดับชาติเพื่อติดตามผลการดำเนินงานการศึกษาเพื่อปวงชน 2558: ประเทศไทย (Education for All 2015 National Review: Thailand) ที่จัดทำโดยคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The Thai National Commission for UNESCO) รัฐบาลไทยได้ขยายและปรับปรุงคุณภาพ การดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการ พัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (The National Committee on Early Childhood Development) และได้จัดทำนโยบายเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนา เด็กไทย

ในส่วนของการขยายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทำงานอย่างมุ่งมั่น เพื่อจัดการการศึกษาและเพื่อขยาย โอกาสการเข้าถึงการบริการทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สำหรับ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทุกคน

สำหรับเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชนที่ว่าด้วยการตอบสนอง ความต้องการการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนและผู้ใหญ่นั้น ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้เรียนทุกวัย เพื่อยกระดับการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันยังได้มุ่ง ปรับปรุงคุณภาพของอาชีวศึกษาอีกด้วย ประเทศไทยยังมีนโยบายต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและเขียนของคนไทย เพื่อสร้าง ความสามารถพื้นฐานด้านการคำนวณ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีสำหรับนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อสร้างหลักประกัน ด้านความเสมอภาคทางการศึกษา ดังนั้นเนื้อหาของหลักสูตรและการเรียน การสอนจึงได้รับการทบทวนอยู่เสมอโดยคำนึงถึงข้อแตกต่างของแต่ละ บุคคลและเพศสภาพ เพื่อตอบสนองต่อความสนใจและขีดความสามารถ ของผู้เรียนแต่ละคน

4. การสร้างประชาคมอาเซียน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยผ่านการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการรวบรวมประเทศอาเซียนต่าง ๆ เข้าเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างสำเร็จ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรอง “แผนงานการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 (ASEAN Work Plan on Education 2016-2020)” ซึ่งมีประเด็นสำคัญด้านการศึกษา ดังนี้

- 1) การส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความรู้ท้องถิ่น
- 2) การยกระดับคุณภาพและสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนรวมถึงผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส
- 3) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 4) การสนับสนุนการพัฒนาอาชีวศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) การส่งเสริมการดำเนินงานของทุกภาคส่วนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

6) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอุดมศึกษา
ด้วยการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

7) การสร้างความเข้มแข็งให้กับบทบาทของอุดมศึกษา
ในด้านการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจด้วยการสร้างเครือข่ายระหว่าง
ผู้ประกอบการกับมหาวิทยาลัย และ

8) การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร
ทางการศึกษา

ระบบการศึกษาของประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการทบทวน
นโยบาย แผน และมาตรการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการ
จัดการเรียนการสอนและเพื่อสร้างความรู้ ทักษะ และภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่
คนไทย เพื่อรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน
นอกจากนี้ ต้องผลิตและพัฒนาแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญและทักษะ
การทำงานระดับสูงอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับกระแสการเคลื่อนย้ายแรงงาน
อย่างเสรีในภูมิภาค

5. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และนโยบาย ประเทศไทย 4.0

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นแผนแม่บท
หลักของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่
ประเทศไทย 4.0 มีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนา
อย่างยั่งยืนและมีกรอบทิศทางการพัฒนาระยะยาวที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์
“ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก
ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติ
ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา
และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง
โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง

การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีดังกล่าวนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบความคิดในการพัฒนาการศึกษาของชาติซึ่งเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคนอันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 หรือยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้คนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด และผู้ประกอบการ บนฐานการรู้คุณค่าความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และมีสุขภาวะที่ดี โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

และที่สำคัญในยุทธศาสตร์นี้ ยังได้กำหนดให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การปรับเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกประเภทโดยให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียน การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเน้นการจัดระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านกลไกต่าง ๆ การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบการรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคิดกรององค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับคุณค่าของครู การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2559 จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งได้จัดทำบนพื้นฐานของ*ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี* โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งยึดหลักทางสายกลางที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวยังมีเป้าหมายที่ให้คนไทยทุกช่วงอายุได้มีทักษะและศักยภาพเพื่อสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นหนึ่งในความท้าทายต่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะทำให้ประเทศมีรูปแบบเศรษฐกิจโฉมใหม่ในการพัฒนาประเทศเพื่อเข้าสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Value-based economy) นโยบายประเทศไทย 4.0 นี้จะพลิกโฉมรูปแบบของประเทศดังนี้ 1) การเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) และเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) 2) จากธุรกิจขนาดย่อมแบบดั้งเดิม (SMEs) ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็นธุรกิจประกอบการแนวใหม่ (Smart Enterprises) และธุรกิจเกิดใหม่ที่ใช้นวัตกรรมช่วยเสริมศักยภาพในการผลิต (Startups) 3) จากธุรกิจบริการแบบเดิม (Traditional Services) ที่มีการสร้างมูลค่าที่ค่อนข้างต่ำไปสู่ธุรกิจบริการที่มีมูลค่าสูง (High Value Services) และ 4) จากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

นโยบายประเทศไทย 4.0 จะเน้นการพัฒนาวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดในกลุ่มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมเป้าหมาย และในก้าวต่อไปของประเทศไทย 4.0 การศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะการทำงานสูง สอดคล้องกับรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศแนวใหม่

6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและสังคมผู้สูงอายุ

ตามข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการภายในปี พ.ศ. 2574 และต้องเผชิญกับปัญหาการลดลงของจำนวนประชากรวัยแรงงาน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรืออัตราการเกิดน้อยลง และการมีอายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากรสูงขึ้นทำให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นในแต่ละทศวรรษที่ผ่านมา เพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าว ระบบการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและมีทักษะการทำงานสูงเพื่อให้ประเทศได้เจริญก้าวหน้าต่อไป การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

7. ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

ระบบเศรษฐกิจและสภาพสังคมในปัจจุบันเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและศักยภาพที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียนแล้ว ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญอย่างมากสำหรับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคตซึ่งประกอบไปด้วย 3Rs และ 8Cs

3Rs หมายถึง

- อ่านออก (Reading)
- เขียนได้ (WRiting)
- คิดเลขเป็น (ARithmetic)

8Cs หมายถึง

- ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross - Cultural Understanding)
- ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)
- ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)
- ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
- ทักษะอาชีพ และการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)
- ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทฤษฎีหนึ่งที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences) ซึ่งมี 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภาษา (linguistic intelligence) 2) ด้านคณิตศาสตร์หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ (logical – mathematical intelligence) 3) ด้านมิติสัมพันธ์ (spatial intelligence) 4) ด้านดนตรี (musical intelligence) 5) ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (bodily – kinesthetic intelligence) 6) ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น (interpersonal intelligence) 7) ด้านการเข้าใจตนเอง (intrapersonal intelligence) และ 8) ด้านการเข้าใจธรรมชาติ (naturalist intelligence)

การจัดการศึกษาในประเทศไทยต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกในศตวรรษนี้และเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการผลิตประชากรที่มีทักษะการแข่งขันสูงในโลกที่ประสบกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการจัดการการเรียนรู้ ได้ให้ความสำคัญในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของผู้เรียนที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความท้าทายต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศมีผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดทั้งในด้านการจัดทำนโยบายและการดำเนินงานเพื่อจัดการศึกษา นโยบายและการดำเนินงานด้านการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการทบทวนหรือจัดรูปแบบใหม่เพื่อเตรียมความพร้อมคนไทยให้มีทักษะและศักยภาพที่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21

บทที่ 2

ระบบการศึกษา มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดประเภทและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ประชาชนทุกคนในประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทด้านการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยได้กำหนดให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือจะจัดทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถานสงเคราะห์ และองค์กรทางสังคมอื่น ๆ สามารถจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวยังได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งมีทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษา

ในประเทศไทยมีรูปแบบการจัดการศึกษาอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.1.1 การศึกษาในระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้นิยามไว้ว่า การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา ของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จ การศึกษาที่แน่นอน การศึกษาในระบบมี 2 ระดับได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีทั้งสายสามัญและสายอาชีพหรือ อาชีวศึกษา

การจัดการศึกษาในระบบของประเทศไทยมีหลากหลาย รูปแบบตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่ (1) การศึกษา ในชั้นเรียนปกติ (Mainstream Education) ประกอบด้วย การศึกษา สายสามัญและการศึกษาสายอาชีพหรืออาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วไป โดยจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนปกติทั่วไป และผู้เรียนต้องเข้าเรียน เต็มเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด (2) การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียน ที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียน ที่บกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ ที่ศึกษาในโรงเรียนหรือ ศูนย์การศึกษาพิเศษ และโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม และนักเรียน ด้อยโอกาสที่ศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน (3) การศึกษาสำหรับสังคมและการศึกษาที่จัดโดยสถาบันศาสนา (4) การศึกษาเฉพาะทางที่จัดโดยหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากกระทรวง ศึกษาธิการ และ (5) การศึกษานานาชาติที่ใช้ภาษาอื่นเป็นสื่อการเรียน การสอน (ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ)

อย่างไรก็ตาม ในบทนี้จะนำเสนอเฉพาะการศึกษาในรูปแบบปกติทั่วไปและการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

1) การศึกษาในชั้นเรียนปกติ

การศึกษาในชั้นเรียนปกติ เป็นการศึกษาในระบบที่จัดขึ้นในสถานศึกษา และผู้เรียนต้องเข้าเรียนเต็มเวลา แบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทสามัญ และประเภทอาชีวศึกษา หรือเรียกกันทั่วไปว่า สายสามัญ และสายอาชีพหรือสายอาชีวศึกษา ประเภทสามัญจะเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทอาชีวศึกษาจะเริ่มตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษา ในปัจจุบันระบบการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทยกำหนดให้เป็น 9 ปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* มาตรา 54 ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนระดับอนุบาลในสถานศึกษาของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อบริการรับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาหรืออนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นระยะเวลา 15 ปี

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยได้ใช้ *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560* ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกคนให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง หลักสูตรปฐมวัยดังกล่าวนี้ เป็นหลักสูตรที่ใช้

สำหรับพัฒนาเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี มีวิสัยทัศน์ในการมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

โครงสร้างหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ 1) หลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กเป็น 2 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุแรกเกิด-2 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และช่วงอายุ 2-3 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ให้เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรงและมีสุขภาพดี สุขภาพจิตดี มีความสุข มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสาร สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ และ 2) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคน

ส่วนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในวิชาสายสามัญได้ใช้ *หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และในสายอาชีวศึกษาได้ใช้ *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 (รวมทั้งฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2557)* และ *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557*

หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับประถมศึกษา มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง มีทักษะในการคิด การดำเนินชีวิต และการใช้เทคโนโลยี และเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยีและกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

โครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ในระดับประถมศึกษากำหนดให้มีเวลาเรียนทั้งหมดไม่น้อยกว่า 1,000 ชั่วโมงต่อปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1,200 ต่อปี ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องมีเวลาเรียนรวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม ได้มีการปรับ**หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551** ในบางสาระเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีในการเข้าสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยปรับหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ยังได้มีการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อให้มีประสบการณ์การทำงานและความรู้ขั้นพื้นฐานสำหรับการทำงานในอนาคตและการใช้เทคโนโลยี และในโรงเรียนบางแห่งยังได้จัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือทวิศึกษา ซึ่งผู้ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวจะได้รับวุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายและวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พร้อมกัน เป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการศึกษาทางด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถต่าง ๆ

รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการมีงานทำมากกว่าการมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงอย่างเดียว

การจัดการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษาเริ่มต้นขึ้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 (รวมทั้งฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2557) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 หลักสูตรต่าง ๆ ของอาชีวศึกษาถูกออกแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนที่มีทักษะของตลาดแรงงานและตอบสนองกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ในสายอาชีวศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเลือกระบบและแนวทางการเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสม หลักสูตรอาชีวศึกษาได้ส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันสถานประกอบการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ซึ่งจะเน้นไปที่สมรรถนะและกำหนดมาตรฐานด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณสมบัติของผู้เรียน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ มีการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ

การเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีระยะเวลาเรียน 3 ปี เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วยประเภทวิชาหลัก 9 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมสิ่งทอ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร พาณิชยกรรม ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในแต่ละประเภทวิชาจะมีสาขาวิชาให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน และหมวดวิชาทักษะชีวิตที่ประกอบด้วยกลุ่มวิชาเพื่อพัฒนา

ผู้เรียนให้มีทักษะในการปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคม มีความสามารถในการใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการจัดการ

ส่วนการเรียนการสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) นั้น เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายที่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษา โดยมีระยะเวลาเรียนประมาณ 2 ปี เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วยประเภทวิชาหลัก 9 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรม บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และหมวดวิชาทักษะชีวิตซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีทักษะและสมรรถนะในงานอาชีพ สามารถบูรณาการความรู้มาประยุกต์ใช้ในงาน

สถานศึกษาบางแห่งมีอาชีวศึกษาทวิภาคี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลโดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษา และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ ทำให้ผู้เรียนในสาขาวิชาต่าง ๆ จะมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติงานจากประสบการณ์จริง

ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ กฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาฉบับนี้ได้ส่งเสริมให้การจัดการอาชีวศึกษาของประเทศไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนากำลังคนที่มีทักษะทางวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเพื่อเพิ่มผลผลิตและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้กำหนดให้มี “สถาบันการอาชีวศึกษา” ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของวิทยาลัยต่างๆ ในแต่ละท้องที่ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ตาม *กฎกระทรวงการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2555* และ *กฎกระทรวงการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร พ.ศ. 2556* รวมทั้งสิ้น 23 สถาบันการอาชีวศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 202 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดให้ หลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการสอดคล้องกับ *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ พ.ศ. 2555 – 2556* และ ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษานับนี้ได้กำหนดให้ จัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพได้ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ในระบบนั้นเน้นการศึกษาในสถานศึกษาเป็นหลัก โดยมีการกำหนด จุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล ที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน โดยจัดตามหลักสูตร ที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนสถาบันการอาชีวศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ถึงหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

ส่วนการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ นอกระบบ จะเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล

ที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา โดยมีเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

สำหรับการศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training Programme) เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งผู้เรียนจะได้รับรายได้ตอบแทนในฐานะพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ชั่วคราวของสถานประกอบการที่ไปฝึกปฏิบัติงานอีกด้วย

2) การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่บุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องใด รวมทั้งผู้พิการหรือผู้มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้ *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยหนึ่งในเป้าหมายของยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ ให้ผู้เรียนทุกคนรวมทั้งผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อันได้แก่ ผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษด้วยเช่นกัน โดยระบุให้กลุ่มผู้เรียนเหล่านี้ต้องได้รับความสนใจในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย บุคคลที่พิการหรือด้อยโอกาส และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ โดยได้กำหนดให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นพิเศษแก่ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ และผู้เรียนที่ไม่มีใครดูแลหรือเป็นผู้ด้อยโอกาส ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานในการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้

● การศึกษาพิเศษสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ เนื่องจากผู้เรียนเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ประเทศไทยจึงได้สร้างและขยายโอกาสในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของพวกเขาเหล่านั้นให้สามารถสร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ต่อไปในอนาคต

ในส่วนของการพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ได้มีการจัดการศึกษาและกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ อันได้แก่

- โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเน้นการวิจัย พัฒนา และสร้างองค์ความรู้ในการค้นหา และการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีศักยภาพสูงด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในระดับมัธยมศึกษา

- โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนประจำ มีฐานะเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีทั้งหมด 12 แห่งทั่วภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นการกระจายโอกาสให้กับผู้มีความสามารถพิเศษในทุกภูมิภาคของประเทศ และเพื่อเพิ่มโอกาสให้นักเรียนกลุ่มด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ในการพัฒนาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ไปสู่ความเป็นนักวิจัย นักประดิษฐ์ นักคิดค้นด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่สามารถเทียบเคียงกับนักวิจัยชั้นนำของนานาชาติ

- โรงเรียนกำเนิดวิทย์ ซึ่งกลุ่มบริษัท ปตท. โดยมูลนิธิโรงเรียนวิทยาศาสตร์ระยอง ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำให้กับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นโรงเรียนประจำ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นนักวิจัย นักประดิษฐ์ และนักนวัตกรรมชั้นนำของประเทศในอนาคต

2) โรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา โดยมีโรงเรียนกีฬาที่สังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจำนวน 13 แห่งทั่วประเทศ และยังมีโรงเรียนกีฬาที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนกระทรวงศึกษาธิการโดยความร่วมมือกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้จัดทำโครงการห้องเรียนกีฬา เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยที่มีความเป็นเลิศด้านกีฬา และเพื่อนำการกีฬาเข้าสู่ระบบการศึกษา ในปี พ.ศ. 2561 มีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการห้องเรียนกีฬาจำนวน 9 โรง กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

3) โรงเรียนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี มีสถาบันการศึกษาที่เปิดรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อด้านดนตรีในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเสริมทักษะและสร้างความเป็นเลิศทางด้านดนตรีหรือนาฏศิลป์ อาทิเช่น โรงเรียนมัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนเฉพาะด้านดนตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยาลัยดุริยางคศิลป์แห่งมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยดนตรีและศิลปการแสดง (Superstar College of Arts) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของภาคเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโครงการพิเศษต่าง ๆ สำหรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีและนาฏศิลป์ เช่น โครงการห้องเรียนดนตรีใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกระทรวงศึกษาธิการ โครงการโรงเรียนหลักสูตรการดนตรีกรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับความสามารถทางด้านดนตรีของนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

4) การจัดโครงการ กิจกรรมพิเศษ การเรียนการสอน และการแข่งขันเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ โดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ

- โครงการจัดส่งผู้แทนประเทศไทยไปแข่งขันคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์โอลิมปิกระหว่างประเทศ และโครงการมูลนิธิส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการและพัฒนามาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษาในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (สอวน.) โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นองค์ประธาน โครงการดังกล่าวมุ่งส่งเสริมนักเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ให้มีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความถนัดและความสนใจอย่างเต็มที่ ทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมการคัดเลือกไปแข่งขันโอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศให้ได้ผลดียิ่งขึ้น มีการจัดค่ายโอลิมปิกวิชาการเพื่อคัดเลือกผู้แทนเข้าร่วมแข่งขันโอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศ ประเทศไทยจัดส่งผู้แทนไปแข่งขันโอลิมปิกวิชาการระหว่างประเทศใน 7 สาขาวิชา คือ คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์และฟิสิกส์ดาราศาสตร์ และวิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ ณ ปี พ.ศ. 2560 มีผู้เข้าร่วมการแข่งขันแล้วทั้งหมด 625 คน และในระหว่างปี พ.ศ. 2550-2560 มีนักเรียนเข้าร่วมการคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนประเทศไทยเข้าแข่งขันโอลิมปิกวิชาการทั้งสิ้น 652,361 คน ได้รับรางวัลทั้งสิ้น 340 รางวัล แบ่งเป็นเหรียญทอง 109 เหรียญ เหรียญเงิน 149 เหรียญ เหรียญทองแดง 73 เหรียญ และประกาศนียบัตร 9 ใบ

- โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Junior Science Talent Project: JSTP) โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โครงการนี้จะค้นหาและคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยส่งเสริมและพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการและความถนัดของแต่ละคน ไปสู่การเป็นนักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยี นักวิจัย ใช้ระบบพี่เลี้ยงเข้ามาดูแลในทุกระดับเพื่อให้สามารถถ่ายทอดทางความคิด การปลูกฝังความรู้ ด้านงานวิจัย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมงานกับอาจารย์นักวิจัยระดับมหาวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณการทำวิจัย

- โครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นศูนย์ประสานงานหลักร่วมกับศูนย์ย่อยที่โรงเรียนมัธยมศึกษา 10 แห่ง และมหาวิทยาลัย 10 แห่ง ซึ่งเป็นคู่พี่เลี้ยงกัน กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและผู้มีอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีศักยภาพสูงสุด ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการในระดับมัธยมศึกษาจะคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการโดยใช้ข้อสอบส่วนกลาง สอบภาคปฏิบัติ และสอบสัมภาษณ์ ส่วนระดับอุดมศึกษาจะใช้วิธีการสอบสัมภาษณ์ ในการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการ จะมีการจัดหลักสูตรที่เข้มข้น มีกิจกรรมเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ นักเรียนในโครงการเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะได้เข้าศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เป็นคู่ศูนย์ของโรงเรียนและเป็นศูนย์ย่อยของโครงการดังกล่าว จากข้อมูล ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 2,429 คน

- โครงการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย (วมว.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผู้ดำเนินโครงการสนับสนุนโครงการดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการขยายฐานกำลังคนนักวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โครงการนี้มีความโดดเด่นในด้านความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน โดยมหาวิทยาลัยเป็นผู้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีมหาวิทยาลัยจำนวน 16 แห่ง และโรงเรียนจำนวน 18 แห่ง ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

5) การจัดการเรียนร่วมกันในโรงเรียนปกติทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการได้มีการส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปที่เน้นกระบวนการของการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษในสาขาวิชาต่างๆ โดยใช้รูปแบบการลดระยะเวลาเรียน การเพิ่มพูนประสบการณ์ การขยายประสบการณ์ และการใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแล โดยจัดระบบเวลาเรียนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในคาบเรียนปกติ

6) การจัดโครงการเรียนล่วงหน้า (Advanced Placement Programme) สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในสาขาต่าง ๆ โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ในการส่งเสริมและจัดการศึกษาให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้เรียนเนื้อหาวิชาที่สูงขึ้นกว่าหลักสูตรปกติ และได้รับหน่วยกิตจากมหาวิทยาลัยในวิชาที่สอบผ่านเมื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย มีมหาวิทยาลัยในประเทศไทยหลายแห่งที่เข้าร่วมโครงการนี้ โครงการ

เรียนล่วงหน้าถือเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องระหว่างการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ที่จะช่วยให้เยาวชนกลุ่มนี้ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7) การจัดตั้งศูนย์หรือสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ โดยหน่วยงานหรือสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

- ศูนย์พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ จัดตั้งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อม ทำหน้าที่ในการค้นหาและพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละด้านให้มีศักยภาพสูงขึ้น รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและการจัดกิจกรรมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในแต่ละด้าน ขณะนี้ได้จัดตั้งแล้ว 2 แห่ง คือ ศูนย์ศิลปสรีรธร โรงเรียนศรีสงครามวิทยา จังหวัดเลย เป็นศูนย์พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ และโรงเรียนมัธยมสังคีตวิทยา กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์พัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีและนาฏศิลป์

- ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จัดตั้งขึ้นโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีศูนย์ในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคจำนวน 21 ศูนย์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการเรียนรู้อัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนในพื้นที่ ขยายผลการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา รวมทั้งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนและผู้ปกครองในพื้นที่นั้น ๆ เกิดความสนใจเรียนรู้อัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น

● การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ในประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐหลาย ๆ แห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาสไม่ว่าจะเป็นด้อยโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีองค์กรสาธารณกุศลจำนวนมากที่ใส่ใจปัญหาด้านการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส โดยมีโครงการต่าง ๆ ที่สนับสนุนและจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เช่น มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิเด็ก มูลนิธิวัดสวนแก้ว มูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เป็นต้น

เด็กด้อยโอกาสจำนวนมากเรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐปกติทั่วไปหรือที่เรียกว่า การเรียนร่วม ส่วนที่เหลือจะเรียนอยู่ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาส รัฐจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษเพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ โดยจัดเป็นโรงเรียนเฉพาะ ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียน ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าตำราเรียน และค่าที่พักในระหว่างเรียน ในปีการศึกษา 2560 มีโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ 51 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังมีการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์บางแห่งอีกด้วย

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อยู่ภายใต้สังกัด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนเหล่านี้จะตั้งอยู่ในเขตท้องที่ห่างไกลหรือท้องถิ่น ทุรกันดารของประเทศ จากข้อมูลของกองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน พบว่าในปีการศึกษา 2560 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 213 โรง ประกอบด้วยระดับประถมศึกษาจำนวน 211 โรง และระดับ มัธยมศึกษา 2 โรง และมีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 25,953 คน แบ่งออกเป็น ระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 6,879 คน ระดับประถมศึกษาจำนวน 17,999 คน และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 1,075 คน สำหรับปีการศึกษา 2561 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 216 โรง ประกอบด้วยระดับประถม ศึกษานจำนวน 214 โรง และระดับมัธยมศึกษา 2 โรง และมีนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 26,520 คน แบ่งออกเป็นระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 7,196 คน ระดับประถมศึกษาจำนวน 18,196 คน และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,128 คน นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่จะมาจาก ครอบครัวที่ทำการเกษตรและมีเชื้อชาติหลากหลายตามพื้นที่ต่าง ๆ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีความห่วงใยคุณภาพชีวิตและโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จึงทรงริเริ่มงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ดำรวจตระเวนชายแดนในรูปแบบโครงการต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2523 จนถึงปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีภาวะโภชนาการที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย อีกทั้งยังพัฒนาเด็กให้มีความรู้และทักษะทั้งด้านวิชาการ อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิดของตนได้ โดยมีโครงการหลัก ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการฝึกอาชีพ โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน และ โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ในถิ่นทุรกันดาร

สำหรับนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ ในโรงเรียนปกติทั่วไปและที่เรียนอยู่ในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จำแนกประเภท ด้อยโอกาสออกเป็น 11 ประเภท ประกอบด้วย 1) เด็กถูกบังคับให้ ขยายแรงงาน 2) เด็กอยู่ในธุรกิจทางเพศ 3) เด็กถูกทอดทิ้ง 4) เด็กใน สถานพินิจ 5) เด็กเร่ร่อน 6) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7) เด็กจากชนกลุ่มน้อย 8) เด็กที่ถูกทำร้าย 9) เด็กยากจน 10) เด็กที่มี ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และ 11) เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ

● การศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาสำหรับผู้พิการ โดยกำหนดให้นักเรียนที่เป็นเด็กพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระบบทั้งในรูปแบบการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและเข้าเรียนในโรงเรียน เฉพาะความพิการ และยังได้จัดงบประมาณสำหรับช่วยเหลือการศึกษา ของเด็กพิการซึ่งจะมาจากงบประมาณปกติและจากกองทุนส่งเสริมและ พัฒนาการศึกษาคือสำหรับคนพิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จำแนกประเภทความพิการออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) บกพร่องทางการเห็น 2) บกพร่องทางการได้ยิน 3) บกพร่องทางสติปัญญา 4) บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ 5) มีปัญหาทางการเรียนรู้ 6) บกพร่องทางการพูดหรือภาษา 7) บุคคลออทิสติก 8) มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ และ 9) พิกัดซ้อน

นอกเหนือจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้รับบุถึงสิทธิหน้าที่ทางการศึกษาของคนพิการแล้ว ยังมีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2556 ที่ได้รับการประกาศใช้เพื่อให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ผู้พิการสามารถเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละคน

เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความพิการประเภทต่าง ๆ สามารถเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนในรูปแบบดังนี้

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจะเป็นโรงเรียนปกติทั่วไปที่รับนักเรียนพิการเข้าเรียนในระบบการศึกษาปกติ โดยโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือในการดูแลเด็กเหล่านี้นในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ รูปแบบการเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มวัน และอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น โดยไม่ได้รับการบริการทางการศึกษาพิเศษ หรือรูปแบบของการเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มวัน และอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นซึ่งจะได้รับการคำแนะนำ หรือการบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญ

เช่น ครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา หรือรูปแบบการจัดชั้นเรียนพิเศษ ในโรงเรียนปกติซึ่งเป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน และเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ปกติเด็กจะเรียนในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาและเรียนกับครูประจำชั้นทุกวิชา แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กทั่วไป เป็นต้น

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนปกติ

โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมจะให้เด็กพิการเข้ามาเรียนรวมกับเด็กปกติ โดยไม่แบ่งแยกความบกพร่องของเด็ก หรือคัดแยกเด็กที่ด้อยกว่าเด็กส่วนใหญ่ออกจากชั้นเรียน แต่จะใช้การบริหารจัดการและวิธีการให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการตามความต้องการ โดยปรับสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตร และการประเมินผล ฯลฯ เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ตอบสนองความต้องการของเด็กทุกคน

การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเฉพาะ

ความพิการ โรงเรียนเฉพาะความพิการจะจัดการศึกษาพิเศษให้แก่ผู้พิการ ที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ โดยจัดเป็นโรงเรียนเฉพาะ ในปีการศึกษา 2560 มีโรงเรียนเฉพาะความพิการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 48 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งเด็กพิเศษทุกประเภทความพิการสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการเหล่านี้ได้ นอกจากโรงเรียนเฉพาะความพิการแล้ว ยังมีศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกจำนวน 77 แห่งทั่วประเทศที่ให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กพิเศษ โดยจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่เด็กพิเศษ ให้บริการทางการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม ในโรงพยาบาล และที่บ้านของผู้เรียน และจัดการศึกษา

อบรมผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากร และชุมชน รวมทั้งจัดการสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษเหล่านี้

นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้พิการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ สามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมปกติทั่วไป และมีหลักสูตรสายสามัญ เรียนร่วม โดยหน่วยงานหรือองค์กรที่จัดการศึกษานอกระบบให้แก่คนพิการ มีหลากหลาย เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานสงเคราะห์ องค์กรวิชาชีพ มูลนิธิภาคเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ โรงพยาบาลบางแห่งยังจัดชั้นเรียนสำหรับเด็กพิการที่เกิดจากโรคเรื้อรัง หรือมีอาสาสมัครไปสอนที่บ้านสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปเรียนได้

2.1.2 การศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละกลุ่มบุคคล หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถให้บริการจัดการศึกษานอกระบบได้ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม หน่วยงานเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ในปีการศึกษา 2559 มีผู้เรียนการศึกษานอกระบบสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวน 4,789,846 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 1,032,003 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 1,257,911 คน และสังกัดกรุงเทพมหานคร 18,610 คน

สถานที่จัดการศึกษานอกระบบมีหลากหลาย อาทิ สถานศึกษาทั่วไป ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำเขตและอำเภอ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในต่างประเทศ

การจัดการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบในปัจจุบันได้กำหนดใช้**หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งในด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความแตกต่างของบุคคล ชุมชน และสังคม ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และยังส่งเสริมให้มีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตระหนักว่าผู้เรียน

มีความสำคัญสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ปรับปรุงและเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การดำเนินงานตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ดังกล่าวในการศึกษาทั้ง 3 ระดับ

2.1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชน จากสื่อ และจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่มีหลักสูตรและเวลาเรียนที่แน่นอน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต นอกจากนี้*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* ยังได้ระบุไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ประกอบด้วย

- การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น

- การเรียนรู้ตามอัธยาศัยจากเครือข่ายการเรียนรู้ ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ศูนย์สุขภาพชุมชน และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน

- การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ได้แก่ 1) แหล่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงวัฒนธรรมและองค์ความรู้ในแต่ละชุมชน 2) สื่อท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และค่านิยม ของสังคมโดยผ่านศิลปะการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ 3) ครอบครัวซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียนตั้งแต่แรกเกิด และ 4) เครือข่ายกิจกรรมพิเศษ ต่าง ๆ

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาตามอัธยาศัย ยุทธศาสตร์ประการหนึ่งใน*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* ที่ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ และยังมีเป้าหมายในการให้แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นภารกิจในความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการศึกษาในระดับพื้นที่ ดูแลผู้ที่ขาดโอกาส ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ที่เหมาะสมทุกช่วงวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ หรือการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) หรือ การเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) เป็นต้น

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายทั่วไปที่ขาดโอกาสการศึกษาในระบบโรงเรียนและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น ประชากรวัยแรงงานที่ไม่ได้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กออกจากการเรียนกลางคัน เด็กพื้นที่ชายขอบ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ

กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ผู้ต้องขัง ทหารเกณฑ์ เกษตรกร ผู้สูงอายุ ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ กลุ่มคนไทย ในต่างประเทศ และนักเรียนที่ศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2551 *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551* ได้ถูกประกาศใช้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการสร้างคุณภาพชีวิต พัฒนาความรู้ ทักษะการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชนตามศักยภาพ พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม อันจะมีผลในการพัฒนากำลังคน และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้ตลอดช่วงชีวิตของตน พัฒนาศักยภาพและ ภูมิปัญญาของตนเองเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศและ เตรียมความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ

2.2 ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ระดับหลัก ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

2.2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดใน*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* นั้นได้กำหนดให้เป็นการศึกษาโดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเวลา 12 ปี

นับแต่ปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลได้ขยายเวลาการจัดการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจาก 12 ปี เป็น 15 ปี โดยเริ่มจากระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาพิเศษสำหรับผู้เรียนด้อยโอกาสและยากไร้ และการศึกษาพิเศษสำหรับผู้พิการในประเภทต่าง ๆ

การศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยหรือระดับอนุบาล 3 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ส่วนการศึกษามัธยมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 กำหนดให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่ 9 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของการศึกษามัธยมศึกษาบังคับแล้ว สถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีดังนี้

- สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

- โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

- ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

2.2.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทในการผลิตความรู้ชั้นสูง ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตและบุคลากรเพื่อพัฒนาประเทศ วิจัย บริการสังคม โดยจัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น การศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันได้แบ่งออกเป็นระดับต่ำกว่าปริญญาหรืออนุปริญญาและระดับปริญญา

ก) ระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง

การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงใช้ระยะเวลาในการศึกษาจำนวน 2 ปี สถานศึกษาที่มีหลักสูตรระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงส่วนใหญ่จะอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ วิทยาลัยชุมชน สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยอาชีวศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยช่างศิลป์ สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักสูตรระดับอนุปริญญาหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเฉพาะทางหรือสายอาชีพ

ข) ระดับปริญญา

ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาต้องสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในสายอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า การศึกษาระดับปริญญาสามารถแบ่งเป็นระดับการศึกษาย่อยได้ ดังนี้

- **การศึกษาระดับปริญญาตรี** โดยปกติจะกำหนดระยะเวลาของหลักสูตรไว้ 4 ปี และ 2 หรือ 3 ปี ในหลักสูตรต่อเนื่องจากระดับอนุปริญญา ส่วนหลักสูตรปริญญาตรีที่กำหนดระยะเวลาเรียน 5 ปี

นั้นจะอยู่ในสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชาจิตรกรรม สาขา
ครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม ส่วนสาขา
ที่ใช้เวลาในการศึกษา 6 ปี ได้แก่ สาขาแพทยศาสตร์ สาขา
สัตวแพทยศาสตร์ สาขาเภสัชศาสตร์ ในบางสาขาต้องมีการฝึกงาน
ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

● **การศึกษาระดับปริญญาโท** เป็นการศึกษา
ซึ่งลงลึกในขอบเขตการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากกว่าระดับปริญญาตรี
ผู้เรียนใช้เวลาในการศึกษาอย่างน้อย 1 ปี แต่โดยทั่วไปแล้วจะใช้เวลา 2 ปี
ผู้เรียนจะต้องผลิตวิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ในหัวข้อที่สนใจที่เกี่ยวข้องกับ
สาขาวิชาที่เรียนก่อนที่จะได้รับอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา

● **การศึกษาระดับปริญญาเอก** ใช้เวลาในการศึกษา
โดยทั่วไป 3 ปี ต่อเนื่องจากการศึกษาระดับปริญญาโท โดยมีการเปิด
การเรียนการสอนระดับปริญญาเอกในบางสาขาวิชา

นอกจากนี้ ในระดับอุดมศึกษายังมีการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรบัณฑิตซึ่งเป็นการศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาตรีแต่
ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ซึ่งเป็น
การศึกษาที่สูงกว่าระดับปริญญาโทแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก

ในปี พ.ศ. 2561 มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 155 สถาบัน
ประกอบด้วยสถาบันประเภทต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในกำกับ 24 แห่ง
มหาวิทยาลัยของรัฐ 10 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคล 9 สถาบัน สถาบันวิทยาลัยชุมชน 1 แห่ง (มี 20
วิทยาเขต กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย) และสถาบัน
อุดมศึกษาเอกชน 73 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการศึกษาระดับ
อุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาเฉพาะทางในระดับอุดมศึกษาสังกัด
กระทรวงและหน่วยงานอื่น ๆ นอกเหนือจากสำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา

ในส่วนของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ได้มีการจัดตั้งวิทยาเขตขึ้นใน 20 จังหวัดทั่วประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้เป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญา ให้การศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพตามหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและกลุ่มบุคคลในชุมชน

2.3 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้การจัดระบบ โครงสร้าง กระบวนการจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา และกำหนดให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาดังนั้น มาตรฐานการศึกษาได้ถูกจัดทำขึ้นมาเพื่อสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น คุณลักษณะของผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน เมื่อมีการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาในภาพรวม

สำหรับการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ถือเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจทางการศึกษา *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* มาตราที่ 47 ได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอก ตาม*กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561* ได้ให้ความหมายของการประกัน

คุณภาพการศึกษาว่า เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

การประกันคุณภาพการศึกษาช่วยสร้างความมั่นใจในเรื่องประสิทธิภาพและคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น เมื่อมีระบบประกันคุณภาพแล้ว สถานศึกษาต่างต้องเร่งพัฒนาการบริหารจัดการ การเรียนการสอน เพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษา ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนทั่วไป และสังคมโดยรวมจะได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และมาตรฐานคุณวุฒิทางการศึกษา ดังนี้

2.3.1 มาตรฐานการศึกษาของชาติ

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำ *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561* แทนฉบับเดิมปี พ.ศ. 2547 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา และให้หน่วยงานต้นสังกัดใช้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัยในแต่ละระดับและประเภท

การศึกษา และใช้เป็นเป้าหมายในการสนับสนุนสถานศึกษาให้สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ดังกล่าว และยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานดังกล่าวนี้จะอยู่ในรูปของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education: DOE Thailand) หมายถึง คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้องธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก และเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน ดังนี้

1) ผู้เรียนรู้ คือ เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคตและมีสมรรถนะ (Competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่าง ๆ มีสุนทรียะ รักและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นผู้มีความทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital Intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม

3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึก เป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติบนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ

สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสามารถใช้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำที่จำเป็นของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขึ้นกับผู้เรียนทั้งในระหว่างที่กำลังศึกษา และเพื่อวางรากฐานให้ผู้เรียนระหว่างที่กำลังศึกษาให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลังจากสำเร็จการศึกษา เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของมาตรฐานการศึกษาของชาติคือ การให้อิสระสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและตามความถนัดของผู้เรียนที่สอดคล้องกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561

2.3.2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

ตามมาตราที่ 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามี 3 ประการ คือ

- มีจุดมุ่งหมายในการให้สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมายการประกันคุณภาพภายใน ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากร

ทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

- การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

ในปี พ.ศ. 2561 กระทรวงศึกษาธิการได้ออก*กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561* ได้กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออก*ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ* เพื่อให้ใช้กับสถานศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ประกาศดังกล่าวจะเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยจำแนกได้ดังนี้

1) มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 มี 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

2) มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มี 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3) มาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 มี 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย
ผลการพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ส่วนในระดับอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ออก
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานอุดมศึกษา พ.ศ. 2561
เพื่อใช้เป็นกลไกในการส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งครอบคลุม
มาตรฐานการอุดมศึกษา 5 ด้าน คือ ผลลัพธ์ผู้เรียน การวิจัยและนวัตกรรม
การบริการวิชาการแก่สังคม ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และ
การบริหารจัดการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา
มีคุณลักษณะของคนไทยที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป็นกำลัง
สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2.3.3 การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก

*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* มาตราที่ 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน
ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำ
การประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพ
ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนว
การจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้
ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง
ในทุก 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมิน
ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ดังนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. จึงได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักด้านการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

แนวคิดสำคัญของการประเมินคุณภาพการศึกษากายนอก นั้น ได้แก่ การประเมินคุณภาพการศึกษากายนอกต้องมีความเชื่อมโยงกับระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนด และร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น และต้องช่วยกระตุ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา สู่สากลตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปี พ.ศ. 2558 สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ทำการประเมินคุณภาพ กายนอกไปแล้ว 3 รอบ โดยการประเมินรอบที่ 3 พบว่า สถานศึกษาระดับ ก่อนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมีจำนวนร้อยละ 96.81 สถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาร้อยละ 77.47 สถานศึกษา อาชีวศึกษาร้อยละ 79.49 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา 95.27 และ การศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอร้อยละ 98.81

สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 4 ในการประเมิน สถานศึกษาทุกระดับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษาจะพิจารณาจากผลการดำเนินงานตามมาตรฐานของแต่ละ สถานศึกษา ที่กำหนดและออกแบบเองตามบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายหรือจุดเน้นของต้นสังกัด มีระดับคุณภาพ 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

2.3.4 มาตรฐานคุณวุฒิทางการศึกษา

ประเทศไทยได้จัดทำและพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับระบบการศึกษาของไทย เพื่อพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่มีมาตรฐานสามารถเทียบเคียงได้ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ และเพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาอีกด้วย ได้แก่ กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework - NQF) จัดทำขึ้นโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2556 และได้มีการกำหนดแผนการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ต่อมาได้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ” โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับดูแลงานคุณวุฒิการศึกษา/งานคุณวุฒิวิชาชีพ เป็นประธานกรรมการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นรองประธานกรรมการ คณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาตินี้ถือได้ว่าเป็นองค์กรระดับนโยบายที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการระดับชาติที่มีอำนาจหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ ในเอกสาร *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง* ได้ระบุวัตถุประสงค์ของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติไว้ดังนี้

1) เพื่อเป็นกลไกการปฏิรูปการศึกษา ด้วยการเชื่อมโยงความต้องการกำลังคนเชิงคุณภาพของภาคการผลิตและบริการกับระบบคุณวุฒิทางการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีความเป็นสากล โปร่งใส และเทียบเคียงได้กับนานาชาติ

2) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการเพิ่มโอกาสการศึกษา (Widening Education Participation) ที่จำเป็นต่อการสร้างศักยภาพกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

3) เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิของต่างประเทศ อันจะเป็นกลไกสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านกำลังคนของประเทศ เสริมสร้างความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการเคลื่อนย้ายกำลังคนและนักเรียนนักศึกษาในภูมิภาค (Mobility of Manpower and Student) และ

4) เพื่อยกระดับคุณค่าของผู้มีความสามารถหรือสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ต้องการเพิ่มพูนคุณวุฒิการศึกษาด้วยระบบการเทียบโอนประสบการณ์และความรู้ที่มีอยู่ก่อน (Recognition of Prior Learning: RPL) รวมทั้งการเชื่อมโยงเส้นทางการเรียนรู้และความก้าวหน้าในอาชีพที่หลากหลายของบุคคล

โครงสร้างของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติประกอบด้วย

1) ระดับคุณวุฒิ 8 ระดับที่กำหนดขอบเขตความยากง่ายแตกต่างกันไป ซึ่งระบุถึงความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบที่สามารถเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้

2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) อันได้แก่

2.1) ความรู้ (Knowledge) ทั้งในเชิงวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และข้อเท็จจริงต่าง ๆ

2.2) ทักษะ (Skills) ครอบคลุมทักษะด้านการคิดอย่างมีเหตุผล การหยั่งรู้ การคิดสร้างสรรค์ และการปฏิบัติ และ

2.3) ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility)

นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานทางมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนสถานศึกษาและฝึกอบรม ต้องดำเนินงานเพื่อพัฒนาหลักสูตร บุคลากรทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษา มาตรฐานอาชีพ ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อให้คุณวุฒิทางการศึกษาและทักษะสามารถเทียบเคียงกันได้

นอกจากกรอบคุณวุฒิแห่งชาติแล้ว ในส่วนขององค์กรด้านการศึกษา มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นไปตาม*ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552* เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้คุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตในสาขา/สาขาวิชาเดียวกัน มีมาตรฐานเทียบเคียงกันได้ทั้งในระดับชาติและระดับสากล โดยมีระดับคุณวุฒิ/ระดับมาตรฐาน 6 ระดับ ได้แก่ อนุปริญญา (3 ปี) ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง และ ปริญญาเอก โดยในแต่ละระดับจะมีรายละเอียดของระดับคุณวุฒิ/ระดับมาตรฐานผลการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยชื่อของระดับคุณวุฒิ/ระดับมาตรฐาน ประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะ 1 (ระยะสั้น) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะ 2 (ระยะสั้น) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และ ปริญญาตรี (สายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ) โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติกำหนดการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพ

ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับคุณวุฒิ ประเภทวิชา และสาขาวิชาต้องครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และ 3) ด้านสมรรถนะวิชาชีพ

ผู้สำเร็จการศึกษาทุกคน/ระดับต้องผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานวิชาชีพจึงจะได้รับคุณวุฒิ โดยมีระบบการประเมินตนเองทุกปี และมีการประเมินจากต้นสังกัดทุก 3 ปี โดยเน้นคุณภาพกระบวนการปฏิบัติงาน (Process) อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีระบบการประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีผลต่อการได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ การกู้ยืมเงินของผู้เรียน และการส่งเสริมวิทยฐานะและความดีความชอบของบุคลากร

มาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการเรียนการสอนตาม*หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* ซึ่งมีทั้งหมด 3 ระดับ ได้แก่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งระดับคุณวุฒิการศึกษาที่สามารถเทียบเคียงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติได้ มี 2 ระดับ คือ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอื่นๆ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แบ่งประเภทระดับคุณวุฒิ โดยอ้างอิง*หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* และ *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556* ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยได้แบ่งระดับคุณวุฒิออกเป็น 3 ระดับ คุณวุฒิ ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น (ประกอบด้วยระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน โดยอิงกับสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ
อาชีวศึกษาแห่งชาติ มี 4 ระดับ ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษา
ตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

บทที่ 3

การบริหารและการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษา ส่งเสริมและควบคุมการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทที่ดำเนินงานโดยภาครัฐและภาคเอกชน การบริหารและการจัดการศึกษาโดยรัฐนั้น แบ่งระดับจากหน่วยงานกลางของกระทรวงศึกษาธิการลงไปจนถึงระดับสถานศึกษา ในปี 2559 มีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดของประเทศเพื่อให้งานปฏิรูปการศึกษาเป็นเอกภาพ

นอกจากนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย ยังมีบทบาทสำคัญในการดูแลสถาบันการศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการที่ดำเนินการจัดการศึกษาในระบบ และเพื่อผลิตบุคลากรตามความต้องการเฉพาะทางของหน่วยงาน เช่น กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น แต่ละ

หน่วยงานจะรับผิดชอบการจัดการศึกษาตามความจำเป็นและความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กร โดยการจัดการเรียนการสอนจะมีหลักสูตรที่หลากหลาย และมีตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา

3.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักในการดูแลและบริหารจัดการศึกษาของประเทศ โดยผ่านทางหน่วยงานส่วนกลางของกระทรวง สำนักงานศึกษาธิการภาค และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งสถาบันการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐในบทนี้จะหมายถึงการบริหารจัดการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งเป็นการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง การบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาค และการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา

3.1.1 การบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง

ในการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และรับผิดชอบงานราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง

ระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลางนั้น ประกอบไปด้วยองค์กรหลัก 5 หน่วยงาน ได้แก่

- 1) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ 5) สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่หลักดังต่อไปนี้

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สป. ศธ.) มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ ประสานงานต่าง ๆ ในกระทรวง ดำเนินงานต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นงานที่ต้องปฏิบัติตามสายงานการบังคับบัญชาซึ่งมีการกำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ จัดทำงบประมาณและแผนปฏิบัติราชการของกระทรวง เร่งรัด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการในกระทรวงให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนปฏิบัติราชการของกระทรวง และดำเนินการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการ 1) จัดทำและขับเคลื่อนนโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) ดำเนินงานวิจัยเพื่อจัดทำและพัฒนานโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ 3) ติดตามประเมินผลและพัฒนาระบบประเมินผลด้านการจัดการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) ดำเนินงานเกี่ยวกับกฎหมายด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 5) สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำและขับเคลื่อนด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบในการ 1) จัดทำข้อเสนอนโยบาย แผน พัฒนาการศึกษามาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากร และบริหารงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) พัฒนาระบบการบริหาร ส่งเสริมและประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 4) พัฒนา

นวัตกรรมการการศึกษา 5) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 6) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจหน้าที่ในการ 1) จัดและส่งเสริมและพัฒนาการอาชีวศึกษาและการอบรมวิชาชีพให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 2) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานกำลังคนสายอาชีพสู่สากล 3) ขยายโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพ 4) เป็นแกนกลางในการจัดอาชีวศึกษาและอบรมวิชาชีพ 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ 6) วิจัย สร้างนวัตกรรม จัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 7) ส่งเสริม/พัฒนา ครูและบุคลากรอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รับผิดชอบในการ 1) จัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาการอุดมศึกษา รวมทั้งดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระดับอุดมศึกษากับต่างประเทศ 2) จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากรการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน 3) ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษา และประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย 4) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและยกเลิกสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน 5) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอุดมศึกษา และ 6) รวบรวมข้อมูลและจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานอิสระอีก 7 หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งออกเป็นองค์กรในกำกับ 4 หน่วยงาน ได้แก่ ครุสภา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ และ องค์การมหาชน 3 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ และ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ โดยมีรายละเอียดของแต่ละหน่วยงาน ดังนี้

คุรุสภา เป็นสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภารกิจที่สำคัญดังนี้ 1) กำหนด คู่มือมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา 2) ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชน 3) กำกับ ดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ 4) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา 5) ส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และผดุงเกียรติวิชาชีพและประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และ 6) พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี มีภารกิจความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ริเริ่ม ดำเนินการ ส่งเสริม ประสาน และจัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย และพัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนรู้ วิธีสอนและการประเมินผล การเรียนการสอน เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับการศึกษา 2) ส่งเสริม ประสาน และจัดให้มีการพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรมครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ส่งเสริม ประสาน และจัดให้มีการค้นคว้า วิจัย ปรับปรุง และจัดทำแบบเรียน แบบฝึกหัด เอกสารทางวิชาการและสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท ตลอดทั้งประดิษฐ์อุปกรณ์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 4) ส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและการประเมิน

มาตรฐานการศึกษา ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ในสถานศึกษา 5) พัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางด้าน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี และส่งเสริมการผลิตครู อาจารย์ ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี และ 6) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของเอกชน ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา หรือสถานศึกษาเฉพาะในเรื่อง ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพ ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสศ.) ดำเนินภารกิจด้าน 1) ส่งเสริม สวัสดิการ สวัสดิภาพ สิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น และความมั่นคง ของผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา 2) ส่งเสริม ความสามัคคี ผดุงเกียรติของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามภารกิจ และ 4) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในเรื่องสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ การศึกษา ทั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพจนสามารถอุทิศตนปฏิบัติงานในหน้าที่ จนส่งผลที่ดีต่อคุณภาพการศึกษา

สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ (สลช.) ก่อตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิด ความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขและ ความมั่นคงของประเทศชาติ

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) (สคพ.) เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาศักยภาพ ด้านการค้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาคและอนุภูมิภาค โดยทำหน้าที่ 1) เป็นศูนย์กลางเพื่อให้บริการด้านการฝึกอบรม สนับสนุนงานวิจัยและ

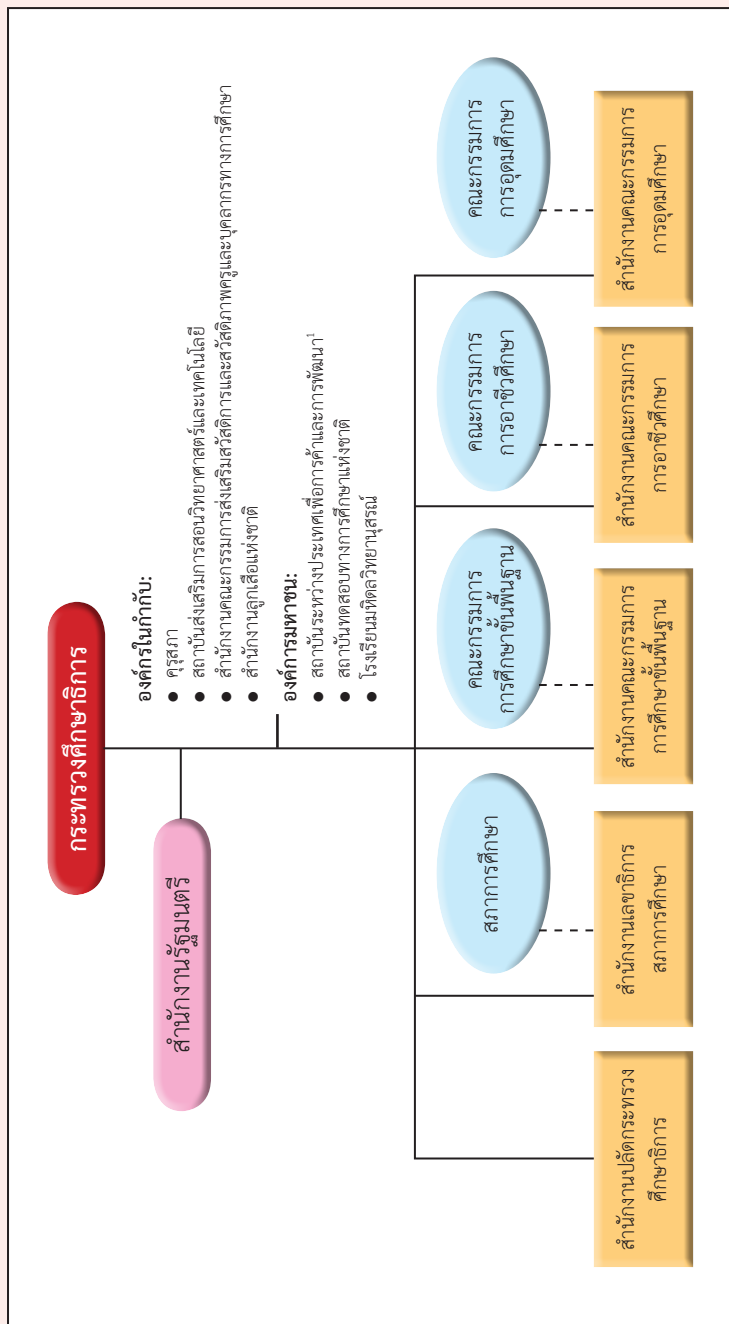
งานวิชาการด้านการค้าระหว่างประเทศ การเงิน การคลัง การลงทุน การพัฒนา และสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างศักยภาพและความสามารถในการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจ และมาตรการทางกฎหมาย ให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคและอนุภูมิภาค 3) สนับสนุนความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจร่วมกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคและอนุภูมิภาค และ 4) สนับสนุนความร่วมมือกับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) และองค์การที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคและอนุภูมิภาค

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สทศ.) จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา วิจัย พัฒนา และให้บริการด้านการประเมินผลทางการศึกษาและทดสอบทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความร่วมมือด้านการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาติและระดับนานาชาติ

โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน) เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นนำระดับนานาชาติ ที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 ภายใต้การกำกับของกรมสามัญศึกษา ซึ่งในปัจจุบันคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2543 โรงเรียนได้ปรับสถานะเป็นองค์การมหาชน ทำให้โรงเรียนมีอำนาจอิสระในการบริหารงานด้านต่าง ๆ

โครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนกลางในปัจจุบัน ปรากฏตามแผนภาพที่ 3.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 โครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนกลาง

1 ดำเนินการในฐานะเป็นศูนย์การฝึกอบรมระดับภูมิภาคก่อตั้งขึ้นโดยรัฐบาลร่วมกับ UNCTAD

----- ตามมาตราที่ 32 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงให้้องค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปคณะกรรมการ จำนวน 4 องค์กร

หน่วยงานด้านการศึกษาที่สำคัญอีกหน่วยงานหนึ่งของประเทศที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่สามารถสะท้อนคุณภาพการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักนายกรัฐมนตรี ได้รับการก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก 2) พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก 3) พัฒนา ฝึกอบรม และให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก และ 4) ประเมินผลการจัดการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะกับสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จะทำการประเมินคุณภาพภายนอกทุก ๆ 5 ปี และจะรายงานผลการประเมินไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การประเมินภายนอกนี้จะเป็นแรงผลักดันให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ประเมินตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 การบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาค

โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาคก่อนที่จะมีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาคในปี พ.ศ. 2559 ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการแบ่งเขตการพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตนั้นจะคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่น ๆ ยกเว้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จะมีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน และส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้อง กับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการ การศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้แทน สมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

ในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นการขับเคลื่อน การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาประเทศ โดยให้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็น ประธานกรรมการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญในการกำหนดทิศทางการ ดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการในระดับภูมิภาคหรือจังหวัด วางแผนงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากร พิจารณาจัดสรรงบประมาณ แต่งตั้ง โอน โยกย้าย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงานระดับภูมิภาคหรือระดับ จังหวัด รวมทั้งการสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่หรือให้พ้นจากตำแหน่ง และมีหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา

มีการจัดตั้งสำนักงานศึกษาธิการภาคจำนวน 18 ภาค ให้อยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อปฏิบัติ การกิจของกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ขับเคลื่อน การศึกษาในระดับภาคและระดับจังหวัด กำหนดยุทธศาสตร์และบทบาท

การพัฒนาภาคต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนา และกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยทำงานร่วมมือและบูรณาการกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และมีศึกษาธิการภาคเป็นผู้บริหารสูงสุดในสำนักงานศึกษาธิการภาค

นอกจากนี้ ในแต่ละจังหวัด กำหนดให้มีคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ศึกษาธิการภาคในพื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นรองประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ ดำเนินงานในส่วนที่เคยเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) และยังมีหน้าที่สำคัญอื่น ๆ เช่น กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ประสานและส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลาย พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษา เป็นต้น และกำหนดให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการตามที่กฎหมายกำหนด และมีศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้บริหารระดับสูงสุดซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งรับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำเขตพื้นที่การศึกษา (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา) ซึ่งศึกษาธิการจังหวัดนี้จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศึกษาธิการภาค

การปรับโครงสร้างองค์กรในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดทำให้มีการยุบเลิกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้น ภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาจึงได้ถูกโอนไปให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งต้องมีหน้าที่รับผิดชอบดังที่ได้กล่าวไปในตอนต้นแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะถูกโอนย้ายไปแล้ว แต่หน้าที่อื่น ๆ ยังอยู่ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

3.1.3 การบริหารและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา

การบริหารและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งสายสามัญและสายอาชีพ จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ควบคุมดูแลการบริหารงานบุคคลตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ทั้งนี้ สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 9 คน และสถานศึกษาที่มีนักเรียนเกินกว่า 300 คน ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน คณะกรรมการจะประกอบด้วยผู้แทนจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร

ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุ และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้อำนวยการ สถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

เนื่องจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างยืดหยุ่น เป็นอิสระ และ เข้มแข็ง ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น โครงสร้างองค์กรหลักในสถานศึกษาประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคลากร และฝ่ายบริหารงานทั่วไป

2) ระดับอุดมศึกษา

ในระยะเริ่มแรก มหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น จะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาล มีสถานะเป็นกรม และได้รับการจัดสรร งบประมาณเพื่อการดำเนินงานในแต่ละปี การบริหารงานด้านบุคลากร การคลัง และการบริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยยังยึดระบบราชการ เต็มรูปแบบ

ตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดว่า “ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจ จัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษา เฉพาะทางตามมาตราที่ 21 ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดย อิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ”

เมื่อเป็นดังนั้น มหาวิทยาลัยของรัฐหลาย ๆ แห่ง ได้เปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งจะมีโครงสร้าง การบริหารเป็นของตนเอง และมีระบบการจัดทำงบประมาณที่เป็นอิสระ

อย่างเต็มรูปแบบ มีอำนาจการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการได้เอง แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังเป็นผู้จัดสรรงบประมาณมาให้มหาวิทยาลัยเหล่านี้

มหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยในกำกับจะมีกฎหมายด้านการบริหารจัดการเป็นของตนเอง ซึ่งจะเพิ่มความเป็นอิสระและความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ ทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการกันเองได้มากขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัย ตามกรอบของกฎหมาย สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถตั้งหน่วยงานภายในของตนเองได้เท่าที่จำเป็น นอกจากนี้ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังได้รับการปรับแก้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการบริหารงานบุคคล จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2561 มีมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 24 แห่ง ที่ได้ปรับเปลี่ยนสถานภาพไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมีแนวโน้มที่มหาวิทยาลัยของรัฐอื่น ๆ จะออกจากระบบราชการไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเพิ่มมากขึ้น

3.2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในประเทศไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) โดยมีรายละเอียดตามตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 3.1 ประเภทและจำนวนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา)	76
เทศบาล	2,441
องค์การบริหารส่วนตำบล	5,333
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา)	2
รวม	7,852

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา ประเมินความพร้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และช่วยพัฒนาศักยภาพ การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้คำชี้แนะในเรื่องการจัดสรร งบประมาณเพื่อการบริหารจัดการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้ง ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ในการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาไปยังองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีการกำหนดขอบเขตการถ่ายโอนการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย ภารกิจที่ถ่ายโอนการศึกษาในระบบ ประกอบไปด้วย การจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ยกเว้น การจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษ เช่น สถานศึกษาที่เน้น การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะด้าน สถานศึกษาที่จัดการศึกษา เพื่อผู้พิการและด้อยโอกาส สถานศึกษาในโครงการพระราชดำริ เป็นต้น โครงการถ่ายโอนศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนระดับประถมศึกษา และโครงการ ถ่ายโอนกิจกรรมอาหารเสริม (นม) การจัดการอาชีวศึกษา ส่วนภารกิจ การถ่ายโอนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย งานห้องสมุดประจำอำเภอ/จังหวัด งานส่งเสริมการศึกษานอกระบบที่เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานส่งเสริมการศึกษานอกระบบที่จัดเป็นหลักสูตรเฉพาะหรือหลักสูตรอบรมของกลุ่มเป้าหมาย

เป็นที่น่าสังเกตว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจะเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ ส่วนโรงเรียนที่จัดการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและ สายอาชีวศึกษายังมีจำนวนไม่มากนัก ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 จำนวนนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกประเภทมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ปีการศึกษา 2556-2560)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา				
	2556	2557	2558	2559	2560
ปฐมวัย	1,162,113	1,158,981	1,162,259	1,048,538	1,003,592
ประถมศึกษา	504,345	507,824	509,478	306,501	429,930
มัธยมศึกษาตอนต้น	195,613	195,339	196,492	166,145	169,444
มัธยมศึกษาตอนปลาย	87,161	87,338	85,215	78,910	78,099
- สายสามัญ	84,750	84,291	82,130	75,476	74,822
- สายอาชีวศึกษา	2,411	3,047	3,085	3,444	3,277
รวมทั้งสิ้น	1,949,232	1,949,482	1,953,444	1,600,104	1,681,065
คิดเป็นร้อยละของ จำนวนนักเรียน ทั้งหมดทั่วประเทศ	16.0	16.4	16.5	13.66	15.35

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น นอกเหนือจากการจัดการศึกษาในระบบแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมอาชีพ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลาย ๆ แห่ง สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่สมาชิกในชุมชนเนื่องจากมีทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีจำนวนโรงเรียนที่เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ ทำให้สามารถบริหารจัดการและกำกับดูแลได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยังสามารถจัดการดูแลหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนอีกด้วย

3.3 การบริหารและการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานอื่น นอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการ

หน่วยงานของรัฐในระดับต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงอื่นนอกเหนือจากกระทรวงศึกษาธิการยังได้ทำการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษา และทั้งในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา อันได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อ 3.2

จากข้อมูลสถิติการศึกษาที่ปรับปรุงล่าสุด ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ.2561 โดยสำนักวิจัยและพัฒนาศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2560 จำนวนสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามีจำนวน 28 แห่ง สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม 16 แห่ง สังกัดกรุงเทพมหานคร 440 แห่ง สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2 แห่ง และสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 407 แห่ง

นอกจากนี้ หน่วยงานบางแห่งยังได้ทำการจัดการศึกษาเฉพาะทาง (Specialised Education) เพื่อผลิตบุคลากรให้มีความรู้และทักษะวิชาชีพเฉพาะทางสอดคล้องกับความต้องการและการกิจของหน่วยงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ หน่วยงานเหล่านี้มีสถาบันการศึกษาเฉพาะทางในสังกัดและได้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้ศึกษาจบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา จากข้อมูลใน*สภาพการจัดการศึกษาเฉพาะทางในประเทศไทย ปี 2557-2559: การผลิตบุคลากร* โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สามารถแบ่งตามลักษณะเฉพาะกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

3.3.1 กลุ่มสายวิชาการทหาร ตำรวจ

กระทรวงกลาโหมได้ดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยระดับปริญญาและระดับสูงกว่าปริญญาจะผลิตกำลังพลระดับนายทหารสัญญาบัตร เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายร้อยตำรวจ สำหรับระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะผลิตกำลังพลระดับนายทหารชั้นประทวน เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนชุมพลทหารเรือ นอกจากนี้กระทรวงกลาโหมแล้ว ยังมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ดำเนินการจัดการศึกษา โดยกองบัญชาการการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.3.2 กลุ่มสายแพทย์และพยาบาล

กลุ่มนี้ประกอบด้วย วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก วิทยาลัยพยาบาลกองทัพอากาศ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ โรงเรียนนาวิกเวชกิจ สำนักบริหารโครงการความร่วมมือผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ สถาบันพระบรมราชชนก และวิทยาลัยสภากาชาดไทย

3.3.3 กลุ่มสายวิชาการ/วิชาชีพเฉพาะทางอื่น ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน/องค์กร

กลุ่มนี้ประกอบด้วย สถาบันการบินพลเรือน ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี โรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ โรงเรียนช่างไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โรงเรียนอุตุนิยมวิทยา โรงเรียนการไปรษณีย์ และเนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

ในตารางที่ 3.3 ได้แสดงข้อมูลจำนวนผู้เรียนของหน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทางในปี พ.ศ. 2559

ตารางที่ 3.3 จำนวนสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทางและจำนวนผู้เรียน จำแนกตามหน่วยงาน (ปี พ.ศ. 2559)

หน่วยงาน	จำนวนสถานศึกษา	จำนวนผู้เรียน
● กระทรวงกลาโหม	35	10,644
● สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี	12	6,657
● กระทรวงมหาดไทย	1	165
● กระทรวงคมนาคม	3	3,198
● กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	2	233
● กระทรวงสาธารณสุข	72	13,604
● กรุงเทพมหานคร	2	1,357
● สภาอากาศไทย	1	759
● เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์	1	ไม่มีข้อมูล

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

3.4 การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของภาคเอกชน

ภาคเอกชนเปรียบเสมือนกลไกสำคัญส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วยองค์กรนอกภาครัฐ สถานศึกษาเอกชน สถานประกอบการเอกชน ครอบครัวยุ และสถาบันทางศาสนา

3.4.1 การจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาเอกชน

รัฐมีหน้าที่ในการกำกับติดตามการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันการศึกษาเอกชนทุกแห่ง ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ตามมาตราที่ 43 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ว่า “การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ” ในปัจจุบัน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชนได้รับการจัดตั้งและบริหารจัดการภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวและพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และภายใต้กฎระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ

ในส่วนของการบริหารจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกชนหรือโรงเรียนเอกชน พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนได้กำหนดให้โรงเรียนในระบบมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้ 1) ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียนในระบบ 2) ให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในระบบ 3) ให้คำแนะนำ

การบริหารและการจัดการโรงเรียนในระบบด้านบุคลากร แผนงานงบประมาณ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน 4) กำกับดูแลให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในระบบ เป็นต้น ตามสถิติการศึกษาเอกชนที่จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา 2560 มีโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ จำนวน 12,743 โรง และจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2559 มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาคเอกชนในระบบ จำนวนทั้งสิ้น 484 แห่ง

ในส่วน of สถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่เยาวชนไทย เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการจัดการศึกษาได้อย่างมาก การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2512 หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ได้รับการจัดตั้งในช่วงนั้นมีสถานะเป็นวิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 และได้จัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ มหาวิทยาลัย สถาบัน และวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสามารถเปลี่ยนประเภทเป็นมหาวิทยาลัยได้ และขยายขอบเขตภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การสอน การวิจัย

การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2527 วิทยาลัยบางแห่งที่มีความพร้อมในการกิจงานดังกล่าวสามารถเปลี่ยนสถานะเป็นมหาวิทยาลัยได้ การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีการขยายจำนวนเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของผู้เรียน และเพื่อผลักดันการพัฒนา ด้านการศึกษาของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการจัดตั้งสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน และการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบัน อย่างใกล้ชิด

ตามมาตราที่ 45 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่า “...ให้ สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินกิจการได้ โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” ดังนั้น จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 ซึ่งได้กำหนดกรอบการบริหารจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ ภายใต้การกำกับติดตามประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ

การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นต้องเป็นไปตาม กรอบที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทำให้สถาบัน อุดมศึกษาเอกชนมีสิทธิและอำนาจในการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงสามารถดำเนินการ และพัฒนาระบบบริหารจัดการได้อย่างยืดหยุ่นและเป็นอิสระ มีเสรีภาพ ในการจัดการเรียนการสอนภายใต้การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัย

แหล่งเงินทุนในการบริหารจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ส่วนใหญ่มาจากค่าธรรมเนียมการศึกษาที่เรียกเก็บจากนักศึกษา และจากเจ้าของสถาบันหรือผู้ได้รับใบอนุญาตในการจัดตั้ง นอกจากนี้ รัฐบาลได้ จัดสรรงบประมาณจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันกักยืมเงินเป็น ส่วนสมทบ ในการจัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษาและการก่อสร้างอาคารเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถขยาย การเปิดการสอนในสาขาวิชาที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนกักยืมเพื่อพัฒนาคุณวุฒิอาจารย์

ในปีการศึกษา 2559 ผู้เรียนรวมทุกระดับการศึกษาจำนวน ทั้งสิ้น 11,256,456 คน ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ ส่วนในสถานศึกษา เอกชนมีผู้เรียนจำนวนทั้งสิ้น 2,769,737 คน ส่วนในปีการศึกษา 2560 มีผู้เรียนในสถาบันการศึกษาของรัฐจำนวนทั้งสิ้น 11,103,945 คน ในสถานศึกษาเอกชนมีจำนวนทั้งสิ้น 2,767,302 คน

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 ถึง 2560 นักเรียนและนักศึกษา ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาเอกชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะเป็น จำนวนเล็กน้อยก็ตาม และเมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปลายสายอาชีพศึกษาของสถานศึกษาเอกชน มีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับนักเรียนและนักศึกษาในระดับการศึกษา อื่น ๆ ของสถานศึกษาเอกชน (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 ร้อยละของนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา ประเภทสถานศึกษาของรัฐและเอกชน (ปีการศึกษา 2556-2560)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา									
	2556		2557		2558		2559		2560	
	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน
ปฐมวัย	76.7	23.3	78.1	21.9	76.6	23.4	76.6	23.4	76.7	23.3
ประถมศึกษา	78.9	21.1	78.8	21.2	77.9	22.1	77.8	22.2	77.7	22.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	86.0	14.0	86.4	13.6	85.9	14.1	85.9	14.1	85.8	14.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย - สามัญศึกษา - อาชีวศึกษา	80.5	19.5	81.3	18.7	81.1	18.9	81.3	18.7	80.6	19.4
	87.5	12.5	87.9	12.1	87.4	12.6	87.3	12.7	87.2	12.8
	66.0	34.0	67.4	32.6	68.4	31.6	69.7	30.3	68.1	31.9
อุดมศึกษา	84.5	15.5	83.9	16.1	83.6	16.4	83.0	17.0	82.8	17.2
รวมทุกระดับชั้น	80.8	19.2	81.2	18.8	80.4	19.6	80.3	19.7	80.1	19.9

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

3.4.2 การจัดการศึกษาโดยสถานประกอบการเอกชน

ตามมาตราที่ 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ “...บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน...” ดังนั้น สถานประกอบการหรือบริษัทเอกชนหลาย ๆ แห่ง มีสถาบันการศึกษาเพื่อให้การศึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียนนักศึกษา นอกจากนี้ สถานประกอบการบางแห่งยังได้จัดการศึกษาให้แก่ลูกจ้างของตนด้วย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2557 (ฉบับที่ 2) ได้ส่งเสริมให้สถานประกอบการภาคเอกชน ได้มีส่วนในการพัฒนาฝีมือแรงงานตนเองให้มากยิ่งขึ้น โดยมีมาตรการจูงใจต่าง ๆ เช่น การยกเว้นและการลดหย่อนภาษีอากรให้แก่สถานประกอบการ ที่ทำการจัดฝึกอบรมให้แก่ลูกจ้างของตน สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งออกเป็น การฝึกยกระดับฝีมือแรงงาน การฝึกเตรียมเข้าทำงาน และการฝึกเปลี่ยนสาขาวิชาชีพ โดยในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้กำหนดให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงานโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้ ผู้ประกอบกิจการหรือนายจ้างต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราที่กำหนด นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. 2547 ให้สถานประกอบการมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ลูกจ้างและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของสถานประกอบการนั้น ศูนย์การเรียนรู้จะได้รับการผ่อนผันเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาที่ใช้กับสถานศึกษาทั่วไปของรัฐและเอกชน เช่น จำนวนครูต่อนักเรียน จำนวน

นักเรียนต่อห้องเรียน และจำนวนอาคารสถานที่ เป็นต้น ศูนย์การเรียนรู้ อาจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้

ประเทศไทยมีสถานประกอบการจำนวนมากที่จัดการศึกษา ให้แก่ลูกจ้างของตน บางแห่งได้จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และบางแห่งยังได้จัดการศึกษาสายอาชีพเทียบเท่ากับระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายโดยเน้นการจัดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่ เช่น การซ่อมบำรุงเครื่องจักรอุตสาหกรรม งานเชื่อม ธุรกิจค้าปลีก การจัดการ โรงแรม และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการ ของตลาดแรงงาน บางหน่วยงานได้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาขึ้นเป็นของตนเอง อาทิเช่น สถาบันวิทยสิริเมธี ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม และเทคโนโลยีให้มีมาตรฐานทัดเทียมระดับนานาชาติ สถาบัน การจัดการปัญญาภิวัฒน์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางที่เน้นการศึกษา และวิจัยทางด้านธุรกิจค้าปลีก เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพในเชิงวิชาการ และสามารถปฏิบัติงานได้จริง สถาบันจึงจัดการเรียนการสอนในลักษณะ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และวิทยาลัยเทคโนโลยีบุญญาวร ที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะวิชาชีพในด้านต่าง ๆ โดยให้ผู้เรียน ได้ผ่านการปฏิบัติงานจริง เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพและ การเป็นเจ้าของกิจการ เป็นต้น

3.4.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคลและองค์กรต่าง ๆ นอกเหนือจากภาครัฐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงได้กำหนดให้ “การจัดการศึกษาอีตหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” ซึ่งหมายรวมถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือเรียกกันทั่วไปว่า โฮมสคูล (Home School) ซึ่งเป็นสิทธิสำหรับครอบครัวในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตราที่ 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ “...บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน...” นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รัฐยังจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคลและครอบครัว ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 61 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ได้มีการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเอง ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยบางครอบครัวบ้างแล้ว และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุตรหลานได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาต้องยื่นคำขออนุญาตการจัดการศึกษา และจะต้องดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีที่ผู้เรียนผ่านการวัดและประเมินผลจะมีหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาให้แก่ผู้เรียน แต่กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่าน จะให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมและวัดผลใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนด

รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย จะเป็นการจัดการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือโดยมีข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน อาจเป็นผู้สอนด้วยตนเอง หรืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนการสอนขึ้น หรืออาจอยู่ในรูปแบบการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนครอบครัวเดียว หรือศูนย์การเรียนกลุ่มครอบครัว (บางครอบครัวอาจเลือกที่จะไม่เป็นศูนย์การเรียนได้) จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2559 มีผู้เรียนจำนวนทั้งสิ้น 595 คน และมีครอบครัวที่จัดการศึกษา 474 ครอบครัว

3.4.4 การจัดการศึกษาโดยสถาบันศาสนา

ในปี พ.ศ. 2557 สถิติของผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย จำแนกได้ดังนี้ ผู้นับถือศาสนาพุทธมีจำนวนร้อยละ 94.6 ของประชากรทั้งประเทศ รองลงมาได้แก่ ผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 4.2 ผู้นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 1.1 ส่วนผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ หรือไม่นับถือศาสนาใด ๆ เลย ร้อยละ 0.1 ประเทศไทยให้อิสระเสรีภาพ

แก่ประชาชนทุกคนในการนับถือศาสนา และสถาบันศาสนาของแต่ละศาสนาต่างมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่นับถือศาสนานั้น ๆ

1) การจัดการศึกษาโดยสถาบันพุทธศาสนา

จากสถิติข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีวัดในพุทธศาสนาประมาณ 39,481 วัด บางวัดได้จัดการศึกษาสายศาสนาหรือพระปริยัติธรรมและบางวัดได้จัดการศึกษาสายสามัญเพิ่มขึ้นด้วย สำหรับพระภิกษุ สามเณร รวมทั้งฆราวาส

● การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ในส่วนของแผนกธรรมได้แบ่งออกเป็นแผนกธรรมสำหรับภิกษุสามเณรโดยเฉพาะ และแผนกธรรมศึกษาสำหรับฆราวาสชายหญิงแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก แต่ไม่สามารถเทียบวุฒิได้

- การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีขึ้นในวัดหลาย ๆ วัด โดยวัดเหล่านี้จะจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้การศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่ผู้เรียน อันได้แก่ ภิกษุสามเณรหรือผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในหลักสูตร พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ ในวิชาหลักและสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และภาษาบาลี

จากข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2561 พบว่า มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 409 โรง มีนักเรียน ที่เป็นพระสงฆ์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 27,421 รูป และระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 12,258 รูป มีครูประจำจำนวน 2,214 รูป/คน และครูพิเศษจำนวน 2,032 รูป/คน

- มหาวิทยาลัยสงฆ์

ในปัจจุบันประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาส ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดำเนินการ เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก คณะวิชาภายในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยประกอบด้วย คณะศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และ คณะศึกษาศาสตร์ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังมีโครงการฝึกอบรม ทางวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ นักศึกษา ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย รวมทั้งบุคคลภายนอกอีกด้วย เช่น โครงการฝึกอบรมวิชาชีพครู โครงการ อบรมศีลธรรม โครงการสอนพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน เป็นต้น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตร ปริญญาตรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาโท และปริญญาเอก มีคณะที่เปิดสอน 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ คณะสังคมศาสตร์ และยังมีวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติเปิดสอน ในหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอกสำหรับพระภิกษุสงฆ์ บุคคลทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

- การศึกษาตามอัธยาศัยด้านพุทธศาสนา

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้จัดการศึกษา หลักสูตรทางพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนทั่วไป และยังเป็นการส่งเสริมการเผยแผ่ศาสนาพุทธอีกทางหนึ่งด้วย โดยจะสอน วิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาตั้งแต่ระดับเตรียมความพร้อม ระดับพื้นฐาน และระดับสูงให้แก่ผู้เรียน

2) การจัดการศึกษาโดยสถาบันศาสนาอิสลาม

สถาบันการศึกษาอิสลามมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็ก และเยาวชนที่นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา

ในปีการศึกษา 2560 ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทย มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแบบอยู่ประจำ หรือ ปอเนาะ ที่ขึ้นทะเบียนเป็น “สถาบันปอเนาะ” ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 489 แห่ง โดยมีนักเรียนจำนวน 43,767 คน และครูผู้สอน 1,802 คน โรงเรียนเหล่านี้ จัดการเรียนการสอนด้านศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียน

ประเภทการกุศลสอนศาสนาอิสลามของมูลนิธิที่จัดการเรียนการสอน
สายสามัญตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ
จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา จำนวน 156 โรง และมีโรงเรียนตาดีกา
หรือศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดสอนจริยธรรม จำนวน 2,117 โรง

บางโรงเรียนยังได้จัดการศึกษานอกระบบที่มุ่งเน้น
การเรียนการสอนสายอาชีพและด้านศาสนาอิสลาม ผู้นำถือศาสนาอิสลาม
หรือชาวมุสลิมทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องนำคำสอนศาสนาอิสลามมาใช้
ในการดำเนินชีวิตประจำวันทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงจำเป็นที่มุสลิมทุกคน
ต้องได้รับการศึกษาด้านศาสนาตั้งแต่วัยเด็ก แม้ว่าจะเป็นการศึกษา
ตามอัธยาศัยก็ตามซึ่งอาจจะทำการสอนโดยพ่อแม่ผู้ปกครองในครอบครัว
หรืออาจจะไปเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามใกล้ ๆ บ้าน

3) การจัดการศึกษาโดยสถาบันคริสต์ศาสนา

สถาบันคริสต์ศาสนามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ชุมชนชาวคริสต์ในประเทศไทย สำหรับการศึกษาในระบบนั้น ศาสนาคริสต์ทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ได้จัดตั้งโรงเรียนที่เปิดรับทั้งผู้เรียนที่นับถือศาสนาคริสต์และผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอื่น ๆ ด้วย สำหรับการศึกษา นอกกระบบได้จัดให้สำหรับบุคคลที่ต้องการจะบวชเป็นสมณเพศในศาสนาคริสต์ ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยได้ถูกจัดขึ้นในสถาบันศาสนาสำหรับชาวคริสต์ที่ต้องการศึกษาหลักธรรมคำสอนของคริสต์ศาสนา

4) การจัดการศึกษาโดยสถาบันศาสนาซิกข์

ในปัจจุบันมีศาสนสถานของศาสนาซิกข์ในประเทศไทย 24 แห่ง และมีผู้นับถือศาสนาซิกข์ในประเทศไทยประมาณ 70,000 คน และมีสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาในระบบโดยชาวซิกข์จำนวน 3 แห่ง การเรียนการสอนด้านศาสนาซิกข์ใช้ภาษา Punjabi เป็นสื่อในการสอน โดยเป็นการศึกษานอกกระบบและการศึกษาในระบบสำหรับผู้สนใจจะบวชเป็นนักบวชในศาสนาซิกข์ และสำหรับบุคคลที่นับถือศาสนาซิกข์ทั่วไปที่สนใจเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา

5) การจัดการศึกษาโดยสถาบันศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ในประเทศไทยมีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูประมาณ 10,000 คน และมีโรงเรียนที่ดำเนินการโดยโบสถ์พราหมณ์-ฮินดูจำนวน 1 โรง ส่วนการศึกษาด้านศาสนาโดยเฉพาะจะอยู่ในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับประเทศไทย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักและความเชื่อเรื่องอื่น ๆ ของคนไทยในสังคม จะมีอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูอยู่ไม่น้อย

3.4.5 การจัดการศึกษาโดยองค์กรเอกชน

ในประเทศไทย องค์กรเอกชนของไทยและจากนานาชาติ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* ได้รับรองสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่ภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรเอกชน โดยให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง ซึ่งในปัจจุบันคือ *กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. 2555* ซึ่งได้กำหนดให้องค์กรเอกชน อันได้แก่ สมาคม มูลนิธิ หรือ องค์กรเอกชนในชื่ออื่น ๆ ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อดำเนินกิจกรรม ที่เป็นสาธารณประโยชน์ สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในลักษณะ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนปกติได้ เช่น มูลนิธิ สร้างสรรค์เด็ก มูลนิธิเด็ก มูลนิธิส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นต้น

บทที่ 4

การจัดสรรงบประมาณและการลงทุน เพื่อการศึกษา

การจัดสรรงบประมาณและการลงทุนเพื่อการศึกษาและเพื่อการบริหารจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาและปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติสาระในมาตราที่ 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และบัญญัติเกี่ยวกับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายว่า “ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาหรือให้ประชาชนได้รับการศึกษา รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน”

ในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 58 ว่า “ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร

ชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา” ตามนโยบายของรัฐบาล งบประมาณเพื่อการศึกษาจะได้รับการจัดสรรให้เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หรือสถานที่จัดการศึกษา

4.1 การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา รัฐได้จัดสรรงบประมาณโดยจำแนกตามลักษณะงาน อันได้แก่ การศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาไม่กำหนดระดับ การบริการ สนับสนุนการศึกษา การวิจัยและการพัฒนาทางการศึกษา และการศึกษาอื่น ในตารางที่ 4.1 ได้แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดการจัดสรรงบประมาณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปี พ.ศ. 2561

ตารางที่ 4.1 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา จำแนกตาม
ลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561)

หน่วย: ล้านบาท

ลักษณะงาน	ปีงบประมาณ				
	2557	2558	2559	2560	2561
ระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา	383,557.2	387,886.6	388,080.0	376,124.3	325,295.8
ระดับอุดมศึกษา	87,721.9	97,725.7	106,829.1	112,975.0	108,340.9
การศึกษา ไม่กำหนดระดับ	2,720.3	2,780.7	9,214.5	3,116.8	3,780.4
การบริการ สนับสนุนการศึกษา	23,508.6	22,521.1	25,386.7	15,219.8	47,466.3
การวิจัยและ การพัฒนาด้าน การศึกษา				1,455.3	6,964.1
การศึกษาอื่น	21,011.1	20,130.7	20,197.0	27,840.8	31,721.9
รวม	518,519.1	531,044.8	549,708.1	536,732.0	523,569.4

ที่มา: สำนักงานงบประมาณ

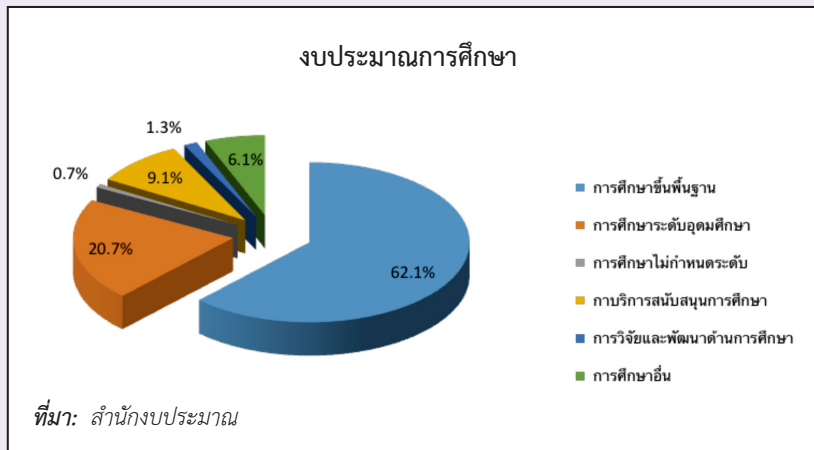
จากตารางด้านบนแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา) เป็นอันดับแรก ดังจะเห็นได้จากการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งในทุก ๆ ปีงบประมาณ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ได้เพิ่มลักษณะงานสำหรับการจัดสรรงบประมาณการศึกษา ได้แก่ งานการวิจัยและพัฒนาด้านการศึกษา แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของรัฐบาลในการสนับสนุนงานวิจัยและกิจกรรมการพัฒนา ด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในประเด็นพัฒนาหลัก

ที่กำหนดใน*แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564* ได้แก่ ประเด็นการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัย พัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยี รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศกับสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษา เร่งสร้างและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ชุมชน รวมทั้งการปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่กำหนดใน*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะ ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและผลผลิต รวมทั้งเพิ่มผลิตภาพของกำลังแรงงานของประเทศ

แผนภาพที่ 4.1 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาที่จำแนกตามลักษณะงาน ซึ่งงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการจัดสรรมากเป็นอันดับหนึ่ง

**แผนภาพที่ 4.1 ร้อยละของการจัดสรรงบประมาณการศึกษา
จำแนกตามลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561)**

ในด้านการบริหารงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้มีระบบการบริหารงบประมาณ รวมทั้งให้มีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวการจัดการศึกษา และคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานงบประมาณจึงดำเนินงานพัฒนาระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาของไทย

4.2 การลงทุนเพื่อการศึกษา

การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เพื่อดำเนินงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษา นั้น ได้จัดทำขึ้น โดยมุ่งเน้นการวางรากฐานประเทศอย่างยั่งยืน เร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิต ให้ดีขึ้นควบคู่กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้าง ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดสรร งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล โดยการลงทุนเพื่อการศึกษาของรัฐบาลนั้น จัดอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายนี้ได้สอดคล้องกับเป้าหมายและประเด็น ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) นโยบายความมั่นคง แห่งชาติ (พ.ศ. 2558 – 2564) แผนแม่บทอื่น ๆ และนโยบายสำคัญ ของรัฐบาล เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างต่อเนื่องและ เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

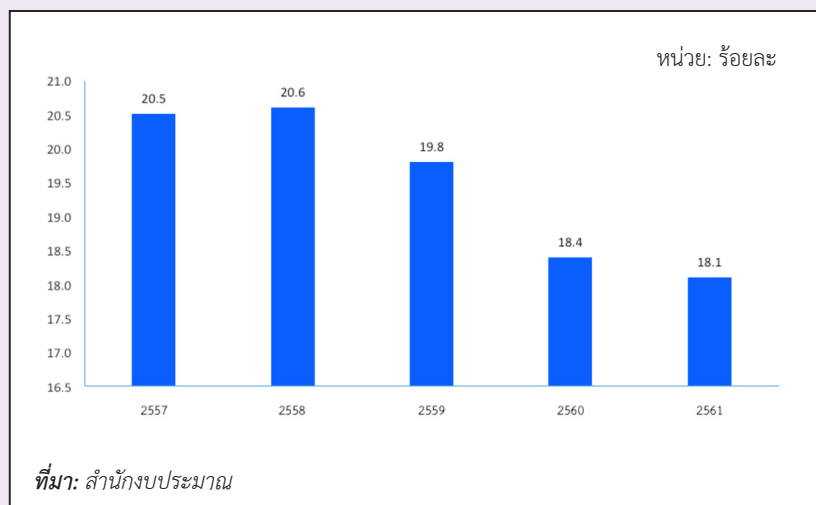
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 รัฐบาลได้จัดสรรเงินจำนวน 523,569.4 ล้านบาท หรือร้อยละ 18.1 ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานด้านการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่มุ่งมั่นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาระบบและมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการผลิตและพัฒนาครูตามความต้องการทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ รวมถึงการขยายโอกาสการเข้าถึงการบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ถึงแม้้อัตราร้อยละของงบประมาณรายจ่ายเพื่อการศึกษา ลดลงจากปีที่ผ่านมา ๆ มา แต่ยังมีจำนวนสูงเมื่อเทียบกับงบประมาณรายจ่ายสำหรับการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของประเทศ

งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกโรงเรียน การจัดทุนการศึกษาและการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมถึงเงินอุดหนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ๆ มาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ร้อยละของงบประมาณการศึกษาต้องงบประมาณแผ่นดินลดลงในแต่ละปี แต่งบประมาณที่ถูกปรับลดส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณค่าดำเนินงาน ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรง

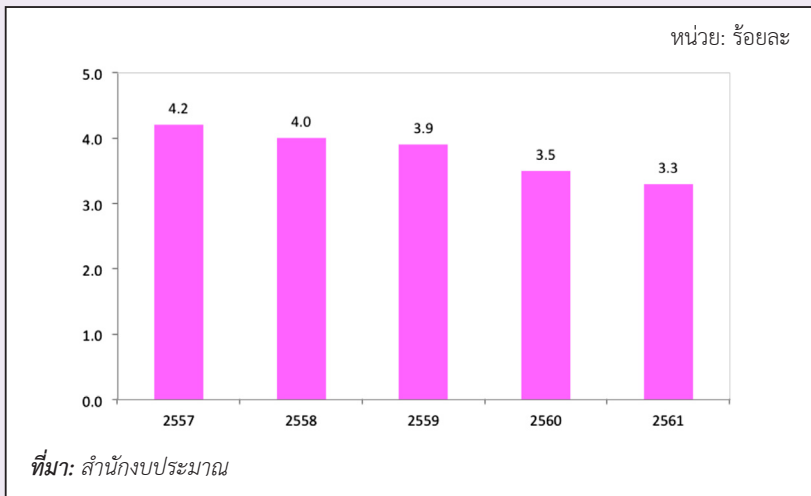
แผนภาพที่ 4.2 แสดงถึงร้อยละของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต้องงบประมาณแผ่นดินตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561

แผนภาพที่ 4.2 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต้องงบประมาณแผ่นดิน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561)

เมื่อพิจารณาเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาประเทศชาติ รัฐบาลแต่ละสมัยได้จัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย โดยในแต่ละปีงบประมาณ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561 (แผนภาพที่ 4.3)

แผนภาพที่ 4.3 ร้อยละของงบประมาณการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2561)

เมื่อเปรียบเทียบงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรโดยจำแนกเป็นค่าใช้จ่ายที่จำแนกตามลักษณะงาน จะพบว่างบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาได้รับการจัดสรรมากเป็นลำดับที่ 3 ต่อจากงานด้านการบริหารทั่วไปของรัฐและการเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 งบประมาณรายจ่าย จำแนกตามลักษณะงาน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561)

หน่วย: ล้านบาท

ลักษณะงาน	จำนวนเงิน	ร้อยละ
การบริหารทั่วไปของรัฐ	621,743.0	21.4
การป้องกันประเทศ	217,312.2	7.5
การรักษาความสงบภายใน	185,687.0	6.4
การเศรษฐกิจ	614,136.1	21.2
การสิ่งแวดล้อม	8,571.9	0.3
การเคหะและชุมชน	72,325.4	2.5
การสาธารณสุข	302,057.7	10.4
การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ	21,242.8	0.7
การศึกษา	523,569.4	18.1
การสังคมสงเคราะห์	333,363.5	11.5
รวมทั้งสิ้น	2,900,000.0	100.0

ที่มา: สำนักงานงบประมาณ

เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเพื่อแบ่งเบาภาระทางด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้แก่ผู้เรียน รัฐบาลจึงได้ดำเนินงานสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยได้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ครอบคลุมตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.3) หรือเทียบเท่าในสายอาชีวศึกษา รวมถึงการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ด้วย ประเภทกิจกรรมสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตารางที่ 4.3 กิจกรรมสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนปกติ (รายหัวต่อคน/ปี) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561)

หน่วย: บาท

ประเภทกิจกรรม สนับสนุน ค่าใช้จ่าย	ระดับการศึกษา			
	ก่อน ประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย
ค่าจัดการเรียนการสอน	1,700	1,900	3,500	3,800 (ปวช. 1-3 ที่จัด การศึกษาโดย สถานประกอบการ 11,736 บาท)
ค่าหนังสือเรียน	ค่าหนังสือเรียนมีราคาแตกต่างกันแต่ละระดับชั้นเรียน จึงได้นำเสนอในตารางที่ 4.4			
ค่าเครื่องแบบนักเรียน	300	360	450	500 (ปวช. 1-3 ที่จัด การศึกษาโดย สถานประกอบการ 900 บาท)
ค่าอุปกรณ์การเรียน	200	390	420	460 (ปวช. 1-3 ที่จัด การศึกษาโดย สถานประกอบการ 460 บาท)
ค่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	430	480	880	950 (ปวช. 1-3 ที่จัด การศึกษาโดย สถานประกอบการ 950 บาท)
เพิ่มเงินอุดหนุน ปัจจัยพื้นฐาน นักเรียนยากจน	-	1,000	3,000	-
เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว ให้นักเรียนโรงเรียน ขนาดเล็ก	500	500	1,000	1,000
เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว ให้นักเรียนโรงเรียน ขยายโอกาส	-	-	1,000	-

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 4.4 เงินสนับสนุนค่าหนังสือเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
จำแนกตามระดับชั้น (คน/ปี) (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561)

หน่วย: บาท

ระดับชั้น	จำนวนเงิน
ก่อนประถมศึกษา	200
ประถมศึกษาปีที่ 1	625
ประถมศึกษาปีที่ 2	619
ประถมศึกษาปีที่ 3	622
ประถมศึกษาปีที่ 4	673
ประถมศึกษาปีที่ 5	806
ประถมศึกษาปีที่ 6	818
มัธยมศึกษาปีที่ 1	764
มัธยมศึกษาปีที่ 2	877
มัธยมศึกษาปีที่ 3	949
มัธยมศึกษาปีที่ 4	1,318
มัธยมศึกษาปีที่ 5	1,263
มัธยมศึกษาปีที่ 6	1,109
ปวช. 1-3 (สถานประกอบการ)	2,000

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียนและสถานศึกษาปกติทั่วไป รวมทั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษและโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์แล้ว รัฐบาลยังได้ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยครอบครัวและสถานประกอบการ รวมทั้งยังมีมาตรการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนเป็นเงินอุดหนุนรายบุคคลอีกด้วย

การระดมทรัพยากรเพื่อเป็นการลงทุนจัดการศึกษานั้น นอกจากจะมาจากงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาที่รัฐบาลได้จัดสรรให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณการใช้จ่ายสำหรับการลงทุนเพื่อศึกษายังมาจากภาคครัวเรือนและจากภาคเอกชน เช่น ทุนการศึกษาขององค์กรเอกชน บริษัทห้างร้าน ชุมชน องค์กรระหว่างประเทศ และการจัดตั้งสถานศึกษาเอกชน เป็นต้น

ในส่วนของรายจ่ายด้านการศึกษาภาคครัวเรือนในปี พ.ศ. 2558 นั้น มีรายจ่ายทั้งสิ้น 170,851 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายจ่ายหลังจากการหักเงินค่าครองชีพที่ได้รับจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ. และ กรอ.) จำนวน 17,026 ล้านบาท และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าครัวเรือนที่มีบุตรหลานเรียนในระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีรายจ่ายสูงสุด 71,385 ล้านบาท (ร้อยละ 41.78) รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา 33,481 ล้านบาท (ร้อยละ 19.60) และระดับก่อนประถมศึกษา 20,364 ล้านบาท (ร้อยละ 11.92) ส่วนรายจ่ายที่น้อยที่สุด ได้แก่ ระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับอนุปริญญา 3,726 ล้านบาท (ร้อยละ 2.18)

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามกิจกรรม พบว่า ภาคครัวเรือนมีรายจ่ายในกิจกรรมสนับสนุนการจัดการศึกษา (ค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียม/ค่าบำรุงการศึกษา) เท่ากับ 113,831 ล้านบาท (ร้อยละ 66.63) สำหรับกิจกรรมเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (ค่าเครื่องแบบ/ค่าสมุดหนังสือ/อุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ และค่าเดินทางไปเรียน (หักนับซ้ำเงินที่ได้รับจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา) เท่ากับ 57,020 ล้านบาท (ร้อยละ 33.37)

รายจ่ายด้านการศึกษาของภาคครัวเรือน ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามประเภทสถานศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาของเอกชนมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 28,217 บาท/คน/ปี ส่วนครัวเรือนที่มีบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษาของรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 6,943 บาท/คน/ปี

สำหรับรายจ่ายด้านการศึกษาของภาคส่วนอื่นได้รับการจำแนกออกเป็น 3 ภาคส่วนหลัก ได้แก่

1) **รายจ่ายขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไร** ในที่นี้จะหมายถึง องค์กรด้านการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียนเอกชนที่ดำเนินงานด้านการศึกษา ในทุกระดับ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนแบบพิเศษสำหรับคนพิการ รวมทั้งโรงเรียนสอนศาสนา และมหาวิทยาลัยเอกชนที่ดำเนินงานด้านการเรียนการสอนโดยไม่แสวงหากำไร โดยในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 5,025.75 ล้านบาท

2) **เงินช่วยเหลือด้านการศึกษาจากต่างประเทศ** ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศในส่วนที่เป็นการศึกษาคิดเป็นมูลค่า 6.70 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 235.16 ล้านบาท โดยประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ประเทศไทยในสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 33.57 คิดเป็นมูลค่า 78.95 ล้านบาท

3) การบริจาคของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ในปี พ.ศ. 2558 มียอดบริจาคโดยบุคคลธรรมดา (สนับสนุนการศึกษา) จำนวน 2,412.40 ล้านบาท และโดยนิติบุคคล (รายจ่ายเพื่อการศึกษา) จำนวน 1,490.04 ล้านบาท รวม 3,902.44 ล้านบาท ซึ่งข้อมูลยอดเงินบริจาคเพื่อการศึกษาที่ได้นำเสนอเป็นข้อมูลที่ได้จากการนำมายื่นหักภาษีจากกรมสรรพากรตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 420 พ.ศ. 2547 โดยเงินสนับสนุนเพื่อศึกษานั้นต้องเป็นการจ่ายเพื่อสนับสนุนตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบและเป็นค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

กิจกรรมรายจ่ายเพื่อการศึกษาของภาคส่วนอื่นมีหลากหลายกิจกรรม อันได้แก่ การจัดการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครู อาจารย์ ผู้บริหาร การบริหารจัดการ การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ และการพัฒนาบุคลากร ในปี พ.ศ. 2558 มีรายจ่ายเพื่อการศึกษาของภาคส่วนอื่นทั้ง 3 ภาคส่วนเพื่อกิจกรรมการจัดการศึกษามากที่สุดจำนวน 5,786 ล้านบาท รองลงมาได้แก่ กิจกรรมการบริหารจัดการจำนวน 1,103 ล้านบาท และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจำนวน 1,015 ล้านบาท

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน การพัฒนาการศึกษา รัฐบาลจึงได้มีมาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ ที่ให้การสนับสนุนการศึกษา โดยในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบมาตรการภาษีเพื่อ สนับสนุนการศึกษา โดยการขยายระยะเวลาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี สำหรับการบริจาคที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เพื่อสนับสนุนการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) บุคคลธรรมดาที่บริจาคเงินให้แก่สถานศึกษาของราชการและ เอกชนโดยไม่รวมโรงเรียนนอกระบบ สามารถนำมาหักเป็นค่าลดหย่อนได้ 2 เท่าของจำนวนที่จ่ายจริง แต่เมื่อรวมกับค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุน การศึกษาสำหรับโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมิน หลังจากหักค่าใช้จ่ายและ ค่าลดหย่อนอื่น ๆ แล้ว

2) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่บริจาคเงินหรือทรัพย์สิน ให้แก่สถานศึกษาของราชการและเอกชนโดยไม่รวมโรงเรียนนอกระบบ สามารถนำมาหักเป็นรายจ่ายได้ 2 เท่าของจำนวนที่บริจาค แต่เมื่อรวมกับ รายจ่ายที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาสำหรับโครงการ ที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ และรายจ่ายที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่าย ในการจัดสร้างและการบำรุงรักษาสนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ หรือสนาม กีฬาของเอกชนที่เปิดให้ประชาชนใช้เป็นการทั่วไปโดยไม่เก็บค่าบริการใด ๆ หรือสนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ หรือสนามกีฬาของทางราชการแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ ก่อนหักรายจ่ายเพื่อการกุศล สาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ และรายจ่ายเพื่อการศึกษาหรือ เพื่อการกีฬา

มาตรการนี้ จะมีส่วนทำให้ภาคเอกชนมีแรงจูงใจในการสนับสนุน การศึกษาเพิ่มมากขึ้น และเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาช่วยให้มี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนประเทศ ในอนาคตให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และช่วยลดภาระการจัดสรรงบประมาณ รายจ่ายของรัฐบาลในด้านการศึกษได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.3 การระดมทรัพยากรเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

การศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลัง สำคัญของประเทศ รัฐบาลแต่ละยุคสมัยจึงพยายามให้ประชาชนทุกคน ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้วยการระดม ทรัพยากรเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบของการจัดตั้งกองทุน ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และการจัดตั้ง กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1 กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นนิติบุคคลสังกัด กระทรวงการคลัง มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาโดยสนับสนุน ค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าครองชีพแก่ผู้เรียน ที่มีความจำเป็นตั้งแต่ระดับมัธยมปลายสายสามัญและสายอาชีวศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยไม่คิดดอกเบี้ยระหว่างศึกษาอยู่ และจะต้อง ชำระเงินคืนหลังจากจบการศึกษาแล้ว 2 ปี โดยกองทุนฯ จะคิดอัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี ระยะเวลาผ่อนชำระคืนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 ปี กองทุน เงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาดูแลการดำเนินงานของ 2 กองทุนหลักได้แก่

1) กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เป็นกองทุน ให้การกู้ยืมแก่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายสายสามัญและสายอาชีวศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรีในอัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี โดยให้กู้ยืมเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

กับการศึกษา เมื่อผู้กู้สำเร็จหรือเลิกการศึกษา 2 ปี ต้องชำระเงินกู้ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 15 ปี ในปีการศึกษา 2559 มีผู้กู้จำนวน 521,224 ราย เป็นเงิน 21,688.65 ล้านบาท จากสถานศึกษาจำนวน 3,851 แห่ง

2) กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) เป็นกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้ที่ศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับสูง (ปวส.) ทุกสาขาวิชา และระดับอนุปริญาตรังถึงระดับปริญาตรึในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการหลักของประเทศ ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี โดยไม่จำกัดรายได้ครอบครัวของผู้ยืม เมื่อผู้กู้มีรายได้ตั้งแต่ 16,000 บาทต่อเดือน หรือ 192,000 บาทต่อปี ต้องชำระเงินกู้ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 15 ปี นับตั้งแต่วันเริ่มต้นชำระ ในปีการศึกษา 2559 มีผู้กู้จำนวน 96,079 ราย เป็นเงิน 6,541.95 ล้านบาท จากสถานศึกษา 281 แห่ง

ปัจจุบัน ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีผลให้กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐมนตรีและมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการ และได้มีการบูรณาการการบริหารจัดการและการดำเนินการของกองทุน กยศ. และกองทุน กรอ. ให้เป็นเอกภาพอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน และเพิ่มมาตรการในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สาระสำคัญหนึ่งที่บัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ การกำหนดให้องค์กรนายจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องหักเงินลูกจ้างที่เป็นลูกหนี้ของกองทุนเพื่อชำระเงินที่กู้ยืมจากกองทุน เมื่อพบว่าผู้กู้ไม่ใช่คืนเงินเป็นวงเงินจำนวนมาก ซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงการขอความร่วมมือจากนายจ้างให้หักเงินผู้กู้ยืมเงิน

4.3.2 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 จึงกำหนดให้ “จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์ส่นเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว”

ดังนั้น คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (จะกล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 9) จึงได้จัดทำพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 และมีผลบังคับใช้ในวันถัดไป คือวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 โดยบทเฉพาะกาลของกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) โอนภารกิจเป็นสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนดังกล่าวจะมีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัยและพร้อมเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยสนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
- 2) ช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ

4) เสริมสร้างครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้ครู
ได้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชน
ตามพื้นฐานและศักยภาพที่แตกต่างกัน

5) ศึกษาวิจัยแนวทางพัฒนาครูต้นแบบ และ

6) ส่งเสริมสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนได้
ตามความถนัดของตน

บทที่ 5

การพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทย โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณภาพให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ดังนั้น จึงมีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญมากมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ในปัจจุบัน จากข้อมูลในรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล ปีที่ 3 (วันที่ 12 กันยายน 2559 – 30 กันยายน 2560) สามารถสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญได้ดังนี้

5.1 การพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาการทุกด้าน เป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตของบุคคล อันมีผลต่อความมั่นคงสูงสุดของชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้

ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังในมาตรา 54 ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของมาตราดังกล่าวคือ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และระบุให้รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ใน *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)* ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย โดยในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้กำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ ส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งเสริมการให้สารอาหารที่จำเป็นต่อสมองเด็ก และให้มีการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้าน

ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่หลากหลาย อาทิ ให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในเรื่องการมีโภชนาการที่เหมาะสม พัฒนาหลักสูตรการสอนที่อิงผลงานวิจัยทางวิชาการและปรับปรุงสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เน้นการพัฒนาทักษะสำคัญด้านต่าง ๆ และผลักดันให้มีกฎหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมทั้งการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การพัฒนาให้มีพัฒนาการที่สมวัย และการเตรียมทักษะการอยู่ในสังคม เป็นต้น

สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้มีเป้าหมายในการให้ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง ซึ่งกำหนดให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย โดยกำหนดสัดส่วนให้นักเรียนปฐมวัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 90 และมีแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สำคัญ ได้แก่ ส่งเสริมให้เด็กเล็กอายุ 0-3 ปี ได้รับการดูแลและพัฒนาที่สมวัย ปรับระบบการบริหารจัดการดูแลและพัฒนาเด็กเล็กและการศึกษาปฐมวัย (อายุ 3-5 ปี) ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน พัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังที่กล่าวมา รวมทั้ง
แนวนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้องที่ให้ความสำคัญ
กับการศึกษาปฐมวัย ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
เร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย โดยมีแนวทางการจัด
การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่บูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่
กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาเอกชน
และมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นหน่วยงานจัดทำแผนบูรณาการและ
ติดตามประเมินผล และให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวง
ศึกษาธิการในการจัดการเรียนการสอน โดยขณะนี้กำลังดำเนินการจัดทำ
ร่างมาตรฐานสถานศึกษาพัฒนาปฐมวัย

ในปัจจุบัน ได้มีการจัดทำ*หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560* ซึ่งพัฒนามาจาก*หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546* สำหรับเด็กอายุแรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ โครงสร้างหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือหลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี จัดขึ้นสำหรับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กประกอบด้วย 2 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุแรกเกิด-2 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดู ตามวิถีชีวิตประจำวัน และช่วงอายุ 2-3 ปี เป็นแนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ให้เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขภาพดี สุขภาพจิตดี มีความสุข มีทักษะการใช้ภาษา สื่อสาร สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ ส่วนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของเด็กแต่ละคน

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ... ซึ่งมีทั้งหมด 7 หมวด และมี 47 มาตรา หมวด 1 ว่าด้วยระบบการพัฒนา วัตถุประสงค์การดูแล การพัฒนา การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมวด 2 ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ หมวด 3 ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมวด 4 ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมวด 5 ว่าด้วยเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสำนักงานฯ หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องหน่วยให้บริการเด็กปฐมวัย หมวด 7 ว่าด้วยเรื่องบทกำหนดโทษ เมื่อร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นพระราชบัญญัติโดยสมบูรณ์แล้ว จะเป็นหลักประกันให้เด็กเล็กได้รับการปกป้อง ค้ำครอง ดูแล และพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านสังคมได้อย่างสมวัย สอดคล้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน 4 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข โดยได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยในกลุ่มเด็กปฐมวัยได้ร่วมกันดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็น ค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะ และทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็น พลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน พลเมืองโลก ตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในเด็กกลุ่มปฐมวัย 4 H ประกอบด้วย 1) Heart (ดี มีวินัย) 2) Head (เก่ง) 3) Hand (ใฝ่เรียนรู้ มีทักษะ) และ 4) Health (แข็งแรง) ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทในการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้

- 1) จัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
- 2) คัดเลือกและสนับสนุนการใช้นิทานและสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เหมาะสม
- 3) จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์
- 4) สร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- 5) ส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของเด็กปฐมวัย
- 6) ส่งเสริมและสนับสนุนภาวะการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย
- 7) ให้บริการความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษาให้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย

5.2 การขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” สู่การปฏิบัติ

โครงการ “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

จากคู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ลดเวลาเรียน” หมายถึง การลดเวลาเรียนภาควิชาการและการลดเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาใบความรู้ ให้น้อยลง ส่วน “เพิ่มเวลารู้” หมายถึง การเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข จากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีดังนี้

1. เพื่อขับเคลื่อนการนำหลักสูตรสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการของ*หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*

2. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามความสนใจ และถนัดของนักเรียนแต่ละบุคคล

3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเวลาเรียน และจัด กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านวิชาการ ด้านปฏิบัติ นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความสนใจและ ถนัดของแต่ละบุคคล

4. เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พัฒนาตนเองตามความสนใจและความถนัดอย่างเต็มตามศักยภาพ และมีความสุขกับการเรียนรู้

5. เพื่อให้พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะผู้รับผิดชอบ
การดำเนินงานตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปรับการบริหาร
จัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ระดับประถมศึกษา มีเวลาเรียนรวม
ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียนรวม
ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี และต่อมาได้ยืดหยุ่นการกำหนดโครงสร้าง
เวลาเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้สถานศึกษาบริหารเวลาการจัดการเรียนการสอน
ได้ครอบคลุม

2. กำหนดตัวชี้วัดที่ต้องรู้ และควรรู้ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาภาระงาน/ชิ้นงาน ลดเวลาเรียน และเป็น
กรอบในการประเมินผลผู้เรียนระดับชาติ

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มข้น

4. ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ให้มุ่งเน้นเป้าหมาย ดังนี้

4.1 พัฒนา 4H ประกอบด้วย Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง)
Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ) Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ)
และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ)

4.2 ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะ
สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย

4.3 พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21

4.4 พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผล
ผู้เรียนนานาชาติ (Programme for International Student
Assessment: PISA)

4.5 ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้

5. ให้เวลาของการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้รวมอยู่ในโครงสร้าง
เวลาเรียนตามที่กำหนด

6. กิจกรรมเพิ่มเวลารู้มีทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรม
ให้เลือกเรียน

ดังนั้น การดำเนินโครงการตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ครูผู้สอนต้องลดบทบาทจากเดิมที่คอยสอนเนื้อหาสาระมาเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการสร้างกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะในด้านต่างๆ ที่ตอบสนอง ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน

เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เห็นผล อย่างเป็นรูปธรรม ได้มีการจัดกิจกรรมการดำเนินงานตามนโยบายฯ ดังนี้

1. จัดทำโครงการนำร่องในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2558 ภาคเรียนที่ 2 มีโรงเรียน เข้าร่วมโครงการจำนวน 4,100 โรงเรียน และในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 17,317 โรงเรียน

2. จัดทำคู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้สถานศึกษาและครูผู้สอนไปใช้ในการดำเนินงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายของโครงการ

3. คัดเลือกและยกย่องครูผู้สร้างพลังการเรียนรู้ (Active Teacher Award)

4. จัดค่ายเพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC Active Learning Camp) ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย กิจกรรมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ 15 กิจกรรม และหรือกิจกรรมอื่นตามความต้องการ โดยค่ายที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ ค่ายศิลปะ ค่ายจิตอาสาเพื่อพ่อ ค่ายคุณธรรม ค่ายทักษะชีวิต และค่ายภาษาต่างประเทศ

สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทั้งนี้ ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีศูนย์วิทยาศาสตร์การศึกษาทั่วประเทศ 19 แห่ง ให้บริการแก่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 372 โรงเรียน นักเรียนเข้าร่วมทั้งสิ้น 139,601 คน

5.3 การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน ดังจะเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ออก*ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ* เมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยกำหนดนโยบายที่สำคัญ เช่น การส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ด้วยโครงการพิเศษด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การใช้กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล คือ The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) ซึ่งเป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ทั้งในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ การวัดผล การพัฒนาครู รวมถึงการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และปรับจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจากเน้นไวยากรณ์เป็นเน้นการสื่อสารทั้งทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน เป็นต้น

ในการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันได้ดำเนินการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้ดีขึ้นภายใต้โลกที่เชื่อมต่อกันแบบไร้พรมแดน และใช้ในการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย นอกจากนี้ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งของการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 ในการดำเนินงานพัฒนาและยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2559-2560 มีการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่

- 1) พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับประชาชนทั่วไป นักเรียน และ ครู โดยการใช้แอปพลิเคชัน “Echo English” ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการและภาคเอกชน ช่วยให้ประชาชนทั่วไป รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา ครู ได้เข้าถึงแหล่งความรู้

ในการฝึกภาษาได้ง่าย ๆ (ผ่านสมาร์ทโฟน/แท็บเล็ต) และไม่เสียค่าใช้จ่าย บทเรียนในแอปพลิเคชันนี้ได้รับการออกแบบให้เป็นไปตามหลักสูตรพื้นฐาน เน้นการพัฒนาทักษะด้วยสถานการณ์จริง ผ่านสื่อวิดีโอที่มีทั้งภาพและเสียง โดยออกแบบบทเรียนให้มีการฝึกทั้งเรื่องการฟัง พูด อ่าน และเขียน พร้อมแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ เช่น ส่วนวนภาษาอังกฤษ พื้นฐาน สถานการณ์ทั่วไป การท่องเที่ยว ธุรกิจ วิชาชีพและอื่น ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลที่คาดหวังให้ประชาชนคนไทยทุกคนมีความรู้ ด้านภาษาอังกฤษทัดเทียมนานาชาติ

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยหลักสูตร Echo Hybrid ภายในโรงเรียน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนกว่า 10,000 แห่ง ทั่วประเทศ Echo Hybrid เป็นแอปพลิเคชันเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทั้งสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต นักเรียนทุกคนจะได้รับการทดสอบ เพื่อวัดระดับความรู้ด้านภาษาอังกฤษก่อนการเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรม การเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่นี้ นักเรียนสามารถฝึกฝน

ด้านการสื่อสารและการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง และยังกระตุ้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเรียนด้วยความสนุกสนานและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบกลุ่ม สร้างความสามัคคีในการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนครูผู้สอนจะมีบทบาทในการดูแล ติดตาม ประเมินผล ตลอดจนควบคุมคุณภาพด้วย นอกเหนือจากการสอนปกติ

2) พัฒนาครูแกนนำด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ด้วยค่ายพัฒนาภาษาอังกฤษแบบเข้มข้น (Boot Camp) ทั่วประเทศ รูปแบบที่สำคัญของการฝึกอบรมแบบ Boot Camp มี 5 ด้าน คือ เป็นการจัดค่ายอบรมแบบเข้มข้น มีการสร้างครูแกนนำเพื่อนำไปขยายผลทั่วประเทศ โดยฝึกอบรมกับวิทยากรจากสหราชอาณาจักร ใช้ภาษาอังกฤษตลอดหลักสูตร การอบรมตามโครงการ เพื่อพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษ และเทคนิคการสอนของครูสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งกิจกรรมและบริบทในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร และมีการประเมินทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษ ดำเนินการอบรมครูสอนภาษาอังกฤษ รุ่นที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ใช้เวลาฝึกอบรมรุ่นละ 3 สัปดาห์ มีศูนย์ฝึกอบรม 15 ศูนย์ และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มีผู้เข้าอบรมจำนวน 20,000 คน

3) ยกกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มี*ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง นโยบายยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา* เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา ให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ที่เป็นสากลและก้าวทันโลก และรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยกำหนดให้มีการดำเนินงานดังนี้

- ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดนโยบายและเป้าหมายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษาในทุกหลักสูตรและทุกระดับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาทักษะความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษของนิสิต นักศึกษา ให้เป็นบัณฑิตที่มีความพร้อมทั้งวิชาการ วิชาชีพ และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานได้ (Working Knowledge)

- ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำแผนเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายโดยมีตัวชี้วัดและการประเมินผลที่ชัดเจน

- ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร กระบวนการ สื่อ และหรือสิ่งแวดล้อม ที่จะเปิดโอกาสและเสริมแรงจูงใจให้นิสิตนักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง และ

- ให้สถาบันอุดมศึกษาพิจารณาจัดให้นิสิตนักศึกษาทุกคน ทดสอบความรู้ภาษาอังกฤษตามแบบทดสอบมาตรฐานระดับอุดมศึกษาที่สถาบันสร้างขึ้นหรือเห็นสมควรที่จะนำมาใช้วัดสมรรถภาพทางภาษาอังกฤษ (English Proficiency) โดยสามารถเทียบเคียงผลกับ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) หรือมาตรฐานอื่น เพื่อให้ทราบระดับความสามารถของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน และสถาบันอุดมศึกษาอาจพิจารณานำผลการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษบันทึกในใบรับรองผลการศึกษาหรือจัดทำเป็นประกาศนียบัตร

โดยเริ่มดำเนินการดังกล่าวมาแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 สำหรับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ส่วนนิสิตนักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

4) พัฒนาการเรียนสอนภาษาอังกฤษในการศึกษานอกระบบ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษแก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องการเรียนรู้

ภาษาอังกฤษ แต่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียน โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการเปิดหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ English Programme เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ภาคภาษาอังกฤษ เป็นการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนภาคปกติ (ภาคภาษาไทย) แต่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความสามารถพื้นฐานในการใช้ภาษาของผู้เรียน ความพร้อม ความสนใจที่จะเรียนรู้ภาษาอังกฤษ รวมถึงศักยภาพและวัย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบบูรณาการ การสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง หาความรู้ด้วยตนเองและสรุปเป็นองค์รวมความรู้ได้ จัดกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียน เช่น จัดค่ายภาษาอังกฤษ ค่ายคอมพิวเตอร์ การทัศนศึกษา แหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เปิดสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2560 มีผู้เรียนภาคภาษาอังกฤษจำนวน 980 คน

นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้แก่กลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับธุรกิจบริการ ร้านค้า และกลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยวด้วย โดยวิทยากรส่วนหนึ่งจะเป็นครูที่ผ่านการอบรมจากโครงการอบรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอนภาคภาษาอังกฤษ (Boot camp) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาช่วยสอน โดยเน้นการสื่อสารในชีวิตประจำวันแบบง่าย ๆ ให้สามารถโต้ตอบสื่อสารเข้าใจ

5.4 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

เพื่อให้คุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษามีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงได้พัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาของประเทศไทย โดยมีโครงการที่สำคัญ 2 โครงการ ได้แก่

1) พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของโคเซ็น (KOSEN) เพื่อพัฒนา KOSEN Model ในประเทศไทย โคเซ็นเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา ที่เน้นด้านเทคโนโลยีและวิศวกรรม เพื่อผลิตนักศึกษาให้เป็นวิศวกรที่เป็น กำลังสำคัญให้กับภาคอุตสาหกรรมในระดับประเทศและนานาชาติ โดยมี สาขาให้เด็กเลือกเรียน ได้แก่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และอิเล็กทรอนิกส์ วิศวกรรมการควบคุมระบบและข้อมูล และวิศวกรรม เคมี ซึ่งที่นี่จะสร้างวิศวกรที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเก่งในการปฏิบัติงานจริง สำหรับการพัฒนา KOSEN Model ในประเทศไทย จะมีหลักสูตร ด้านวิศวกรรมศาสตร์ 2 สาขา คือ สาขาอิเล็กทรอนิกส์ และสาขาแมคคาทรอนิกส์ 5 ปีต่อเนื่องตามมาตรฐานโคเซ็น เพื่อผลิตกำลังคนที่มีความรู้ ทักษะ และ สมรรถนะ ให้แก่ภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.1) เตรียมหลักสูตร 5 ปีต่อเนื่องตามมาตรฐานโคเซ็น จำนวน 2 สาขา คือ อิเล็กทรอนิกส์และแมคคาทรอนิกส์ห้องปฏิบัติการ เตรียมครู การจัดการเรียนการสอน วิธีการสอน และแผนการสอน โดยมีกำหนดเปิดสอนในรูปแบบโคเซ็นในปีการศึกษา 2561

1.2) จัดค่ายภาษาญี่ปุ่นให้นักเรียนกับวิทยาลัยนาร่อง 2 แห่ง คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ จังหวัดชลบุรี และวิทยาลัยเทคนิคสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

1.3) เทียบหลักสูตรระหว่างหลักสูตรโคเซ็นกับหลักสูตรฐาน วิทยาศาสตร์ กำหนดโครงสร้างหลักสูตร 2 สาขาวิชา คือ อิเล็กทรอนิกส์ และแมคคาทรอนิกส์

1.4) วางแผนการจัดรูปแบบการเรียนการสอนและรายวิชา
ในภาพรวม ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) โครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่ความเป็นเลิศระดับพรีเมียม
เยอรมัน-ไทย (German Thai Dual Excellence Education: GTDEE)
เพื่อพัฒนาและขยายอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี รวมทั้งมีมาตรการจูงใจให้
เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดย ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2560
มีสถานศึกษาในโครงการ 6 แห่ง รับผู้เรียนระบบทวิภาคี จำนวนรวม
560 คน มีผลการดำเนินงานดังนี้

2.1) พัฒนาครูผู้สอนวิชาชีพ โดยร่วมมือกับสถาน
เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี จำนวน 3 รุ่น
รุ่นละ 54 คน

2.2) จัดการสอบมาตรฐานเยอรมัน โดยหอการค้า
เยอรมัน-ไทย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีผลการสอบและผ่าน
การประเมินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2560 รวมทั้งสิ้น 200 คน

5.5 การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา สร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกเพศทุกวัย โดยในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีการดำเนินงานที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การเร่งรัดดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยจัดทำหลักสูตรในการอบรมการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั่วประเทศ จำนวน 204 โรงเรียน และจัดทำหลักสูตรอบรมการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนขนาดกลางใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 509 โรงเรียน

2) โครงการเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Inter University Network: UniNet) เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อจัดท่างจรสื่อสารความเร็วสูงเพื่อใช้สำหรับการเชื่อมโยงเครือข่ายสารสนเทศและการสื่อสารของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรองรับการศึกษาทั้งระบบ เป็นโครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับผิดชอบเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายความเร็วสูงเชื่อมโยงกับสถานศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ทำให้มีวงจรสื่อสารภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อให้บริการกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2561 ของสำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา มีสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นสมาชิกเครือข่าย UnitNet จำนวน 10,629 แห่ง นอกจากนี้ สมาชิกเครือข่ายยังมีช่องทางการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเพื่อใช้สำหรับการศึกษาวิจัย ด้วยเส้นทางเฉพาะด้านการศึกษาวิจัยระหว่างประเทศที่ UnitNet เป็นหน่วยงานภายในประเทศเพียงหน่วยงานเดียวที่เชื่อมต่อไปถึง เช่น เครือข่ายศึกษาวิจัย Internet ของสหรัฐอเมริกา เครือข่ายศึกษาวิจัย JGN ของญี่ปุ่น เป็นต้น

3) โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University Project) เป็นโครงการที่จัดทำขึ้น เพื่อให้บริการการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) แก่ประชาชนทุกระดับ ทุกอาชีพผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา (UniNet) เพื่อสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น และเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทยเป็นเสมือนศูนย์กลางการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มีหลักสูตรและบทเรียนครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ มีระบบ

การเทียบโอนความรู้จากการศึกษาในแต่ละระบบ เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการศึกษจากระบบหนึ่ง สามารถจะเทียบโอนความรู้เข้าสู่การศึกษาในอีกระบบหนึ่งได้ ซึ่งจะเป็นการบูรณาการการศึกษาทุกระบบเข้าด้วยกัน เกิดเป็นระบบการศึกษาที่รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน จากข้อมูล ณ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 มีผู้ลงทะเบียนเข้าเรียนในระบบการจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทยจำนวน 512,299 คน โดยจัดการเรียนการสอน 17 หลักสูตร 867 บทเรียน และมีสถาบันเข้าร่วมโครงการดังกล่าว 47 สถาบัน

บทที่ 6

การพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสถานภาพและคุณภาพของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษายังเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมให้พลเมืองไทยในอนาคต

6.1 แนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในประเทศไทย นโยบายด้านครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละรัฐบาลได้มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงและยกระดับคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยมีประเด็นสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูที่สอดคล้องกันในแต่ละรัฐบาลไว้ดังนี้

- 1) การส่งเสริมให้ได้คนดี คนเก่ง และมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพครู
- 2) การผลิตครูให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ
- 3) การพัฒนาครูให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- 4) การปรับปรุงระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนครู
- 5) การพัฒนาระบบความก้าวหน้าของครู
- 6) การพัฒนาระบบภูมิสารสนเทศเพื่อใช้ในการกระจายครู
- 7) การขจัดปัญหาการขาดแคลนครูในสาระวิชาหลัก
- 8) การลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 9) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 10) การปรับระบบการประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ และ
- 11) การแก้ปัญหาหนี้สินครูโดยการพักชำระหนี้และการปรับโครงสร้างหนี้ตามนโยบายแก้ปัญหานี้ครัวเรือนของรัฐบาล

เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษารั้งสำคัญจึงเกิดขึ้นเพื่อยกระดับสถานะวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสาระในหมวด 7 ด้านครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว มีการปฏิรูประบบการพัฒนาวิชาชีพครูในประเด็นหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา 2) การบริหารงานบุคคลและการปรับค่าตอบแทน เงินเดือนให้เหมาะสม 3) การพัฒนามาตรฐานทางวิชาชีพ และ 4) การพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ กำหนดให้มีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และในการดำเนินงานปฏิรูปดังกล่าวต้องให้มีการเปลี่ยนโฉมบทบาท ‘ครู’ ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก ‘ครูสอน’ เป็น ‘โค้ช’ หรือ ‘ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้’ ทำหน้าที่กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้ และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของเด็ก รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครู ตั้งแต่การดึงดูด คัดสรร ผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่ปรากฏใน*แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564* แนวทางหนึ่งของการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบ ประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง

ส่วน*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

6.2 สถานภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในช่วงระหว่างปีการศึกษา 2556-2560 จำนวนครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2560 จำนวนครูมีเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีที่ผ่านมา ดังปรากฏในตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 จำนวนครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)

หน่วยงานที่สังกัด	ปีการศึกษา				
	2556	2557	2558	2559	2560
กระทรวงศึกษาธิการ	632,400	611,842	627,465	603,519	609,648
กระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา	576	657	940	897	476
กระทรวงวัฒนธรรม	1,040	974	1,062	932	866
กระทรวงมหาดไทย	84,577	91,443	88,984	82,489	88,984
กรุงเทพมหานคร	16,397	15,331	16,800	15,076	14,158
กระทรวงการพัฒนา สังคมและความ มั่นคงของมนุษย์	54	53	10	20	6
สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ	1,638	1,648	1,727	1,700	1,456
รวมทั้งสิ้น	736,672	721,948	736,988	704,633	715,594

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งในสถาบันอุดมศึกษา ภาครัฐและภาคเอกชน จากสารสนเทศอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2558-2560 มีจำนวนบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนที่มีหน้าที่ในการสอนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 68,453 คน ปีการศึกษา 2559 จำนวน 77,888 คน และปีการศึกษา 2560 จำนวน 79,990 คน

จากตาราง 6.1 จะเห็นได้ว่าช่วงระหว่างปีการศึกษา 2556-2559 จำนวนครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกันมากในแต่ละปี

มีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพียงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ดูเหมือนว่าครูจะไม่ขาดแคลนเมื่อคำนวณตามอัตราส่วนครูต่อนักเรียน (1: 16.3 ในปีการศึกษา 2560) แต่จากรายงานผลการศึกษสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย พบว่าประเทศไทยยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา และครูส่วนใหญ่จะกระจุกอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และในเขตเมือง แต่โรงเรียนในชนบทยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูอยู่อีกมาก สาขาวิชาที่ขาดแคลนครูมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา

สาเหตุหลักของการขาดแคลนครูมี 2 ประการ คือ 1) นโยบายเกษียณก่อนอายุและนโยบายคืนอัตรากำลัง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2543-2549 มีครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับเกษียณอายุจำนวน 74,784 คน แต่ได้รับการจัดสรรคืนอัตราเกษียณ เพียง 20,836 คน และหลังจากปี พ.ศ. 2556 การจัดสรรคืนอัตรากำลังเหลือเพียงร้อยละ 20 ของจำนวนอัตราครูที่เกษียณ และ 2) ยังไม่มีการวางแผนอัตรากำลังที่ต้องการและการผลิตครูที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ทำให้การกระจายครูเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง

ปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาลดลง เนื่องจากครูมีภาระงานอื่น ๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากภาระงานสอน เช่น งานด้านการบริหารงานธุรการ งานเอกสารวิชาการ งานกิจกรรมพิเศษที่ได้รับมอบหมายให้จัดทั้งในโรงเรียนและในชุมชน นอกจากนี้ ครูบางคนยังต้องสอนวิชาที่ไม่ตรงกับสาขาที่ตนเองจบการศึกษา

แนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหขาดแคลนครูคือ การปรับหลักเกณฑ์การสรรหาบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยอนุญาตให้ผู้มีวุฒิการศึกษาสาขาวิชาชีพเฉพาะหรือสาขาขาดแคลนเข้ามาเป็นครูโดยไม่ต้องเรียนในระดับปริญญาบัณฑิต และพัฒนาครูผู้ช่วยที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูเมื่อผ่านการสอบแข่งขันจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำแหน่งครูผู้ช่วย ทั้งนี้ ได้มีการบรรจุครูผู้ช่วยประมาณ 2,000 คน ทดแทนตำแหน่งครูที่เกษียณในปี พ.ศ. 2560

6.3 ระบบการรับนักศึกษาในสถาบันการผลิตครู

จากรายงานผลการศึกษาสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย พบว่าปัจจุบันสถาบันการผลิตครูไม่มีสถาบันเฉพาะทางที่ผลิตครูโดยเฉพาะ ดังเช่นในอดีตที่เคยมีวิทยาลัยครูและวิทยาลัยวิชาการศึกษาทำหน้าที่ผลิตครูโดยเฉพาะ การผลิตครูในปัจจุบันจะปรากฏในรูปแบบคณะวิชาหรือหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาปกติทั่วไปหรือในวิทยาลัยครูเดิมที่ปรับเปลี่ยนรูปมาเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์แบบ ดังนั้นการผลิตครูจึงอยู่ในความรับผิดชอบของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่มีคณะนี้อยู่ จากข้อมูลสารสนเทศอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่ามีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 34,427 คน และจากข้อมูลของคุรุสภาในปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีมหาวิทยาลัยและสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรทางการศึกษาอยู่ในประเทศไทยจำนวน 131 แห่ง

หลักสูตรการผลิตครูของไทยในปัจจุบันมี 3 ลักษณะ ได้แก่

1) หลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) เป็นหลักสูตรการผลิตครูที่ใช้เวลาศึกษาวิชาการอย่างเข้มข้น เรียนในภาคทฤษฎีและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ปี และฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่คุรุสภารับรองอีก 1 ปี รวมเป็น 5 ปี เมื่อผ่านการประเมินตามเกณฑ์จะมีคุณสมบัติและขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ หลักสูตรนี้จัดเป็นหลักสูตรหลักในการผลิตครู

2) หลักสูตรการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 2 ปี) รับผู้จบปริญญาตรีสาขาวิชาอื่น และประสงค์จะเป็นครูเข้าศึกษาต่อวิชาชีพครู 1 ปี และฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษาที่คุรุสภารับรอง 1 ปี รวมเป็น 2 ปี

3) หลักสูตรการผลิตครูระดับปริญญาโททางการสอน (หลักสูตร 3 ปี) เป็นหลักสูตรที่เปิดสอนสำหรับผู้จบปริญญาตรีในสาขาวิชาการศึกษา หรือสาขาอื่น ๆ เข้าศึกษาในระดับปริญญาโท 2 ปี และฝึกปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษาที่คุรุสภารับรอง 1 ปี รวมเป็น 3 ปี เมื่อผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์แล้วจะมีคุณสมบัติขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้

6.4 การดำเนินงานเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ประเทศไทยได้มีการดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มาเป็นเวลาช้านาน เพื่อยกระดับวิชาชีพครูและเพื่อให้ครูมีคุณสมบัติ ที่พึงประสงค์ จากรายงาน*สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560* ได้กล่าวไว้ว่า ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคประเทศไทย 4.0 คุณสมบัติที่พึงประสงค์ ของครู คือ ครูต้องสามารถช่วยนักเรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้และนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเพื่อประโยชน์ของตัวเองและสังคม ครูจึงต้องปรับ การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ดูแลผู้เรียนเป็นรายคน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ และการที่ช่วยให้ครูพัฒนาการเรียน การสอนได้ดีคือ การส่งเสริมให้ครูมีโอกาสดำเนินการพัฒนาอย่างทั่วถึง

6.4.1 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 มีการดำเนินงานพัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพอยู่มากมาย โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญดังนี้

1) การจัดตั้งสถาบันครูพัฒนา โดยคณะกรรมการคุรุสภา เพื่อให้เป็นสถาบันวิชาการชั้นสูงในกำกับของคุรุสภา ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมของคุรุสภาในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา สถาบันครูพัฒนามีภารกิจดังนี้

- เสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- วิจัย พัฒนา และสร้างสรรค์นวัตกรรม องค์ความรู้ รวมทั้งสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเกี่ยวกับวิชาชีพทางการศึกษา
- รับรองหลักสูตรการอบรมและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา ตลอดจนพัฒนาแนวทางการรับรองหลักสูตรการอบรมและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา
- ส่งเสริม สนับสนุน การอบรม พัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา
- ดำเนินงานเกี่ยวกับการฝึกอบรมและดำเนินการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากคุรุสภา
- พัฒนาคลังความรู้และเป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษาเพื่อเผยแพร่ นอกจากนี้ สถาบันครูพัฒนายังเป็นศูนย์กลางการติดต่อและแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ และกิจกรรมอื่น ๆ ในวิชาชีพทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) การพัฒนาศักยภาพครูสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) ในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ด้วยระบบการอบรมครูทางไกลผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารทางไกลเพื่อการศึกษาไปยังศูนย์อบรม จำนวน 527 ศูนย์ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยมีสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำหน้าที่เป็นวิทยากรหลัก และเป็นศูนย์กลางการประสานงานและพัฒนาหลักสูตรการอบรม รูปแบบจะเป็นการอบรมผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมทางไกล (Teleconference) ผู้เข้าอบรมจะได้รับชุดเอกสารคู่มือการอบรม รวมทั้งเอกสารการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในห้องเรียนตามบริบทของแต่ละโรงเรียน และมีการสอบวัดความรู้ทางออนไลน์

3) การพัฒนาครูประจำการโดยใช้ระบบคูปองพัฒนาครู เป็นการพัฒนาครูครบวงจร โดยการนำระบบคูปองมาใช้ในการพัฒนาครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดสรรงบประมาณ ให้ครูคนละ 10,000 บาทต่อปี เพื่อฝึกอบรมในหลักสูตรที่สนใจมาพัฒนา ตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับ หลักเกณฑ์การขอมีและเลื่อนวิทยฐานะตามหลักเกณฑ์ใหม่ ที่กำหนดให้ครู ต้องเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองไม่น้อยกว่า 12-20 ชั่วโมงต่อปี โดยคุรุสภา ได้กำหนดให้มีหน่วยงานครูพัฒนาทำหน้าที่รับรองหลักสูตรพัฒนาครู ที่เสนอโดยหน่วยงานหรือสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาครู ทั่วประเทศ ประมาณ 400,000 คน

4) การพัฒนาครูในที่ตั้ง (Professional Learning Community: PLC หรือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) เพื่อให้ครูวิชาเอกต่าง ๆ ทุกสังกัด รวมตัวกันเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จากการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่ชุมชน การเรียนรู้ในแต่ละสาขาวิชาต่อไป ปี พ.ศ. 2560 มีเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพ ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดส่งโครงการขอรับการสนับสนุนจำนวน

245 เครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายระดับผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา จำนวน 98 เครือข่าย เครือข่ายระดับหน่วยงานทางการศึกษาจำนวน 65 เครือข่าย และเครือข่ายระดับกลุ่มสมาชิกวิชาชีพครูจำนวน 82 เครือข่าย และในทุกเขตพื้นที่การศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน PLC สู่สถานศึกษา

5) การพัฒนาครูอาชีพศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด และในปี พ.ศ. 2560 ได้พัฒนาครูวิชาชีพโดยฝึกอบรมประสบการณ์ในสถานประกอบการจำนวนทั้งสิ้น 1,170 คน และพัฒนาครูวิชาชีพสาขาต่าง ๆ โดยผ่านสมาคมชมรมวิชาชีพ รวมทั้งสิ้น 2,162 คน

6) การพัฒนาบุคลากรระดับอุดมศึกษา ได้มีการจัดสรรทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ภายใต้โครงการเครือข่ายเชิงกลยุทธ์ เพื่อการผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณวุฒิปริญญาเอกเพิ่มขึ้น มีการดำเนินงานจัดสรรทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2551 จำนวน 1,264 ทุน และมีผู้รับทุนสำเร็จการศึกษาจำนวน 1,072 คน

6.4.2 โครงการผลิตและพัฒนาครู

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีโครงการผลิตครูที่หลากหลาย เพื่อคัดเลือกคนดีคนเก่งมาเป็นครูที่ดีมีคุณภาพมีความสามารถในการสอนและมีจิตวิญญาณในความเป็นครูอย่างแท้จริง โดยผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการประกันการมีงานทำและบางโครงการให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาการศึกษา บางโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้น ส่วนบางโครงการยังคงดำเนินการอยู่ ทั้งนี้ จากข้อมูลในเอกสารโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจากบทความเรื่อง *แนวปฏิบัติที่ดีของโครงการผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษาไทย* สามารถสรุปภาพรวมการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) โครงการที่เริ่มดำเนินการก่อนการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 และเสร็จสิ้นแล้ว มีโครงการที่สำคัญได้แก่

- โครงการฝึกหัดครูชนบท เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498-2505 เป็นโครงการของรัฐบาลไทยซึ่งจัดขึ้นโดยความร่วมมือกับองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation: UNESCO) หรือ ยูเนสโก จัดขึ้นเป็นแห่งแรกที่โรงเรียนฝึกหัดครู อุบลราชธานี มีเป้าหมายเพื่อฝึกครูชนบทให้มีความรู้ความสามารถในการสอน มีทักษะในการวัดผล การสร้างและใช้อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร และมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นครู สามารถเป็นผู้นำของชุมชนในการยกฐานะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้นให้ดีขึ้น

- โครงการครูทนายาต เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2530-2538 รับผู้เข้าเรียนในสาขาวิชาการประถมศึกษา และปฐมวัยศึกษา เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับกรมการฝึกหัดครู เป็นโครงการที่ผลิตบัณฑิตครูโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูและทดแทนครูในสาขาที่ขาดแคลน โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่ำกว่า 3.00 ให้สมัครสอบเข้าร่วมโครงการ และได้เข้าเรียนในสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู ได้แก่ วิทยาลัยครูทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยที่มีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยผู้เรียนมีเกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.75 ทุกภาคเรียน นักศึกษาทุกคนจะต้องเข้ารับการอบรม ประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมภาคฤดูร้อน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้รับบรรจุเป็นข้าราชการครูของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยไม่ต้องสอบแข่งขันทั่วไป

- โครงการเร่งรัดการผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศ (รพค.) เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2537-2539 เนื่องจากความต้องการบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นมาก ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนบุคลากรด้านนี้ ทบวงมหาวิทยาลัย (ชื่อเดิมของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) จึงได้จัดโครงการดังกล่าว เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ความสามารถในการเรียนด้านคณิตศาสตร์ได้เลือกเรียนด้านคณิตศาสตร์มากขึ้น และเพื่อเร่งรัดผลิตและพัฒนา นักวิจัยและนักวิชาการทางด้านคณิตศาสตร์สำหรับการสอนทุกระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ให้มีปริมาณและคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

- โครงการครูทายาทชายแดนใต้ ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2539 เป็นโครงการผลิตครูเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งแก้ปัญหาขาดแคลนครูและการโยกย้ายของครูในพื้นที่ชายแดนใต้ 5 จังหวัด โดยคัดเลือกนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา เข้ามาเรียนในสถาบันราชภัฏ (ชื่อเดิมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ) ให้ทุนการศึกษา ใช้เกณฑ์การประเมินเช่นเดียวกับนักศึกษาโครงการครูทายาท เมื่อสำเร็จการศึกษา นักศึกษาจะได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูตามภูมิลำเนาของตนเอง

2) โครงการที่เริ่มดำเนินการก่อนการปฏิรูปการศึกษา
ปี พ.ศ. 2542 และปัจจุบันยังมีการดำเนินงานอยู่ มีโครงการที่สำคัญได้แก่

- โครงการเพชรในตม เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน เป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ นักเรียนที่มีผลการเรียนดีแต่ครอบครัวยากจน ทำให้มีโอกาสได้ศึกษาวิชาชีพครูในระดับปริญญาตรี สาขาศึกษาศาสตร์ ดำเนินการโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากหลักสูตรการศึกษابัณฑิตปกติแล้วยังได้เพิ่มหลักสูตรกิจกรรมพิเศษให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปเป็นครูและนักพัฒนาหรือผู้นำท้องถิ่น โดยผู้เรียนจะได้รับทุนคนละ 30,000 บาทต่อปี

- โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ได้ดำเนินการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และเพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของประเทศให้สูงขึ้น โดยมีการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2547 สามารถผลิตครูได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ระยะที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2549 ให้ทุนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต เข้ารับการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู 1 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วให้บรรจุเข้ารับราชการครูทันที ระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2561 ให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก่ผู้สำเร็จสาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต และครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 580 ทุนต่อปี

3) โครงการที่เริ่มดำเนินการเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 มีโครงการที่สำคัญได้แก่

- *โครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่* เนื่องด้วยพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการจัดการศึกษา และสังคมเล็งเห็นว่าครู จะเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงจำเป็นต้องมี ระบบการผลิตครูและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีปริมาณที่เพียงพอและได้มาตรฐาน จึงจัดให้มีโครงการผลิตครู การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ซึ่งอยู่ในโครงการ ผลิตครูพันธุ์ใหม่ ระยะที่ 1 เพื่อผลิตครูมืออาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทางวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู ด้วยหลักสูตรและ การสร้างกระบวนการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติที่เข้มข้น เพื่อผลิตครูในสาขา ที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวง ศึกษาธิการ ส่วนการผลิตครูพันธุ์ใหม่ระยะที่ 2 ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปีการศึกษา 2552-2553 โดยรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 2,000 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 2,000 คน เข้าร่วม โครงการ โดยจะต้องมีผลการเรียนสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่ต่ำกว่า 3.00 และผลการเรียนในวิชาเอกสะสมไม่ต่ำกว่า 3.00 และ ผ่านการสอบสัมภาษณ์

- *โครงการครูมืออาชีพ* เป็นโครงการต่อเนื่องจาก โครงการผลิตครูพันธุ์ใหม่ มีเป้าหมายในการผลิตครูจำนวน 5 รุ่น ตั้งแต่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2554-2557 รวมจำนวน 30,000 คน สามารถผลิตครูที่มี ความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู ในสาขาวิชาและพื้นที่ที่เป็นความต้องการของหน่วยงานที่ใช้ครู นักศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการครู

- *โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น* คือโครงการครูทายาทเดิม ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2572 โดยมีการดำเนินโครงการ ในช่วง 3 ปีแรก (พ.ศ.2559-2561) ก่อนส่วนการดำเนินการในระยะต่อไป (พ.ศ.2562-2572) ให้นำไปบรรจุในแผนปฏิรูปประเทศไทย โดยในช่วงแรกนี้จะเป็นโครงการนำร่องการผลิตครูระบบจำกัดรับ (ระบบปิด) ในสาขาวิชาและพื้นที่ที่เป็นความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครู ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยดึงดูดคนดี คนเก่ง เข้ามาศึกษาวิชาชีพรู ด้วยหลักสูตรและกระบวนการที่เน้นการปฏิบัติและการฝึกอบรมที่เข้มข้น และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะเป็นครูที่มีความรู้ทางวิชาการ เชี่ยวชาญทางวิชาชีพและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพครู โดยได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการครูในภูมิลำเนาของตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และลดปัญหาเรื่องการโยกย้าย มีเป้าหมายรวมตลอดโครงการจำนวนรวมทั้งสิ้น 48,374 คน ในระยะเวลา 10 ปี โดยแยกเป็นกลุ่มคนดีคนเก่งที่จะเข้ามาเรียนเพื่อบรรจุในภูมิลำเนาของตนเอง 47,294 คน และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความขาดแคลนครูมาก และเมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับการบรรจุในภูมิลำเนาของตนเอง 1,050 คน โครงการนี้จะคัดเลือกจากนักศึกษาปีที่ 1-5 ที่มีเกรดเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 บรรจุเข้ารับราชการครู และคัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีการให้ทุนการศึกษาเด็กชายขอบตลอดหลักสูตรร้อยละ 5 ส่วนอีกร้อยละ 95 ให้กู้เงินของรัฐบาลจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วจะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการครูตามภูมิลำเนาของตนเอง สำหรับการคัดเลือกนิสิต นักศึกษาครูชั้นปีที่ 5 ในปี พ.ศ. 2560 มีผู้สมัคร 12,992 คน มีผู้ผ่านการคัดเลือกทั้งหมด 3,793 คน จากเป้าหมายที่ต้องการ 5,100 คน

บทที่ 7

การเข้าถึงการศึกษา และ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้

ในบทนี้จะนำเสนอสถิติการศึกษาของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนในระดับชั้นและประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ตลอดจนสถิติข้อมูลการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยที่เริ่มตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับสถานศึกษาและระดับชุมชน โดยจะนำเสนอในรูปของสถิติผู้สำเร็จการศึกษา การได้รับการศึกษาของประชากรไทย การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีนานาชาติ

7.1 การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยครอบคลุมตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ตารางที่ 7.1 แสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกระดับชั้นทั่วประเทศเมื่อเทียบกับประชากรในช่วงอายุระหว่าง 3-17 ปี ระหว่างปีการศึกษา 2556-2560

ตารางที่ 7.1 จำนวนนักเรียนที่ศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)

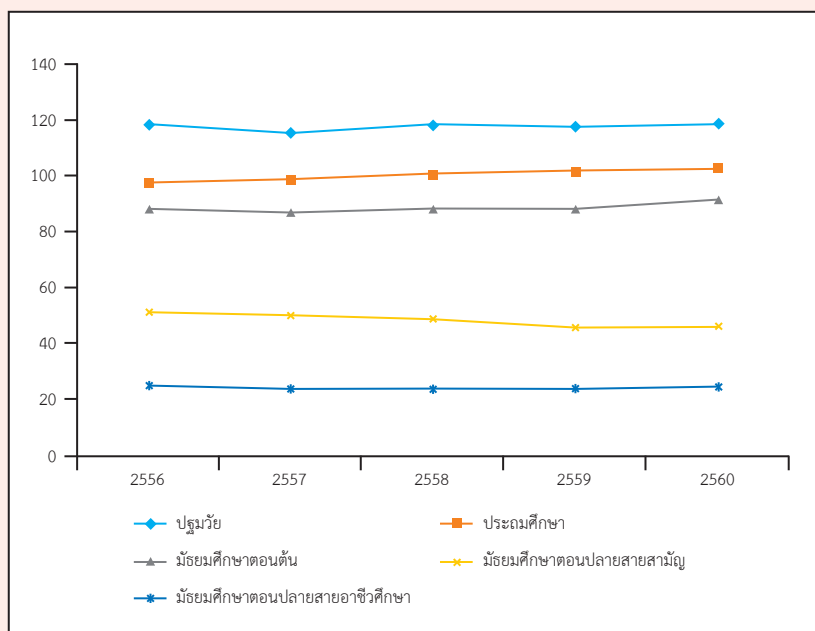
ปีการศึกษา	ประชากร ช่วงอายุ 3-17 ปี	จำนวนนักเรียน	ร้อยละของจำนวนนักเรียน ต่อจำนวนประชากร ช่วงอายุ 3-17 ปี
2556	12,607,577	12,151,467	96.4
2557	12,436,848	11,925,070	95.9
2558	12,469,766	11,874,205	95.2
2559	12,357,779	11,710,846	94.8
2560	12,130,226	11,765,273	96.9

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ในแผนภาพที่ 7.1 ได้แสดงให้เห็นถึงอัตราส่วนของผู้เรียนต่อประชากรในช่วงวัยเดียวกัน ที่ได้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายในสายสามัญและสายอาชีวศึกษา

แผนภาพที่ 7.1 อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

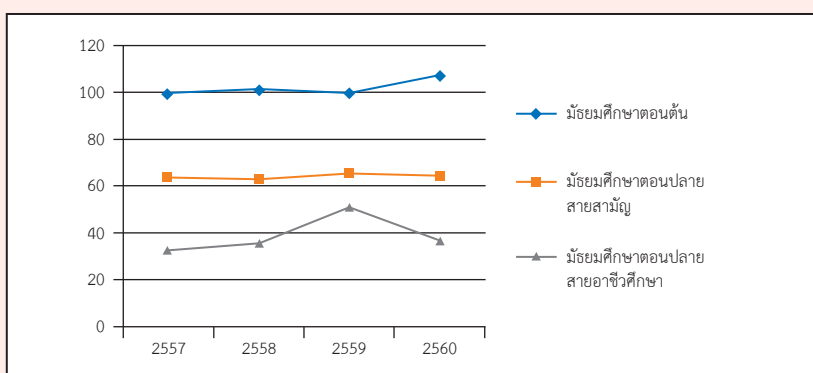
หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ตามแผนภาพที่ 7.1 จะเห็นได้ว่าในระหว่างปีการศึกษา 2556-2560 อัตราส่วนของผู้เรียนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายการขยายระยะเวลาของการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนทุกคน ทำให้คนไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษามากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเรียนต่อของผู้เรียน จะเห็นได้ว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีอัตราการเรียนต่อสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีวศึกษา โดยในปีการศึกษา 2560 มีอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่าร้อยละ 100 (ร้อยละ 107.5) เนื่องจากมีจำนวนผู้เข้าใหม่ในปีการศึกษา 2560 มากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2559 ดังจะเห็นได้จากแผนภาพที่ 7.2

แผนภาพที่ 7.2 อัตราการเรียนต่อของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2557-2560)

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

7.1.1 การเข้าถึงการศึกษาระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย สามารถดำเนินการได้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชั้นเด็กเล็ก โดยมีระยะเวลาเรียน 1 ปี รวมถึงการจัดการศึกษาในชั้นอนุบาล ซึ่งมี 2 หลักสูตร คือ อนุบาลหลักสูตร 2 ปี และหลักสูตร 3 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาต่อไป *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นอย่างมาก โดยในมาตรา 54 ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาของรัฐสามารถจัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและยังสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กเล็กในพื้นที่ห่างไกลอีกด้วย

ในปัจจุบัน มีการบูรณาการภารกิจการพัฒนาเด็กปฐมวัยของ 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีคณะอนุกรรมการบูรณาการของจังหวัดและกรุงเทพมหานคร

ในตารางที่ 7.2 จะเห็นได้ว่าจำนวนนักเรียนระดับปฐมวัยในสถานศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2559 ถึง 2560 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 118.0 เป็นร้อยละ 119.1

อนึ่ง อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรที่เกินร้อยละ 100 เนื่องจากมีจำนวนเด็กนอกช่วงอายุนักเรียนระดับปฐมวัยรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ขวบปนอยู่

ตารางที่ 7.2 อัตราส่วนนักเรียนระดับปฐมวัยต่อประชากรในกลุ่มอายุ 3-5 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	ประชากร (กลุ่มอายุ 3-5 ปี)	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
2556	2,264,774	2,734,911	120.8
2557	2,290,736	2,653,368	115.8
2558	2,283,392	2,700,778	118.3
2559	2,287,851	2,700,769	118.0
2560	2,268,362	2,701,172	119.1

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

7.1.2 การเข้าถึงการศึกษาระดับประถมศึกษา

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 จำนวนร้อยละของนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาทุกสังกัดทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปี ส่วนจำนวนนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 มีมากกว่าร้อยละ 100 เนื่องจากนักเรียนที่มีอายุต่ำหรือเกินกลุ่มอายุ 6-11 ปี ได้ถูกนับรวมในระดับประถมศึกษาไปด้วย (ตารางที่ 7.3)

ตารางที่ 7.3 อัตราส่วนนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อประชากรในกลุ่มอายุ 6-11 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	ประชากร (กลุ่มอายุ 6-11 ปี)	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
2556	5,008,099	4,903,579	97.9
2557	4,917,167	4,861,811	98.9
2558	4,825,068	4,866,449	100.9
2559	4,729,741	4,817,882	101.9
2560	4,667,488	4,794,485	102.7

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

7.1.3 การเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับและระดับมัธยมศึกษา

1) **การศึกษาภาคบังคับ:** ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาบรมในการศึกษาภาคบังคับ นอกเหนือจากหน้าที่สำคัญอื่น ๆ ที่กำหนดในมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญ การศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้คนไทยต้องสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องเข้ารับการศึกษอย่างช้าสุดเมื่ออายุ 7 ปี โดยผู้ที่เรียนในระดับชั้นของการศึกษาภาคบังคับนี้ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 6-14 ปี ในช่วงระหว่างปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 นักเรียนในกลุ่มอายุดังกล่าวมีจำนวนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี โดยในปีการศึกษา 2560 มีนักเรียนได้เรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับทั่วประเทศในสถานศึกษาทุกสังกัดถึงร้อยละ 98.8 (ตารางที่ 7.4)

ตารางที่ 7.4 อัตราส่วนนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับต่อประชากรในกลุ่มอายุ 6-14 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	ประชากร (กลุ่มอายุ 6-14 ปี)	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
2556	7,706,326	7,279,575	94.5
2557	7,574,148	7,176,766	94.8
2558	7,438,384	7,174,888	96.5
2559	7,298,461	7,088,588	97.1
2560	7,191,425	7,102,637	98.8

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ในช่วงระหว่างปีการศึกษา 2557 ถึง 2560 จำนวนร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศในสถานศึกษาทุกสังกัดเมื่อเทียบกับประชากรในกลุ่มอายุ 12-14 ปี เพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 7.5)

ตารางที่ 7.5 อัตราส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อประชากร ในกลุ่มอายุ 12-14 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	ประชากร (กลุ่มอายุ 12-14 ปี)	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
2556	2,661,167	2,375,996	89.3
2557	2,656,981	2,314,955	87.1
2558	2,613,316	2,308,439	88.3
2559	2,568,720	2,276,593	88.6
2560	2,523,937	2,287,269	90.6

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: ระหว่างปีการศึกษา 2556 ถึง 2559 อัตราส่วนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษาทั่วประเทศเมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี ลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปีการศึกษา 2560 (ตารางที่ 7.6)

ตารางที่ 7.6 อัตราส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อประชากร
ในกลุ่มอายุ 15-17 ปี (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	ประชากร (กลุ่มอายุ 15-17 ปี)	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
2556	2,743,829	2,136,981	77.9
2557	2,777,864	2,065,762	74.4
2558	2,747,990	1,998,539	72.7
2559	2,711,467	1,921,483	70.9
2560	2,670,439	1,899,635	71.1

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

หมายเหตุ: ข้อมูลปีการศึกษา 2559 และ 2560 ปรับปรุง ณ วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2561

จากตารางข้างบน จะเห็นได้ว่าจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนน้อยกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากผู้เรียนบางคนที่ไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับประสงค์เข้าสู่ภาคแรงงานมากกว่าที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้เป็นที่วิตกได้ว่า จำนวนผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ลดลงอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรือทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะวิชาชีพระดับสูงในอนาคต

7.2 การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความต้องการ พิเศษ

ในส่วนนี้จะนำเสนอข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เฉพาะผู้เรียนที่ด้อยโอกาสและพิการ ซึ่งรัฐบาลแต่ละสมัยได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนกลุ่มนี้มากเพื่อที่จะสร้าง ความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ ไม่ว่า ผู้เรียนจะมีสถานภาพทางสังคมหรือมีความพิการในรูปแบบใดก็ตาม โดยในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่

- 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
- 2) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551
- 3) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
- 4) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550
- 5) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

นอกจากนี้ **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** มาตรา 27 ได้กำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคล สามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครอง หรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ รวมทั้งคนพิการ หรือ ผู้ด้อยโอกาส และในมาตรา 71 ได้กำหนดไว้ว่า “...รัฐพึงให้ความช่วยเหลือ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว”

7.2.1 การศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนด้อยโอกาส

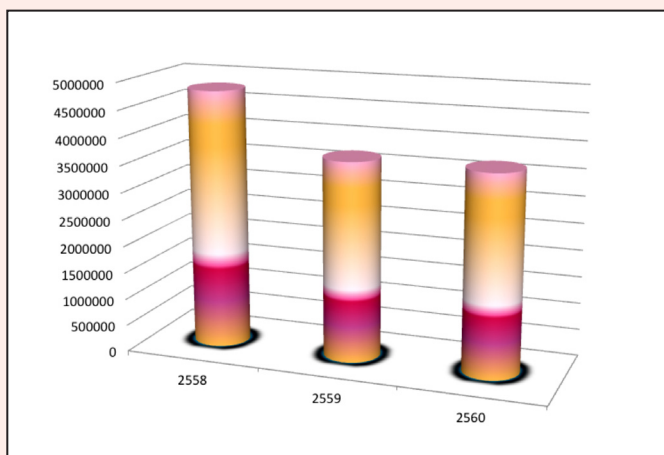
นักเรียนด้อยโอกาสส่วนใหญ่จะเรียนในโรงเรียนของรัฐปกติทั่วไป หรือ เรียกว่า “โรงเรียนเรียนร่วม” ในขณะที่เด็กด้อยโอกาสบางส่วนเรียนใน “โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์” ซึ่งเป็นโรงเรียนเฉพาะที่จัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสที่รัฐจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ

นักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษาที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วมและที่เรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีทั้งหมด 10 ประเภทได้แก่ 1) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) 2) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด 3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง 4) เด็กที่ถูกทำร้ายอย่างทารุณ 5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ 6) เด็กในชนกลุ่มน้อย 7) เด็กเร่ร่อน 8) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก 9) เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศหรือโสเภณี และ 10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ในช่วงระหว่างปีการศึกษา 2558 ถึง 2560 จำนวนนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ที่ 4,802,767 คน 3,702,319 คน และ 3,701,223 คน ตามลำดับ ดังที่ปรากฏในแผนภาพที่ 7.3

แผนภาพที่ 7.3 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2558-2560)

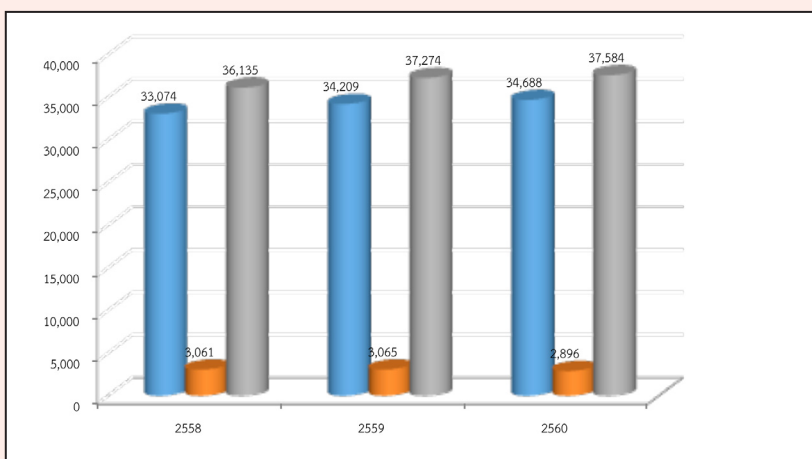

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปีการศึกษา 2560 กลุ่มเด็กนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเรียนร่วมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนมากที่สุดคือ กลุ่มเด็กยากจน ซึ่งมีจำนวนมากถึง 3,660,764 คน รองลงมาคือ กลุ่มเด็กกำพร้าจำนวน 17,898 คน และกลุ่มเด็กที่มาจากชนกลุ่มน้อยจำนวน 11,131 คน

ในปีการศึกษา 2560 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีนักเรียน
ด้อยโอกาสอยู่ในความดูแลจำนวนทั้งสิ้น 37,584 คน โดยเป็นนักเรียน
ประจำจำนวน 34,688 คน และนักเรียนไปกลับจำนวน 2,896 คน
(แผนภาพที่ 7.4)

**แผนภาพที่ 7.4 จำนวนนักเรียนด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(ปีการศึกษา 2558-2560)**

ที่มา: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ: ข้อมูลของปีการศึกษา 2560 ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560

จากข้อมูลในสารสนเทศเพื่อการศึกษาแห่งชาติของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในปีการศึกษา 2560 มีนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำนวน 26,087 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มาจากชนกลุ่มน้อยและไม่ได้ถูกรวมอยู่ในกลุ่มเด็กด้อยโอกาส 11 ประเภท ที่จำแนกโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7.2.2 การศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนพิการ

ในประเทศไทย คนพิการหรือนักเรียนพิการจะได้รับสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต รวมทั้งได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาเบื้องต้นและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมกับการใช้งานตามสภาพความพิการของผู้เรียน

คนพิการในประเทศไทยมีสิทธิได้รับการศึกษาตามความเหมาะสมของสภาพพิการของแต่ละบุคคลทั้งในด้านสถานศึกษาที่มีรูปแบบหลากหลาย ทั้งรูปแบบการเรียนรู้รวมในโรงเรียนหรือสถานศึกษาปกติและสถานศึกษาเฉพาะความพิการ คนพิการยังสามารถเลือกรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับตนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ คนพิการยังสามารถศึกษาเล่าเรียนได้จนถึงระดับอุดมศึกษาตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และสภาพความพิการของแต่ละบุคคล

ในปัจจุบัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มี 2 ฉบับ คือ *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545* มาตรา 10 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และรัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ยังมี*พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551* กำหนดสิทธิทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สามารถเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น รวมถึงได้รับการศึกษา

ที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล และ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการจัด การศึกษาสำหรับคนพิการ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็น ประธานกรรมการ โดยมีหน้าที่สำคัญในการเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ แผนการจัดสรรทรัพยากรและ แนวทางการพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทุกระบบและทุกระดับต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและ มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และยังมีหน้าที่ สำคัญอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการแล้ว ยังมี*แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564* ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการแห่งชาติ แผนดังกล่าวได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์เสริมพลังคนพิการ และองค์กรด้านคนพิการให้มีศักยภาพและความเข้มแข็ง (Empowerment) 2) ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ ขจัดการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้ คนพิการเข้าถึงสิทธิได้จริง (Quality Management) 3) ยุทธศาสตร์ เสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการและความพิการ (Understanding) และ 4) ยุทธศาสตร์สร้างสภาพแวดล้อมและบริการ สาธารณะที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2560 จัดทำโดยกรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ พบว่า จำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษา 1,194,415 คน มีผู้ได้รับ

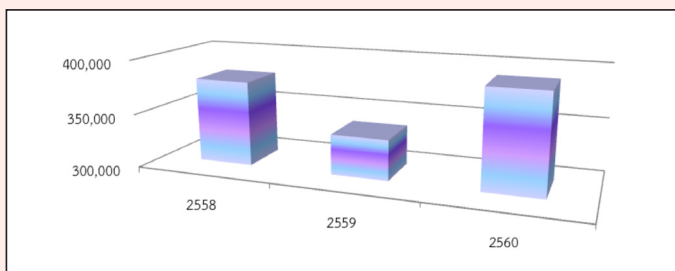
การศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 989,347 คน รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 133,763 คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจำนวน 25,095 คน

สำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบสำหรับนักเรียนพิการโดยกระทรวงศึกษาธิการนั้น สามารถจัดได้ทั้งในโรงเรียนปกติในรูปแบบของการเรียนร่วม โรงเรียนเฉพาะความพิการ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จำแนกประเภทความพิการออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) บกพร่องทางการเห็น 2) บกพร่องทางการได้ยิน 3) บกพร่องทางสติปัญญา 4) บกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ 5) บกพร่องทางการเรียนรู้ 6) บกพร่องทางการพูดหรือภาษา 7) บกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ 8) ออทิสติก และ 9) พิกัดซ้อน

จากข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2561 โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นได้ว่าในปีการศึกษา 2560 นักเรียนพิการตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วมมีจำนวน 390,247 คน ในโรงเรียนเฉพาะความพิการจำนวน 12,880 คน และในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จำนวน 3,948 คน นักเรียนพิการที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งมีจำนวน 329,274 คน รองลงมาคือผู้ที่บกพร่องทางสติปัญญา 24,799 คน

โดยปกติทั่วไป จำนวนนักเรียนพิการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เรียนรวมกับเด็กปกติในโรงเรียนเรียนร่วมมีจำนวนมากกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ จากข้อมูลของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าปีการศึกษา 2558 มีนักเรียนพิการเรียนร่วมจำนวน 378,588 คน ปีการศึกษา 2559 มีจำนวน 337,144 คน และปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 390,247 คน (แผนภาพที่ 7.5)

แผนภาพที่ 7.5 จำนวนนักเรียนพิการที่เรียนในโรงเรียนเรียนร่วม สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(ปีการศึกษา 2558-2560)

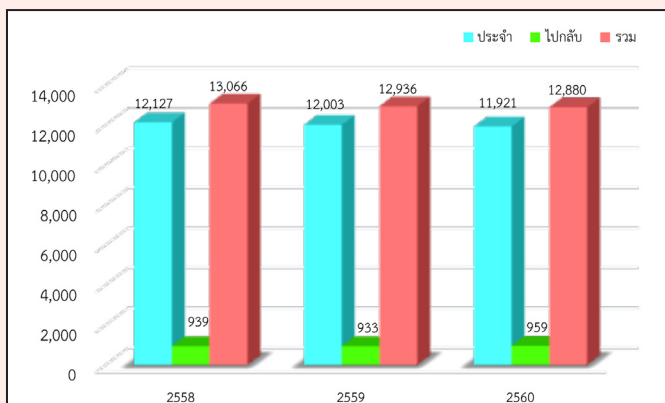

ที่มา: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ: ข้อมูลของปีการศึกษา 2560 ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560

ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนประจำดังแผนภาพ
ที่ 7.6

แผนภาพที่ 7.6 จำนวนนักเรียนพิการที่เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(ปีการศึกษา 2558-2560)

ที่มา: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมายเหตุ: ข้อมูลของปีการศึกษา 2560 ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2560

นอกเหนือจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียนพิการในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ยังมีการจัดการศึกษานอกระบบในศูนย์การศึกษาพิเศษอีกด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษอยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีหน้าที่สำคัญคือ จัดการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมของคนพิการ นอกจากนี้ ยังได้จัดการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อคนพิการในจังหวัด จัดการศึกษาให้แก่เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล จากข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 มีศูนย์การศึกษาพิเศษทั้งหมด 77 ศูนย์ และมีนักเรียนที่อยู่ในความดูแลของศูนย์การศึกษาพิเศษจำนวน 25,752 คน ทั่วประเทศ

7.3 การเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างวิทยาการองค์ความรู้ และนวัตกรรม และยังมีบทบาทในการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยสามารถผลิตกำลังคนที่มีทักษะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ทั้งภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และในระดับท้องถิ่น และชุมชน จากตารางที่ 7.7 จะเห็นได้ว่าจำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นลดลงในแต่ละปี นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2556-2560

ตารางที่ 7.7 จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา
(ปีการศึกษา 2556-2560)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา				
	2556	2557	2558	2559	2560
ต่ำกว่าปริญญาตรี	316,288	312,770	344,377	348,060	329,673
ปริญญาตรี	1,881,816	1,843,477	1,851,653	1,780,382	1,715,976
ประกาศนียบัตร บัณฑิต	5,399	3,829	7,788	8,226	10,689
ปริญญาโท	200,304	188,327	179,245	147,096	131,511
ประกาศนียบัตร บัณฑิตชั้นสูง	1,442	1,523	1,438	1,025	1,761
ปริญญาเอก	25,394	24,487	24,742	23,995	24,472
รวม	2,430,643	2,374,413	2,409,243	2,309,384	2,234,082

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา คนพิการยังมีโอกาสได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมเช่นกับบุคคลทั่วไป ตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัดมีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสมโดยให้คำนึงถึงประเภทของความพิการด้วย สถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษามีสิทธิได้รับการอุดหนุนตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ อัตรา และรายการที่ให้การอุดหนุนทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ในระดับอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2560 โดยมีสาระสำคัญคือ สถาบันอุดมศึกษาที่มีสิทธิได้รับการอุดหนุนทางการศึกษานั้น ต้องเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่รับนักศึกษาพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และเข้าศึกษาในหลักสูตรที่ไม่สูงกว่าระดับปริญญาตรี และยังไม่เคยสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีมาก่อน ในกรณีที่นิสิต นักศึกษาพิการย้ายสาขาวิชาหรือสถาบันอุดมศึกษาเกินกว่าสองครั้ง สถาบันอุดมศึกษาจะไม่ได้รับการอุดหนุนตามประกาศนี้ สำหรับนิสิต นักศึกษาพิการที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีพร้อมกันตั้งแต่สองสถาบันอุดมศึกษาขึ้นไป ให้สถาบันอุดมศึกษาที่ขอรับการอุดหนุนต่อสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาก่อน มีสิทธิได้รับการอุดหนุนเพียงแห่งเดียว

จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย ณ วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2560 จัดทำโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีคนพิการที่ได้รับการศึกษาในระดับอนุปริญญาจำนวน 2,557 คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 15,932 คน ระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 2,370 คน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบาย มาตรฐาน และแผนพัฒนาการอุดมศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่คนพิการ โดยได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้คนพิการในสังคมได้รับโอกาสและบริการทางการศึกษาเท่าเทียมกับคนทั่วไป รวมทั้งผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดโอกาสและรับคนพิการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา โดยหลีกเลี่ยงการปฏิเสธการรับเมื่อมีคนพิการมาสมัครเข้าเรียน นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Disability Support Service Centre : DSS Centre) ซึ่งเป็นหน่วยงานบริการนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาพิการให้สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาที่จัดให้มี DSS Centre แล้วมากกว่า 38 แห่ง

ข้อมูลจากสารสนเทศอุดมศึกษา (ปีการศึกษา 2555-2559) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แสดงให้เห็นถึงจำนวนนักศึกษาพิการที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ตามที่ปรากฏในตารางที่ 7.8

ตารางที่ 7.8 จำนวนนักศึกษาพิการที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา
(ปีการศึกษา 2555-2559)

ประเภทความพิการ	2555	2556	2557	2558	2559
ความบกพร่องทางการได้ยิน	591	571	504	625	657
ความบกพร่องทางการพูดและภาษา	79	86	80	83	83
ความบกพร่องทางการเห็น	1,650	1,427	1,462	1,513	1,541
ความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ	1,100	1,664	1,032	1,156	1,245
ความบกพร่องทางสติปัญญา	137	136	113	87	105
พิการซ้อน	278	303	219	218	187
ปัญหาทางการเรียนรู้	100	100	96	93	109
ปัญหาทางพฤติกรรม หรืออารมณ์	41	39	46	60	61
ออทิสติก	73	85	77	106	100
รวม	4,049	4,411	3,629	3,941	4,088

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

7.4 การเข้าถึงการศึกษานอกระบบ

นอกจากการเข้าถึงการศึกษาในระบบที่ประกอบด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษาแล้ว ประเทศไทยยังส่งเสริมให้ผู้ที่มีพลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และได้รับวุฒิการศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบซึ่งจัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ด้านการดำรงชีวิต ด้านทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ และความรู้อื่น ๆ ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต การศึกษานอกระบบยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรูปแบบการศึกษาให้แก่ประชาชน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ 2) การจัดการศึกษาพื้นที่สูง 3) การศึกษาต่อเนื่อง (สายสามัญ) และ 4) การศึกษาสายอาชีพ ซึ่งรับผิดชอบโดยหน่วยงานที่หลากหลายรวมทั้งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รายละเอียดตามตารางที่ 7.9

ตารางที่ 7.9 จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบ จำแนกตามระดับและ
ประเภทการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)

ระดับ/ประเภท การศึกษา	ปีการศึกษา				
	2556	2557	2558	2559	2560
1. การส่งเสริม การเรียนรู้หนังสือ	269,146	762,888	301,473	302,175	83,996
2. การจัดการศึกษา พื้นที่สูง	81,902	169,433	90,840	91,178	38,933
3. การศึกษาต่อเนื่อง (สายสามัญ)	1,652,554	2,188,302	1,239,311	2,271,551	2,150,413
- ระดับประถมศึกษา	191,151	211,003	116,117	173,115	154,373
- ระดับมัธยมศึกษา	1,461,403	1,977,299	1,123,194	2,098,436	1,996,040
4. การศึกษา สายอาชีพ	4,593,687	3,911,972	4,047,211	2,169,957	3,402,000
- หลักสูตรพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา)	1,161,962	724,018	1,065,485	219,077	282,991
- หลักสูตรที่เอกชน ขออนุมัติ (สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน)	885,479	822,708	1,065,715	38,213	-
- หลักสูตรอาชีวพระย ะสัน (กรุงเทพมหานคร)	14,678	18,939	19,776	6,494	19,392
- วิทยาลัยชุมชน	24,726	23,139	21,053	19,350	27,079
หลักสูตรระยะสั้น (สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา)					
- กลุ่มการศึกษาอาชีพ (สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย)	2,506,842	2,323,168	1,875,182	1,886,823	3,072,538
รวมทั้งสิ้น	6,597,289	7,032,595	5,678,835	4,834,861	5,675,342

ที่มา: สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

7.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรายงานการศึกษาไทยฉบับนี้จะนำเสนอสถิติและข้อมูลเกี่ยวกับการสำเร็จการศึกษา ระดับการศึกษา การได้รับการศึกษาของประชากรไทย การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีนานาชาติ

7.5.1 การสำเร็จการศึกษา

เมื่อพิจารณาจากอัตราการสำเร็จการศึกษา ประเทศไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นที่น่าสนใจ ดังจะเห็นได้ว่า ในตารางที่ 7.10 ระหว่างปีการศึกษา 2556 ถึง 2558 ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาทุกสังกัดมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่า ในปีการศึกษา 2559 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาลดลงในทุกระดับชั้น แต่ไม่แตกต่างจากปีการศึกษา 2558 มากนัก ส่วนในระดับอุดมศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 ถึง 2559 ตามที่แสดงในตารางที่ 7.11

ตารางที่ 7.10 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2559)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา			
	2556	2557	2558	2559
ประถมศึกษา	776,561	780,501	785,598	744,815
มัธยมศึกษาตอนต้น	705,107	707,653	667,128	657,273
มัธยมศึกษาตอนปลาย	635,258	609,754	555,663	504,336
- สายสามัญ	439,917	423,519	427,650	381,732
- สายอาชีวศึกษา	195,341	186,235	128,013	122,604

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ตารางที่ 7.11 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2559)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา			
	2556	2557	2558	2559
ต่ำกว่าปริญญาตรี	119,049	132,609	120,975	93,291
ปริญญาตรี	174,628	249,359	267,741	308,422
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	49,530	2,420	1,216	4,642
ปริญญาโท	24,362	24,397	38,394	34,182
ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง	155	195	751	259
ปริญญาเอก	1,320	1,417	2,740	3,989
รวม	369,044	410,397	431,817	444,785

ที่มา: สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ในส่วนของการอาชีวศึกษา ขณะนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษา เนื่องจากตลาดแรงงานและผู้ประกอบการต้องการแรงงานที่มีทักษะทางวิชาชีพ และยังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศด้วย รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนให้เพิ่มสัดส่วนจำนวนผู้เรียนต่อในสายอาชีวศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในด้านต่าง ๆ นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาใน 10 อุตสาหกรรมหลัก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของผู้เรียน และยกระดับมาตรฐานการสอนของครู รวมทั้งความพยายามในการปรับภาพลักษณ์ของอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นหันมาศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสายอาชีวศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อ

พิจารณาจำนวนนักเรียนสายอาชีวศึกษา จะเห็นได้ว่าในระหว่างปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 มีจำนวนมากกว่า 950,000 คนในแต่ละปี และในบางปีมีจำนวนมากกว่า 1,000,000 คน (ตารางที่ 7.12) ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลได้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษา มากขึ้น ด้วยเล็งเห็นว่าอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างกำลังคน ที่มีทักษะ ความเชี่ยวชาญในการทำงานตอบสนองต่อความต้องการ ของตลาดแรงงานในยุคนี้

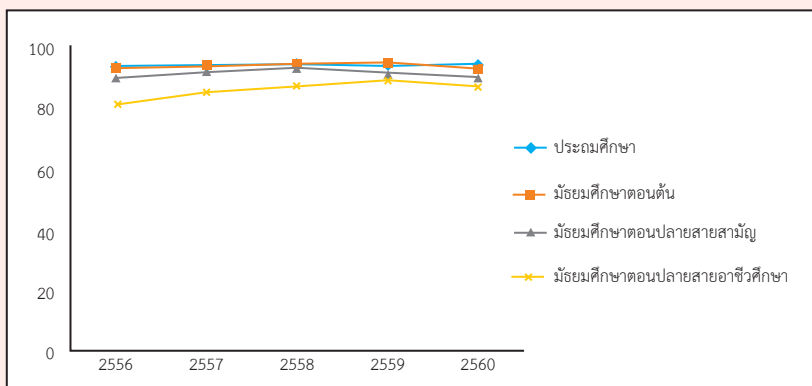
ตารางที่ 7.12 จำนวนผู้เรียนในสายอาชีวศึกษา (ปีการศึกษา 2556-2560)

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา				
	2556	2557	2558	2559	2560
ประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.)	699,029	667,944	654,476	650,884	657,556
ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	301,566	299,547	331,713	434,596	337,159
ประกาศนียบัตร ครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)	1,266	1,266	3,703	-	-
รวมทั้งสิ้น	1,001,861	968,757	989,892	1,085,480	994,715

ที่มา: สำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ระหว่างปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของระดับชั้นต่าง ๆ เพิ่มขึ้นลดลงสลับกันไปในแต่ละปีตามที่แสดงในแผนภาพที่ 7.7 แต่ยังเป็นตัวเลขที่สูงอย่างน่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงานของรัฐบาลที่มุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน ดังจะเห็นได้จากการขับเคลื่อนนโยบายเรียนฟรี 15 ปี เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม ส่วนสาเหตุหลักของการออกกลางคันของนักเรียน ส่วนใหญ่มาจากปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการปรับตัวของนักเรียน ปัญหาการเจ็บป่วย การอพยพติดตามผู้ปกครอง และการเข้าสู่ภาคแรงงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

แผนภาพที่ 7.7 อัตราการคงอยู่ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)

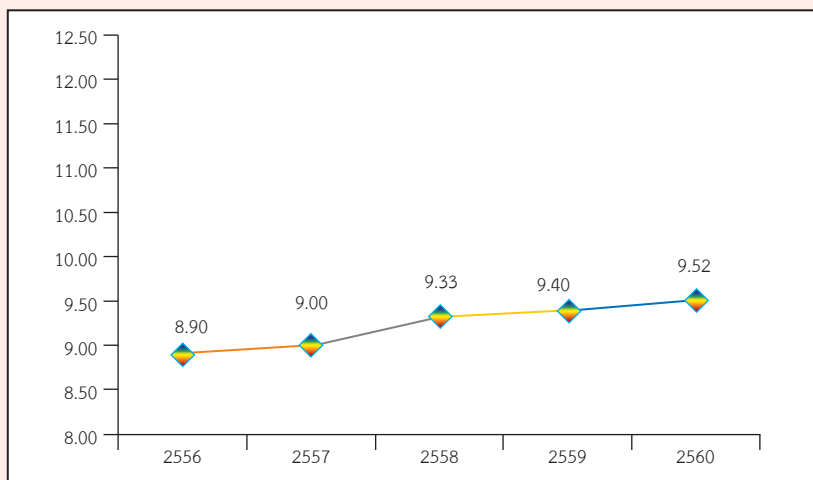
ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

7.5.2 การได้รับการศึกษาของประชากรไทย

จากการศึกษาปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15-59 ปี เป็นที่น่ายินดีที่ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปี พ.ศ. 2560 มีปีการศึกษาเฉลี่ย 8.90 ปี 9.00 ปี 9.33 ปี 9.44 ปี และ 9.52 ปี ตามลำดับ ซึ่งเทียบเท่ากับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากความพยายามในการสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคนทั้งในรูปแบบของการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

อย่างไรก็ตาม จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานกลุ่มอายุ 15-59 ปี เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของเป้าหมายการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) ที่ได้กำหนดไว้ใน*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* โดยในปี พ.ศ. 2579 ประชากรไทยกลุ่มอายุ 15-59 ปี ต้องมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 ปี ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริม ผลักดันให้ประชากรในประเทศไทยได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษให้สูงขึ้นทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

แผนภาพที่ 7.8 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย (ปี พ.ศ. 2556-2560)

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

จากการเปรียบเทียบปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยในกลุ่มอายุ 15-59 ปี รายจังหวัด (เฉลี่ย 3 ปี ได้แก่ ปี พ.ศ. 2558 พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560) โดยสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า จังหวัดที่มีปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยสูงสุด 5 จังหวัด ได้แก่ ลำดับที่ 1 กรุงเทพมหานคร (11.57 ปี) ลำดับที่ 2 นนทบุรี (11.42 ปี) ลำดับที่ 3 ปทุมธานี (10.92 ปี) ลำดับที่ 4 ภูเก็ต (10.53 ปี) และลำดับที่ 5 สมุทรปราการ (10.50 ปี) เทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับระดับการศึกษา
ของประชากรวัยแรงงาน พบว่าหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกัน
จัดการศึกษาให้ประชาชนได้รับการศึกษา โดยรัฐมีหน้าที่กำกับ ส่งเสริม
และสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน
ส่งผลให้แรงงานมีแนวโน้มในการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยในภาพรวม
ประชากรไทยวัยแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา
ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น
ทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึง พ.ศ. 2560 ดังจะเห็นได้ว่าประชากรไทย
วัยแรงงานที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปี พ.ศ. 2558
มีร้อยละ 20.00 ปี พ.ศ. 2559 ร้อยละ 20.24 และปี พ.ศ. 2560
ร้อยละ 20.53 และในระดับอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2558 มีร้อยละ 21.67
ปี พ.ศ. 2559 ร้อยละ 21.81 และปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 22.39

นอกจากนี้ จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร
ไตรมาสที่ 3 ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน ระหว่างปี พ.ศ. 2556 และ
พ.ศ. 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผู้มีงานทำส่วนใหญ่จะมีการศึกษา
อยู่ในระดับประถมศึกษา อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ช่วงระหว่าง
ปี พ.ศ. 2556 ถึง พ.ศ. 2560 ผู้มีงานทำมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น
ดังตารางที่ 7.13 ร้อยละของผู้มีงานทำที่สำเร็จการศึกษาระดับประถม
ศึกษามีแนวโน้มลดลง แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับ
อุดมศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 7.13 อัตราร้อยละของผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษา
ที่สำเร็จ (ปี พ.ศ. 2556-2560)

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	ปี พ.ศ.				
	2556	2557	2558	2559	2560
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ไม่มีการศึกษา	3.2	3.4	3.3	3.1	2.9
ต่ำกว่าประถมศึกษา	22.5	21.9	21.7	21.0	19.9
ประถมศึกษา	25.1	22.8	22.1	22.3	22.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	16.6	16	15.7	16.3	16.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15.0	15.1	15.8	16.1	16.3
อุดมศึกษา	17.2	19.9	20.4	20.5	21.2
อื่น ๆ (รวมอาชีวศึกษาระยะสั้น)	0.1	0.3	0.3	0.2	0.3
ไม่ทราบ	0.5	0.6	0.5	0.5	0.5

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

7.5.3 การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าสำหรับช่วงวัยแรงงาน ได้กำหนดให้ยกระดับศักยภาพ ทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม

เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยังได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่าระดับการศึกษาที่สำเร็จของผู้มีงานทำที่คาดว่าตลาดแรงงานต้องการเพิ่มขึ้น ได้แก่ แรงงานที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี (ปริญญาโทและปริญญาเอก) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานในประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2554-2559 กับช่วงปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพมีอัตราความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นมากกว่าระดับการศึกษาอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคตมีแนวโน้มที่ต้องการผู้สำเร็จการศึกษาที่มีทักษะด้านวิชาชีพเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยทำหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังคนที่มีความรู้และทักษะที่พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้และนวัตกรรม ซึ่งจะส่งผลไปถึงเศรษฐกิจและสังคมในยุคประเทศไทย 4.0

ระบบสหกิจศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและมีสมรรถนะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างมีระบบ มีการเรียนการสอนในสถานศึกษาพร้อมกับการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการเสมือนหนึ่งเป็นพนักงานชั่วคราว ทำให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ระบบสหกิจศึกษาสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยตลอดเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

ส่วนการศึกษาประเภทอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะการทำงานในด้านต่าง ๆ สามารถเตรียมกำลังคนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมของประเทศด้านต่าง ๆ มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายของหลักสูตรมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อภาคการผลิตและบริการของประเทศ

การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีทักษะในการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในยุคที่จะนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้มีขยายและยกระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการ สนับสนุนการเพิ่มปริมาณผู้เรียน และส่งเสริมผู้ประกอบการและทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในรูปแบบที่หลากหลาย ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาค เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้อาชีวศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ส่วนพนักงานในสถานประกอบการได้มีโอกาสเพิ่มวุฒิการศึกษา ทักษะวิชาชีพ และมีสมรรถนะตามคุณวุฒิวิชาชีพอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2561 นักเรียนนักศึกษาในระบบทวิภาคีของสถานศึกษาภาครัฐมีจำนวนทั้งสิ้น 139,727 คน

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่ความทันสมัย ได้แก่ หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลักเดิมของประเทศ (First S-Curve) และอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) หลักสูตรระยะสั้นฐานสมรรถนะ (Education to Employment) หลักสูตรเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ หลักสูตรขั้นส่วนยานยนต์ หลักสูตรเทคโนโลยีระบบราง เป็นต้น

ในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีฝีมือและทักษะการทำงาน กระทรวงแรงงานโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานและกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ร่วมมือกันจัดฝึกอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้กับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปีสุดท้าย เพื่อฝึกอบรมและทดสอบภาคปฏิบัติในด้านทักษะฝีมือ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2560 มีผู้ผ่านการทดสอบทั้งสิ้น 12,681 คน การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังแรงงานของประเทศไทยให้มีมาตรฐานสากลตามนโยบายประเทศไทย 4.0 หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังได้รับอนุญาตให้เปิดเป็นศูนย์ทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จำนวน 166 แห่ง (48 สาขา) เพื่อดำเนินการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานให้กับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และให้กับประชาชนทั่วไป

โครงการสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะฝีมือการทำงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมตามนโยบายประเทศไทย 4.0 และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ

โครงการผลิตอาชีวะพันธุ์ใหม่ (พ.ศ. 2561-2565) และบัณฑิตพันธุ์ใหม่ (พ.ศ. 2561-2569) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยมีเป้าหมายเริ่มดำเนินโครงการในภาคเรียน ที่ 1 ของปีการศึกษา 2561 และได้จัดทำโครงการเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) *โครงการระดับอาชีวศึกษา* มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวะพันธุ์ใหม่ที่เป็นช่างเทคนิคหรือนักเทคโนโลยีที่มีความชำนาญขั้นสูง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจากสถานประกอบการและอาจารย์มหาวิทยาลัยเข้าร่วมจัดการเรียนการสอนในสถานที่ทำงาน (Work Integrated Learning: WIL) สร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการในประเทศที่ต้องการแรงงานที่มีฝีมือตรงกับความต้องการ และสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานสากล และมีการติดตาม ควบคุมคุณภาพการสอน นอกจากนี้ให้มีการอบรมครูของสถาบันอาชีวศึกษาอย่างเข้มข้นเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนและประเมินผลนักศึกษาได้ อันจะเป็นการลดปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนที่มีคุณภาพสูงในอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานสากลนำร่อง 6 สาขา ได้แก่ ช่างอากาศยาน ระบบขนส่งทางราง หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม แมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ โลจิสติกส์ และเกษตรก้าวหน้า

2) *โครงการระดับอุดมศึกษา* มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะและศักยภาพสูง สำหรับการทำงานในอุตสาหกรรมใหม่สู่อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) ตามนโยบายประเทศไทย 4.0 และการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย โดยให้ผู้เรียนผ่านการเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ในภาคอุตสาหกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยเน้นสาขาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมหลัก ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engines) ของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรม

เกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ และอุตสาหกรรมดิจิทัล โครงการระดับอุดมศึกษานี้มีเป้าหมายในการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ ดังนี้

1) เป็นกำลังคนที่ทำงานอยู่แล้วและต้องการปรับเปลี่ยนสมรรถนะที่มีอยู่เดิมไปสู่สมรรถนะที่ตอบโจทย์กำลังคนเร่งด่วน โดยจะได้เข้าอบรมในหลักสูตรระดับวุฒิปัตร์ (Non-Degree) เพื่อเพิ่มศักยภาพเป็นระยะเวลา 6 เดือน - 1 ปี จำนวน 120 หลักสูตร โดยรัฐบาลสนับสนุนรายหัวให้แก่ผู้เรียนคนละ 60,000 บาท

2) เป็นกำลังคนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรืออนุปริญญา หรือกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเองและทักษะในศตวรรษที่ 21 และเพื่อให้มีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและสถานประกอบการ โดยมีหลักสูตรระดับปริญญาบัตรจำนวน 117 หลักสูตร และรัฐบาลสนับสนุนรายหัวให้แก่ผู้เรียนคนละ 120,000-150,000 บาท ต่อคน ต่อปี

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และยังมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยเช่นกัน โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับประชาชนทุกช่วงวัย เช่น การจัดการเรียนอาชีพระยะสั้นตามโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน โดยจัดการศึกษาอาชีพในรูปแบบของกลุ่มสนใจ ชั้นเรียนวิชาชีพในวิชาช่างพื้นฐานให้กับผู้ที่ต้องการสร้างอาชีพและต่อยอดอาชีพเดิม โดยคำนึงถึงสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และการเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมตามนโยบายประเทศไทย 4.0

นอกจากการส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้หนังสือและสร้างความรู้ทักษะต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ การศึกษานอกระบบยังได้ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันโดยผ่านการดำเนินงานในรูปแบบศูนย์ดิจิทัลชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีในตำบลให้กับประชาชนในชุมชน กลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชน และผู้ประกอบการวิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อมประจำตำบล หรือ SMEs ตำบล โดยมีหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี ดังนี้

- 1) ความรู้ด้านนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลกับประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม
- 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ปลอดภัย มีความเข้าใจกฎระเบียบ และมารยาทในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
- 3) การใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟน (Smart Phone) ได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์
- 4) การใช้งานแอปพลิเคชัน (Application) และเว็บไซต์ (Website)
- 5) การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ (Online) การซื้อขายสินค้าผ่านระบบตลาดออนไลน์

ในปี พ.ศ. 2560 สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีศูนย์ดิจิทัลชุมชนจำนวน 7,424 ตำบลทั่วประเทศ ดำเนินโครงการภายใต้ศูนย์ดิจิทัลจำนวน 9,567 โครงการ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 316,953 คน และสามารถนำไปต่อยอดประกอบอาชีพได้ 42,000 คน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังได้จัดการฝึกอบรมวิชาชีพในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผล โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม สถานศึกษาเป็นผู้พัฒนาและอนุมัติหลักสูตร โดยการพัฒนาหลักสูตรนั้นต้องร่วมกับสถานประกอบการ ผู้ประกอบอาชีพตามหลักสูตร สังคมชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การประกอบอาชีพเสริม การเปลี่ยนอาชีพใหม่ การพัฒนางานในอาชีพเดิม การเข้าทดสอบมาตรฐานอาชีพ การเข้ารับการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน การเข้าศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ท.ลบ.) หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น มีระยะเวลาการเรียนไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะ (ปวพ.)

นอกจากนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนากำลังคนตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ของ*แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* รัฐบาลจึงได้สนับสนุนการขับเคลื่อนระบบคุณวุฒิด้านการศึกษาและมาตรฐานอาชีพสู่การปฏิบัติ อันได้แก่ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานคุณวุฒิการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ (โดยกรมการจัดหางาน) มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ (โดยสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)) มาตรฐานสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) และมาตรฐานอาชีพอื่น ๆ (โดยองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ)

ในส่วนของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) คณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ซึ่งมีสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ ได้เร่งดำเนินการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงความต้องการกำลังคนที่มีคุณภาพกับระบบคุณวุฒิทางการศึกษา สามารถพัฒนาและยกระดับคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ควบคู่กับทักษะในการทำงานสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจประเทศ และสามารถสร้างความเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิของต่างประเทศเพื่อเป็นกลไกสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านกำลังคนของประเทศ

ทั้งนี้ คณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติได้เร่งจัดทำแผนการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ พ.ศ. 2561-2565 เพื่อให้มองเห็นภาพกลไกการดำเนินงานของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนและเหมาะสม และยังได้ดำเนินงานวางแผนการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ดำเนินการวางแผนผลิตกำลังคนในสาขาช่างอากาศยาน และระยะที่ 2 แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนตามกรอบคุณวุฒิ

แห่งชาติ 7 กลุ่มอาชีพ เพื่อดำเนินการจัดทำสมรรถนะและหลักสูตรสำหรับแต่ละอาชีพ ให้สอดคล้องตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ได้แก่ 1) กลุ่มสาขาอาชีพด้านโลจิสติกส์โครงสร้างพื้นฐาน (Logistic Infrastructure) 2) กลุ่มสาขาอาชีพโลจิสติกส์และซัพพลายเชน (Logistics and Supply Chain) 3) กลุ่มสาขาอาชีพหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ (Robotics and Automation) 4) กลุ่มสาขาอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและดิจิทัลคอนเทนต์ 5) กลุ่มสาขาอาชีพอาหารและเกษตร (Food and Agriculture) 6) กลุ่มสาขาอาชีพปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ พลังงานและพลังงานทดแทน และ 7) กลุ่มสาขาอาชีพแม่พิมพ์

7.5.4 สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีนานาชาติ

ในรายงานสภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560 ที่จัดทำโดยสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้นำเสนอผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2559 ถึง 2560 ที่ได้มีการสำรวจโดยองค์การระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ประกอบด้วย การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยสถาบันพัฒนาการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) และ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกโดยสถาบัน Quacquarelli Symonds (QS)

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาวการณ์และสมรรถนะทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีนานาชาติและเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ

1) การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD

จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของ IMD ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีอันดับที่ 54 และเมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับตามกรอบประเมินของ IMD จำนวน 18 ตัวชี้วัดพบว่า ตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้นมีจำนวน 6 ตัวชี้วัด ซึ่ง 2 ตัวชี้วัดมาจากการรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ 1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และ 2) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา ส่วนอีก 4 ตัวชี้วัดมาจากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ ได้แก่ 1) การสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน 2) การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา 3) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ และ 4) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

2) การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ WEF

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2560-2561 WEF ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ จำนวน 137 ประเทศ

ที่เข้าร่วม โดยกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละด้านจำนวน 12 เสาหลัก (Pillar) ทั้งนี้ WEF ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา โดยอาศัยคะแนนจากตัวชี้วัดที่อยู่ใน 2 เสาหลัก คือ เสาหลักที่ 4 สุขภาพและการประถมศึกษา (Health and Primary Education) จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และ 2) อัตราการเข้าเรียนสู่ทุกระดับประถมศึกษา และเสาหลักที่ 5 การอุดมศึกษาและการฝึกอบรม (Higher Education and Training) มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา/หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา 3) คุณภาพของระบบการศึกษา 4) คุณภาพการจัดการศึกษาศนิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 5) คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ 6) การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา 7) มีการบริการฝึกอบรมที่ใช้ประโยชน์ได้ และ 8) ขอบเขตของการฝึกอบรม โดยการให้คะแนนตัวชี้วัดเหล่านี้จะพิจารณาจากข้อมูลสถิติพื้นฐานของประเทศและการสำรวจความคิดเห็นจากภาคธุรกิจ

เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดอันดับของ WEF ในช่วงปี พ.ศ. 2559-2560 แล้ว พบว่าประเทศไทยมีอันดับที่ดีขึ้นในปี พ.ศ. 2560-2561 จำนวน 6 ตัวชี้วัด ได้แก่

- คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา (Quality of Primary Education) ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 89 จากอันดับที่ 90 ในปีที่ผ่านมา

- อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (Secondary Education Enrolment) ของประชากรวัย 12-17 ปี ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเป็นร้อยละ 129 จากร้อยละ 86.2 ของช่วงปี พ.ศ. 2559-2560 ทำให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8 ของโลก และเป็นอันดับที่ 1 ในกลุ่มประเทศอาเซียน

- คุณภาพของระบบการศึกษา (Quality of the Education System) ประเทศไทยมีอันดับเพิ่มขึ้นจาก 67 เป็นอันดับที่ 65 คะแนนจากตัวชี้วัดนี้ได้มาจากความคิดเห็นจากภาคธุรกิจที่มีต่อคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศว่าสามารถผลิตกำลังคนได้ตอบสนองตลาดแรงงานได้มากเพียงพอ

- การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา (Internet Access in Schools) จากการสำรวจความพึงพอใจด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นจากอันดับที่ 51 ของปีที่ผ่านมา เป็นอันดับที่ 48

- การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ (Local Availability of Specialised Training Services) จากการสำรวจความพึงพอใจด้านการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ พบว่าประเทศไทยมีอันดับดีขึ้น จากเดิม 93 เป็นอันดับที่ 90

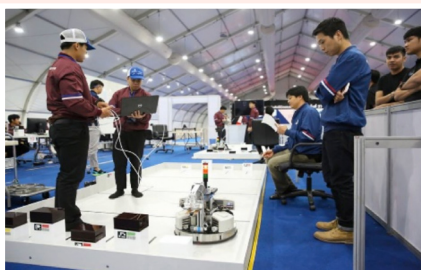
- การฝึกอบรมพนักงาน (Extent of Staff Training) จากการสำรวจความพึงพอใจด้านการฝึกอบรม พบว่าประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นจากอันดับที่ 54 เป็นอันดับที่ 47

3) การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกโดย QS

สถาบัน QS หรือ Quacquarelli Symonds ของประเทศอังกฤษได้ทำการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลกและในเอเชียประจำปี พ.ศ. 2560-2561 โดยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัยทั่วโลกจำนวน 4,388 แห่ง ใน 84 ประเทศ และมีเกณฑ์การประเมินเพื่อจัดอันดับมหาวิทยาลัยจำนวน 6 เกณฑ์ ได้แก่ 1) ความมีชื่อเสียงทางด้านวิชาการ (Academic Reputation) 2) การอ้างอิงผลงานวิชาการ (Citations per-Faculty) 3) ชื่อเสียงด้านการจ้างงาน (Employer Reputation) 4) จำนวนนักศึกษาต่อคณะ (Faculty Student) 5) สัดส่วนของคณานิชาชาติ (International Faculty) และ 6) สัดส่วนของนักศึกษานานาชาติ (International Students)

สำหรับประเทศไทย เมื่อพิจารณาการจัดอันดับในระดับโลก มีมหาวิทยาลัยของไทยจำนวน 8 มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ 1,000 อันดับแรกทั้งในปี พ.ศ. 2560 และ 2561 ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาและการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกดังกล่าว ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการเร่งดำเนินการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศ เนื่องจากการศึกษาเป็นศักยภาพหนึ่งในการพัฒนาประเทศที่สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะในการทำงานในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยการทบทวนตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษารวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาให้มีความครบถ้วนและมีความเชื่อมโยงมากขึ้น ตลอดจนการบูรณาการระหว่างองค์กรหลักที่เกี่ยวข้องที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

บทที่ 8

การศึกษานานาชาติในประเทศไทยและ ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา

ในบทนี้จะนำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับการศึกษานานาชาติในประเทศไทยซึ่งเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน เพราะนอกจากจะดึงดูดกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่เป็นชาวต่างประเทศแล้ว ยังสามารถดึงดูดพ่อแม่ผู้ปกครองชาวไทยที่เล็งเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ จึงได้ส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนนานาชาติบางแห่งใช้หลักสูตรการเรียนการสอนแบบมาตรฐานของโรงเรียนต้นแบบที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับสากล โรงเรียนบางแห่งมีการขยายสาขาของโรงเรียนเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายโดยตั้งโรงเรียนในพื้นที่ชุมชนในเขตเมืองและในปัจจุบันมีโรงเรียนนานาชาติจำนวนไม่น้อยที่ไปตั้งอยู่เขตบริเวณชานเมืองและต่างจังหวัด ส่วนในระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหลาย ๆ แห่งเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรนานาชาติเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาที่สำคัญ ๆ เพื่อให้ได้รับทราบการดำเนินงานในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายระหว่างประเทศด้านการศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในด้านต่าง ๆ

8.1 การศึกษานานาชาติในประเทศไทย

การศึกษานานาชาติเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ในแต่ละปี นับตั้งแต่ประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organisation: WTO) รวมทั้งประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อผูกพันในการเปิดตลาดการค้าบริการในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งสาขาการศึกษา นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนยังเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งต่อการขยายตัวของธุรกิจการศึกษานานาชาติ สถาบันการศึกษานานาชาติในประเทศไทยมีนักเรียน/นักศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสมัครเข้าเรียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจากการวิเคราะห์ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศโดยสำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ พบว่าประเทศไทยมีจุดแข็งที่ส่งเสริมให้ธุรกิจการศึกษานานาชาติในประเทศไทยเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

- 1) การมีสถานศึกษาที่เป็นทางเลือกมากมายและมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย
- 2) ความพร้อมของบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาที่สามารถรองรับนักศึกษาต่างชาติได้อย่างเพียงพอ
- 3) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาและค่าครองชีพในประเทศที่ยังไม่สูงมาก ในขณะที่คุณภาพการเรียนการสอนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
- 4) ท่าเลที่ตั้ง สภาพภูมิอากาศ และอรรถยาศัยของคนไทยที่เป็นที่ชื่นชอบของชาวต่างชาติ
- 5) คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศไทยมีมาตรฐานสูง

ในประเทศไทย โรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรนานาชาติที่จัดในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนนานาชาติบางแห่งอาจใช้ภาษาต่างประเทศอื่นเป็นสื่อหลักในการสอน เช่น ภาษาจีนกลาง ภาษาฝรั่งเศส หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนการประกอบธุรกิจบริการการศึกษานานาชาติในประเทศไทย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สมาคมโรงเรียนนานาชาติแห่งประเทศไทย และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย

8.1.1 โรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย

โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โดยได้กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ ระเบียบ และมาตรฐาน

ในการจัดตั้งโรงเรียนนานาชาติ หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยมี 4 ประเภทหลักได้แก่ 1) หลักสูตรระบบอเมริกัน 2) หลักสูตรแห่งสหราชอาณาจักร อังกฤษ และเวลส์ 3) หลักสูตรนานาชาติ (International Baccalaureate: IB) และ 4) หลักสูตรนานาชาติประเทศอื่น ๆ อาทิ เกาหลี แคนาดา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมนี สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย อินเดีย ฯลฯ

จากข้อมูลการลงทุนด้านธุรกิจโรงเรียนนานาชาติของสมาคมโรงเรียนนานาชาติแห่งประเทศไทย พบว่า โรงเรียนนานาชาติมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และในปี พ.ศ. 2560 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18-20 มีการร่วมมือกับโรงเรียนนานาชาติในต่างประเทศและมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในและต่างประเทศเพื่อเตรียมขยายธุรกิจการศึกษาให้รองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนธุรกิจการศึกษาในประเทศไทย 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย รัสเซีย และอังกฤษ

จำนวนโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 โดยในปีการศึกษา 2556 มีโรงเรียนนานาชาติจำนวน 143 โรงเรียน และในปีการศึกษา 2560 ได้เพิ่มขึ้นมากถึง 182 โรงเรียน และเป็นที่น่าสนใจได้ว่าจำนวนโรงเรียนนานาชาติที่เปิดบริการในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากจนเห็นได้ชัด ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ของสำนักพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจบริการ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ พบว่า สถานศึกษานานาชาติมีแนวโน้มที่จะขยายไปยังจังหวัดที่มีชาวต่างชาติเข้ามาทำงานหรือประกอบธุรกิจอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ในบางจังหวัดที่มีโรงเรียนนานาชาติอยู่แล้ว มีแนวโน้มที่จะมีสถานศึกษานานาชาติเพิ่มขึ้น เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี และขอนแก่น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและมีชาวต่างชาติเข้ามาทำงานหรือประกอบธุรกิจอยู่เป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 8.1)

ตารางที่ 8.1 จำนวนโรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	จำนวนโรงเรียนนานาชาติ		
	กรุงเทพมหานคร	ภูมิภาค	รวม
2556	93	50	143
2557	95	59	154
2558	95	66	161
2559	96	79	175
2560	94	88	182

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ตามข้อมูลสถิติการศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ในปีการศึกษา 2560 มีครูที่สอนในโรงเรียนนานาชาติทั้งที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครและที่อยู่ในภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 4,658 คน รายละเอียดตามตารางที่ 8.2

**ตารางที่ 8.2 จำนวนครูที่สอนในโรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)**

ปีการศึกษา	จำนวนครูในโรงเรียนนานาชาติ		
	กรุงเทพมหานคร	ภูมิภาค	รวม
2556	2,020	4,156	6,176
2557	4,471	2,081	6,552
2558	4,247	2,651	6,898
2559	4,864	2,530	7,394
2560	2,965	1,693	4,658

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ตารางที่ 8.3 นำเสนอจำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ปีการศึกษา 2556 ถึง 2560 โดยจะเห็นได้ว่านักเรียนในโรงเรียนนานาชาติมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทุกปี และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มอีกเรื่อย ๆ เนื่องจากความนิยมในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติมีเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 8.3 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติที่จัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (ปีการศึกษา 2556-2560)

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติ		
	กรุงเทพมหานคร	ภูมิภาค	รวม
2556	29,123	12,901	42,024
2557	30,206	13,261	43,467
2558	27,257	17,240	44,497
2559	32,828	18,130	50,958
2560	33,969	19,785	53,754

ที่มา: 1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2) สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

8.1.2 การจัดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา

ในประเทศไทยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนจำนวนมากมีหลักสูตรนานาชาติในหลากหลายสาขา โดยมีความร่วมมือทางด้านวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยและสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ โดยในบางหลักสูตรนักศึกษาจะได้รับปริญญาบัตรทั้งจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยและจากสถาบันอุดมศึกษาคู่สัญญา หรือที่เรียกว่า หลักสูตรสองปริญญาข้ามสถาบัน (Double Degree Programme หรือ Dual Degree Programme) หรือในบางหลักสูตรนักศึกษาจะได้รับปริญญาบัตรจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาคู่สัญญา หรือที่เรียกว่า หลักสูตรร่วมปริญญาข้ามสถาบัน (Joint Degree Programme) นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรหนึ่งปริญญา (National Degree) และหลักสูตรร่วมสามปริญญา (Tripple Degree) ด้วย จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในปี พ.ศ. 2560 สถาบันอุดมศึกษาของไทยได้จัดทำหลักสูตรโดยมีความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศต่าง ๆ จำนวน 138 หลักสูตร ประกอบด้วย หลักสูตรสองปริญญาข้ามสถาบันจำนวน 77 หลักสูตร หลักสูตรร่วมปริญญาข้ามสถาบันจำนวน 8 หลักสูตร หลักสูตรหนึ่งปริญญาจำนวน 51 หลักสูตร และหลักสูตรร่วมสามปริญญาจำนวน 2 หลักสูตร

นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยหลาย ๆ แห่ง ก่อตั้งวิทยาลัยนานาชาติในสังกัดสถาบันของตน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศศึกษาต่อในหลักสูตรต่าง ๆ ที่ตนเองต้องการได้ และบางแห่งยังได้จัดที่พักภายในสถาบันไว้บริการแก่ผู้เรียนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้ชีวิตและเข้าร่วมกิจกรรมภายในสถาบันที่ตนเองศึกษาเล่าเรียนอยู่

เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หลักสูตรนานาชาติเป็นที่นิยมเพิ่มมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย เพื่อสร้างบุคลากรที่สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียน รวมทั้งสามารถไปทำงานในที่อื่น ๆ ทั่วโลก โดยสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของผู้เรียนเมื่อต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว การศึกษาในหลักสูตรนานาชาติทำให้ผู้เรียนได้มีโลกทัศน์ในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นด้วยกับองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ นอกจากนี้ในการเรียนหลักสูตรนานาชาติผู้เรียนยังมีโอกาสได้เรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรหรือเป็นอาจารย์รับเชิญจากสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ หลักสูตรนานาชาติจำนวนมากมาจากความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยกับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น

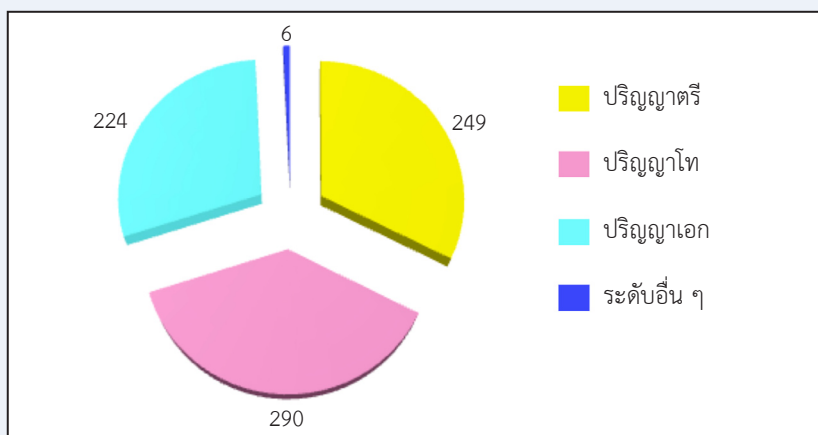
- หลักสูตรศิลปบัณฑิตสาขาการออกแบบสื่อสารดิจิทัล (ปริญญาร่วมสองสถาบัน) เป็นหลักสูตรร่วมระหว่างวิทยาลัยนานาชาติมหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันศิลปะและการออกแบบเบอร์มิงแฮม มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮมซิตี (Birmingham City University) เพื่อพัฒนาทักษะด้านการออกแบบมัลติมีเดีย ซึ่งรวมถึงการออกแบบสิ่งพิมพ์ ภาพประกอบ การถ่ายภาพ แอนิเมชันและภาพเคลื่อนไหว

- หลักสูตรการแพทย์แผนจีนบัณฑิต (หลักสูตรนานาชาติ) ซึ่งเป็นหลักสูตรร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยวิทยาลัยแพทยศาสตร์นานาชาติจุฬาภรณ์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนปักกิ่ง (Beijing University of Chinese Medicine) เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนจีน มาร่วมพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศไทย ตลอดจนผลักดันอุตสาหกรรมด้านการแพทย์ให้ก้าวสู่ระดับโลก อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ในอนาคต

- หลักสูตรวิศวกรรมชีวการแพทย์ (หลักสูตรนานาชาติ) เป็นหลักสูตรร่วมระหว่าง 2 สถาบัน ระหว่างคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสแตรธไคลด์ (University of Strathclyde) ซึ่งเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2561 (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561) เป็นต้นไป เพื่อผลิตบัณฑิตที่มุ่งสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นเพิ่มบุคลากรและงานวิจัยคุณภาพเพื่อรองรับอุตสาหกรรมทางการแพทย์ระดับโลก ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้สามารถจัดการกับปัญหาทั้งทางด้านวิศวกรรมและทางการแพทย์ตามความต้องการของสังคมและประชาคมระหว่างประเทศได้

ในปี พ.ศ. 2560 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในประเทศไทยมีหลักสูตรนานาชาติจำนวนทั้งสิ้น 769 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรปริญญาตรี 249 หลักสูตร ปริญญาโท 290 หลักสูตร ปริญญาเอก 224 หลักสูตร และหลักสูตรระดับอื่น ๆ 6 หลักสูตร (แผนภาพที่ 8.1) สาขาวิชาที่นักศึกษาจากต่างชาตินิยมเรียนในประเทศไทยมากที่สุด 5 สาขา ได้แก่ สาขาบริหารธุรกิจ ธุรกิจระหว่างประเทศ สุขภาพและวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติทั้งสิ้น 16,910 คน โดยนักศึกษาจากประเทศจีนมีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 37.85) รองลงมาได้แก่ เมียนมาร์ (ร้อยละ 6.48) กัมพูชา (ร้อยละ 5.34) เวียดนาม (ร้อยละ 4.87) และลาว (ร้อยละ 4.40)

แผนภาพที่ 8.1 จำนวนหลักสูตรนานาชาติระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
จำแนกตามระดับการศึกษา (ปี พ.ศ. 2560)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

8.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา

ในส่วนภาคการศึกษา ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาเครือข่ายและหุ้นส่วนทางการศึกษากานานาชาติ รวมทั้งองค์กระระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้าง แบ่งปัน และพัฒนานวัตกรรม ข้อมูล และองค์ความรู้ให้แก่วงการศึกษาไทยอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนั้นหน่วยงานด้านการศึกษาของไทยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา โดยสร้างความร่วมมือทั้งในรูปแบบพหุภาคีและทวิภาคี

8.2.1 ความร่วมมือระดับพหุภาคี

ความร่วมมือด้านการศึกษาระดับพหุภาคีส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของความร่วมมือกับกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ รวมทั้งความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ประเทศไทยมีความร่วมมือด้านการศึกษากับองค์กรระหว่างประเทศที่ดำเนินงานด้านการศึกษาอยู่หลายองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ ในบทนี้จะนำเสนอกิจกรรมความร่วมมือระหว่างไทยกับองค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษาที่มีความร่วมมือกับประเทศไทยที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1) องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation: UNESCO) หรือ ยูเนสโก

ประเทศไทยมีความร่วมมือด้านการศึกษากับยูเนสโกมาอย่างยาวนาน ภายหลังจากที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของยูเนสโก รัฐบาลไทยโดยคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเรียกว่า คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (National Commission for UNESCO) และจัดตั้งหน่วยงานเพื่อประสานงานเกี่ยวกับยูเนสโกคือ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Secretariat of the Thai National Commission for UNESCO) ปัจจุบันตั้งอยู่ที่สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นรองประธาน ประเทศไทยกับยูเนสโกมีความร่วมมือด้านการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบการร่วมจัด

ประชุมนานาชาติด้านการศึกษา ความร่วมมือด้านวิชาการ การเข้าร่วมโครงการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ อาทิเช่น

- โครงการการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ (UNESCO Associated Schools Project: ASP) เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับปัญหาโลกและประเทศต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชน กระตุ้นการเรียนรู้เกี่ยวกับชาติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและสันติภาพระหว่างกัน มีสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ เป็นสมาชิกของโครงการในกว่า 181 ประเทศทั่วโลก ประเทศไทยเป็นสมาชิกโครงการในปี พ.ศ. 2501 และในปัจจุบันมีสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการมากกว่า 100 แห่งทั่วประเทศ โดยประเทศไทยจะสนับสนุนให้สถานศึกษาที่เป็นสมาชิกจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร โดยนำหัวข้อที่น่าสนใจของยูเนสโกมาจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น การศึกษาเพื่อสันติภาพและสิทธิมนุษยชน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การจัดนิทรรศการ การตอบปัญหา การจัดงานเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การจัดค่ายเยาวชนระดับชาติและนานาชาติ การประชุม อบรมสัมมนาในระดับชาติและภูมิภาค เป็นต้น

- ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับยูเนสโกเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 17 ข้อ ครอบคลุมเสาหลัก 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเป้าหมายที่ 4 คือเป้าหมายเพื่อการสร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียมและส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ซึ่งยูเนสโกเป็นหน่วยงานหลักในการรณรงค์และให้การสนับสนุนทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยในการร่วมมือกันจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกคน ให้บรรลุผลภายในปี พ.ศ. 2573

หรือ ค.ศ. 2030 สำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในเป้าหมายที่ 4 และได้ดำเนินงานร่วมกับยูเนสโกในการจัดตั้งผู้ประสานงานเป้าหมายที่ 4 (SDG 4 Coordination Focal Point) ของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายที่ 4 อาทิเช่น

- การประชุมระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้านการศึกษา ปี ค.ศ. 2030 ครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 4-6 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 เพื่อร่วมหารือเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ 4 ด้านการศึกษา โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 4.7 ที่ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ วัฒนธรรมแห่งสันติภาพ และความเป็นพลเมืองโลก

- การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายวาระการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติปี พ.ศ. 2473 วันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2560

- การประชุมเชิงปฏิบัติการสำหรับเยาวชน เพื่อให้ได้รับความรู้ เห็นความสำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีผู้แทนนักเรียนในโรงเรียนเครือข่ายความเข้าใจอันดีระหว่างชาติของยูเนสโกประมาณ 50 คน ร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติภายในปี พ.ศ. 2573

- การเข้าร่วมการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ในทุก ๆ สองปี โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะประธาน คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติของประเทศไทย เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วม การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก โดยครั้งล่าสุดเป็นครั้งที่ 39 ซึ่งจัดขึ้น ระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม - 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ณ สำนักงานใหญ่ ยูเนสโก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

2) ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN)

ในการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบของประชาคมอาเซียน ประเทศไทยได้เข้าร่วมกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งในการเป็นประชาคมอาเซียน อาทิ การพัฒนาหลักสูตรอาเซียน การโอนหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยของประเทศสมาชิกอาเซียนที่อยู่ในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN)

ในปี พ.ศ. 2559-2560 ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ได้จัดทำแผนงานการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 (ASEAN Work Plan on Education 2016-2020) ซึ่งเป็นแผนฉบับที่ 2 สืบเนื่องจากแผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2555-2558 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนงานการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 คือ

- 1) ส่งเสริมและปฏิบัติการตามวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาของอาเซียน

ภายหลังปี พ.ศ. 2558 2) เป็นรากฐานในการเสริมสร้าง ขยายขอบเขต รวมทั้งบ่มเพาะความร่วมมือด้านการศึกษากับพันธมิตรให้กว้างไกลและแข็งแกร่งขึ้น และ 3) ขยายความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อให้สมาชิกอาเซียนมีความร่วมมือร่วมใจแน่นแฟ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น จนส่งผลให้อาเซียนเข้าไปมีบทบาทในประเด็นการศึกษาของโลกได้ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้รับเป็นเจ้าภาพในการดำเนินโครงการภายใต้แผนงาน การศึกษาดังกล่าวจำนวน 8 โครงการ ได้แก่

1) จัดทำแนวทางการดำเนินงานของศูนย์อาเซียนศึกษา รวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ โครงการ/กิจกรรม และผู้มีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์อาเซียนศึกษาในภูมิภาค

2) จัดทำแนวทางการจัดโครงการ/กิจกรรม รวมถึง การกำหนดคำจำกัดความ โครงสร้างกิจกรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ภายใต้ศูนย์อาเซียนศึกษา

3) จัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น

4) พัฒนา/ยกระดับโครงการฝึกงานข้ามพรมแดนในระดับ อาชีวศึกษา

5) พัฒนา/ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระดับ อาชีวศึกษา

6) ศึกษาวิจัยในลักษณะสหสาขาด้านสังคมศาสตร์ กับความยั่งยืนเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจกับผลกระทบจากการบูรณาการอาเซียน รวมทั้ง การวิเคราะห์นโยบายสำคัญ ๆ ของรัฐบาลของประเทศสมาชิก

7) ดำเนินการในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ในระดับภูมิภาค รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน และ

8) เสริมสร้างความแข็งแกร่งของการประกันคุณภาพ การอุดมศึกษาของอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีการประชุมในกรอบประชาคมอาเซียนที่สำคัญ เช่น

การประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษา ซึ่งครั้งล่าสุดจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-26 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ณ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งประเทศไทยโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอแนวคิด “การจัดห้องเรียนในศตวรรษที่ 21” สำหรับประชาคมอาเซียน ในลักษณะการสอนแบบถ่ายทอดสด (Live Broadcast) สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้ประโยชน์จากศูนย์ระดับภูมิภาคขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ซีมีโอ ที่มีความชำนาญในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษที่เหมาะสมเพื่อเป็นหลักสูตรใช้ร่วมกัน

การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการศึกษาและการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีในประเทศอาเซียนต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าภาพ ซึ่งในครั้งล่าสุดได้มีการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 12 และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 8 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ระหว่างวันที่ 30 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ณ กรุงเทพมหานคร

ความร่วมมือที่สำคัญกับประชาคมอาเซียนอีกประการหนึ่งคือ ความร่วมมือในการจัดทำกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework: AQRf) เพื่อรับรองคุณวุฒิในระดับภูมิภาคอาเซียน และอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายผู้เรียน/แรงงาน โดยการรับรองคุณวุฒิการศึกษาและคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศสมาชิก อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนและกำลังคนในภูมิภาคมีสมรรถนะสอดคล้องกับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และส่งเสริมกระบวนการเลื่อนไหลของผู้เรียนและกำลังคนในภูมิภาค ทั้งนี้ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมเป็น

1 ใน 4 ประเทศนำร่องในโครงการเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (National Qualifications Framework: NQF) กับกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน อันประกอบด้วยประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ในปัจจุบันอยู่ระหว่างการนำหลักการของกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียนไปสู่การปฏิบัติ และเมื่อวันที่ 14–16 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกับสำนักเลขาธิการอาเซียน จัดการประชุมคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน ครั้งที่ 4 และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (The Fourth AQR Committee Meeting and NQF Phase IV Workshop) ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

การประชุมครั้งนี้ มีคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียนที่เป็นผู้แทนจาก 10 ประเทศสมาชิกเข้าร่วมการประชุม โดยมีการสร้างความตระหนักให้กับสมาชิกในการขับเคลื่อนงานทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค มีการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดทำรายงานการเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียนของประเทศนำร่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของประเทศสมาชิก

The Fourth AQR Committee Meeting and NQF Phase IV Workshop
14-16 May 2018, Bangkok, Thailand

3) องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(*Southeast Asian Ministers of Education Organisation:*
SEAMEO) หรือ ซีมีโอ

ซีมีโอมีภารกิจในการเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม ระหว่างประเทศสมาชิก ซีมีโอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างศักยภาพทางการศึกษาในประเทศสมาชิกรวมทั้งประเทศไทย โดยการจัดตั้งเครือข่ายและความร่วมมือด้านต่าง ๆ การจัดเวทีการประชุมวิชาการ และการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน และซีมีโอยังมีศูนย์และเครือข่ายระดับภูมิภาค (SEAMEO Regional Centres and Network) ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรของภูมิภาค เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิชาการและความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศสมาชิก และเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายความร่วมมือทางการศึกษาในแต่ละด้านของภูมิภาคให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

ประเทศไทยได้เป็นที่ตั้งของสำนักงานเลขาธิการองค์การซีมีโอ (SEAMEO Secretariat) โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2510 และมอบให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ ยังรับเป็นเจ้าภาพศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอจำนวน 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ภูมิภาคซีมีโอด้านอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO Regional Centre for Higher Education and Development: SEAMEO RIHED) ศูนย์ภูมิภาคซีมีโอด้านเวชศาสตร์เขตร้อน คลินิกเวชศาสตร์เขตร้อน และกุมารเวชศาสตร์เขตร้อน (SEAMEO TROPED Regional Centre for General and Tropical Medicine, Tropical Pediatrics : SEAMEO TROPED/Thailand) และศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ของซีมีโอ (SEAMEO Regional Centre for Archaeology and Fine Arts: SEAMEO SPAFA) และเครือข่าย

ของซีมีโอ 1 เครือข่าย คือ เครือข่ายภูมิภาคทางด้านเวชศาสตร์เขตร้อนและสาธารณสุข (SEAMEO Regional Tropical Medicine and Public Health Network: TROPMED)

โครงการความร่วมมือที่สำคัญระหว่างประเทศไทยกับซีมีโอ ได้แก่

- โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาครูเพื่อสังเกตการสอนและทดลองสอนในโรงเรียนในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (*Pre-Service Student Teacher Exchange in Southeast Asia: SEA-Teacher Project*) โดยเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทย ได้มีประสบการณ์การสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนในประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน ฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ รวมทั้งยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ในมุมมองของการฝึกสอนในระดับภูมิภาคให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้มีประสบการณ์และนำไปปรับใช้กับการสอนของตนเอง นักศึกษาที่จะเข้าร่วมโครงการต้องเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในสาขาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และปฐมวัย โดยจะได้เข้าร่วมสังเกตการณ์และฝึกสอนเป็นระยะเวลา 1 เดือน ในปี พ.ศ. 2560 มีนักศึกษาเข้าร่วมโครงการจำนวน 584 คน จากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ จำนวนมากกว่า 30 แห่ง

- โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (*SEAMEO Community Involvement Programme*) โครงการดังกล่าวได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน เช่น ให้อุปกรณ์และฝึกอบรมแก่บุคลากรของโรงเรียน จัดหาหนังสือและอุปกรณ์ให้แก่ห้องสมุด

ของโรงเรียน ดูแลเรื่องสุขภาพของนักเรียน โรงเรียนของประเทศไทยที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการมี 3 โรง ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี โรงเรียนบ้านปรือหวาย จังหวัดฉะเชิงเทรา และโรงเรียนบ้านซับสนุ่น จังหวัดสระบุรี

● *รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามาหัจกรี (Princess Maha Chakri Award: PMCA)* สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้เสนอให้มีการมอบรางวัลนานาชาติ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ พระปรีชาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อีกทั้งเป็นการยกย่องครูที่มีผลงานดีเด่นเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการพัฒนาคน โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนุญาตตั้งพระนามรางวัลว่า “รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามาหัจกรี” หรือ “Princess Maha Chakri Award” โดยในระยะแรกจะมอบให้แก่ครูจากประเทศสมาชิกซีมีโอรวม 11 ประเทศ โดยกระทรวงศึกษาธิการของแต่ละประเทศดำเนินการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมประเทศละ 1 คน ที่ปฏิบัติงานและมีผลงานดีเด่นเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการพัฒนาคนในวงกว้างในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ แต่ละประเทศสามารถปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าวให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศตนเอง โดยมีการมอบรางวัลครั้งแรกในวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นปีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา

4) สมาคมนานาชาติเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (International Association for the Evaluation of Educational Achievement: IEA) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่เป็น ศูนย์แห่งชาติของสมาคม IEA ซึ่งได้รับการเห็นชอบจากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 โดยมีเลขาธิการสภาการศึกษาเป็น ผู้แทนประเทศไทยในการเข้าร่วมประชุมสามัญประจำปีของสมาคม เพื่อรับทราบการดำเนินงานของสมาคมและความก้าวหน้าในการดำเนิน โครงการประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาด้านต่าง ๆ ของสมาคม IEA

ในฐานะที่เป็นศูนย์แห่งชาติของสมาคม IEA สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ในโครงการต่าง ๆ ของสมาคม โครงการสำคัญของ IEA ที่ประเทศไทยเข้าร่วม ในขณะนี้คือ โครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และ

วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study: TIMSS) โดยมีสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหน่วยงานของประเทศไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมีการประเมินต่อเนื่องทุก 4 ปี และในการประเมินปี พ.ศ. 2558 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้าร่วมโครงการ TIMSS 2015 และพบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สูงขึ้นเมื่อเทียบการประเมินในปี พ.ศ. 2554 ในโครงการ TIMSS 2011

8.2.2 ความร่วมมือด้านการศึกษาระดับทวิภาคี

ประเทศไทยมีความร่วมมือด้านการศึกษากับนานาชาติประเทศในระดับทวิภาคี ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสองประเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยและพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับประเทศที่สร้างความร่วมมือ ในช่วงปี พ.ศ. 2560 -2561 ประเทศไทยมีความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในระดับทวิภาคีมากมาย ดังตัวอย่างความร่วมมือต่อไปนี้

1) การเจรจาความร่วมมือกับประเทศเวียดนาม โดยรัฐบาลเวียดนามยินดีที่จะร่วมมือจัดส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อเสนอแนะการเรียนการสอนแก่โรงเรียนในประเทศไทยที่สอนภาษาเวียดนาม ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวน 47 แห่ง หรือยินดีให้กระทรวงศึกษาธิการจัดส่งครูไปเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมที่เวียดนาม นอกจากนี้รัฐบาลเวียดนามยังประสงค์ให้ความช่วยเหลือในการอบรมภาษาเวียดนามแก่ชาวเวียดนามที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดที่ติดแม่น้ำโขง

2) การเจรจาความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น โดยกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของญี่ปุ่น ได้ร่วมหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของไทย และเสนอให้ฝ่ายไทยพิจารณาจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในประเทศไทยให้แก่ครูชาวญี่ปุ่น เช่นเดียวกับที่ครูไทยได้เดินทางไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่ประเทศญี่ปุ่น ภายใต้โครงการ “International Educational Exchange Programme” จำนวน 30 คน และกระทรวงศึกษาธิการของไทยยินดีให้ความร่วมมือในข้อเสนอของฝ่ายญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ ในส่วนของฝ่ายไทยเสนอให้ญี่ปุ่นพิจารณาดำเนินการในรูปแบบโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง หรือ Sister School เพื่อให้โรงเรียนไทยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกด้านศีลธรรม จริยธรรม และการสร้างระเบียบวินัย มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของไทย

3) การสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาไทยกับประเทศจีน โดยสถาบันการอาชีวศึกษาและศูนย์ประสานงานสถาบันการอาชีวศึกษาได้ทำความร่วมมือกับสถาบันขงจื่อ ประเทศจีน ดำเนินการพัฒนาครูอาชีวศึกษาและยกระดับศักยภาพกำลังคนอาชีวศึกษารองรับการพัฒนาประเทศไทย (ประเทศไทย 4.0) โดยมีวัตถุประสงค์ยกระดับและพัฒนาครูอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะอาชีพ และมีกิจกรรมที่หลากหลายประกอบด้วย การจัดตั้งและการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม การพัฒนาสถาบันการอาชีวศึกษาเป็นสถาบันวิชาชีพเฉพาะทาง การพัฒนาศักยภาพครูอาชีวศึกษาและบุคลากรอาชีวศึกษาในสาขาวิชาชีพขาดแคลนและสาขาวิชาชีพใหม่ การผลิตและพัฒนาครูโดยสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในประเทศจีน การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาระบบทวิปริญญา และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระบบ Mini Chinese Program โดยสถาบันขงจื่อได้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและการสอนผ่านสื่อออนไลน์ (Application) มาเตรียมการเพื่อพัฒนาและยกระดับการเรียน

การสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนร่วมกับสถาบันการศึกษาของสถาบัน
การอาชีวศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

4) การสร้างความร่วมมือกับฝรั่งเศสดำเนินโครงการ
วิจัยร่วมภายใต้ความร่วมมือด้านอุดมศึกษาและการวิจัยระหว่างไทย-
ฝรั่งเศส (Franco-Thai Cooperation Programme in Higher Education
and Research / Franco-Thai Mobility Programme / PHC SIAM) ซึ่งเป็น
โครงการที่มีความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กับรัฐบาลฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ในสาขาการวิจัยที่กำหนดร่วมกัน และเพื่อส่งเสริม
ความร่วมมือด้านการวิจัยภายใต้กรอบการทำวิจัยร่วมในลักษณะเครือข่าย
ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยและสถาบันอุดมศึกษาฝรั่งเศส ทั้งนี้อาจารย์
หรือนักวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาสามารถส่งข้อเสนอโครงการเพื่อขอรับ
การสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นค่าเดินทางระหว่างประเทศในการเดินทางไป
ทำวิจัย ณ ประเทศฝรั่งเศส เป็นระยะเวลา 2 ปี ส่วนฝ่ายรัฐบาลฝรั่งเศส
จะรับผิดชอบค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่น ๆ สำหรับ
อาจารย์และนักวิจัยไทยระหว่างปฏิบัติงานอยู่ที่สถาบันอุดมศึกษาหรือ
สถาบันวิจัยในประเทศฝรั่งเศส และสถาบันอุดมศึกษาฝ่ายไทยจะรับผิดชอบ
ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พักสำหรับอาจารย์และนักวิจัยฝรั่งเศสระหว่างปฏิบัติงาน
อยู่ที่สถาบันอุดมศึกษาหรือสถาบันวิจัยในประเทศไทย

5) การสร้างความร่วมมือกับประเทศเยอรมนีในโครงการ
แลกเปลี่ยนด้านการศึกษาและวัฒนธรรมระหว่างสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานและ Youth for Understanding (YFU) ประเทศ
เยอรมนี โดย YFU ประเทศเยอรมนี และบริษัท Learning International
Co., Ltd ซึ่งเป็นผู้แทน YFU ประเทศไทย ได้ร่วมกันคัดเลือกนักเรียน
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าร่วมโครงการ
ดังกล่าวเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจ

ในภาษาและวัฒนธรรมเยอรมัน มีโอกาสเรียนรู้ภาษาเยอรมันเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และสามารถถ่ายทอด เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมไทยกับชาวเยอรมัน

6) การสร้างความร่วมมือกับประเทศรัสเซียในโครงการประชุมโต๊ะกลมไทย-รัสเซีย ครั้งที่ 1 เรื่อง “ความร่วมมือด้านการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษและการวิจัย” (The 1st Thai – Russian Roundtable : Collaboration on Gifted Education and Research) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักในการศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และหน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและการวิจัยของประเทศไทย ได้ร่วมกันจัดการประชุมดังกล่าวระหว่างวันที่ 18-19 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ณ สถาบันวิทยสิริเมธี จังหวัดระยอง การประชุมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษที่สอดคล้องกับการพัฒนาการวิจัยของประเทศไทย
- นำเสนอผลการศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษและการวิจัยระหว่างฝ่ายไทยกับรัสเซีย และ
- พัฒนาความร่วมมือทางวิชาการ และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างไทยกับรัสเซีย

บทที่ 9

ทิศทางการดำเนินงาน ปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย

ในประเทศไทย มีการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ในภาพรวม และในปัจจุบันมีสถานการณ์ที่เป็นความท้าทายต่าง ๆ เกิดขึ้นมาใหม่อย่างมากมาตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาวะการณ์ด้านการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองตอบและรองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศ

การปฏิรูปการศึกษายังเป็นสาขาหนึ่งของการดำเนินงานปฏิรูปประเทศตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 258 ซึ่งในการปฏิรูปประเทศมีเป้าหมายหลักดังนี้

- 1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ

2) สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกัน เพื่อจัดการความเหลื่อมล้ำ และ

3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วม ในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา 12 ปี ประชาชนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ หรือตามที่ต้องการ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไว้ดังนี้

1) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษ ตามมาตรา 54 วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2) ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา 54 วรรคหก ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

3) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ และประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู และ

4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่

ในส่วนของ *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)* ตาม *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560* มาตรา 65 ที่ได้บัญญัติให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและเพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการ รวมทั้งเพื่อผลักดันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยมีวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีแนวทางการพัฒนาที่สามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาใน 7 ประเด็น ได้แก่

1) การเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นให้สถาบันสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการร่วมระหว่างครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ

2) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ จนถึงวัยสูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

3) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย อาทิ ภาษา ตรรกะและคณิตศาสตร์ ดนตรี กีฬา สร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง

5) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ครอบคลุมทั้งด้านกายใจ สติปัญญา และสังคม โดยเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมในการสร้างเสริมคนไทยให้มีสุขภาวะที่ดี

6) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมของภาคีรัฐ ภาคเอกชน ครอบครั้ว และชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ

7) การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้จัดทำขึ้นโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หลังจากทีแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ได้สิ้นสุดลง โดยได้รับความเห็นชอบจากมติคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งแผนแม่บททางการศึกษาฉบับนี้มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีความสอดคล้องและรองรับ *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี* การจัดทำแผนการศึกษาชาตินี้มีจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อบรรยายเป้าหมายและ

ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับ *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี* ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1: การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมายดังนี้

1.1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

1.3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแล และป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2: การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมายดังนี้

2.1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาลดบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

2.3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายดังนี้

3.1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3.2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

3.3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

3.4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3.5) ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ

3.6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล

3.7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีเป้าหมายดังนี้

4.1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

4.2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

4.3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล

5) ยุทธศาสตร์ที่ 5: การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายดังนี้

5.1) คนทุกช่วงวัยมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

5.2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

5.3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6) ยุทธศาสตร์ที่ 6: การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมายดังนี้

6.1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

6.2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

6.3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

6.4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

6.5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และเสริมสร้างให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ทั้งนี้ จะมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานขับเคลื่อนตามแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวเป็นระยะ ๆ

ในมาตรา 261 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการอิสระเพื่อดำเนินการปฏิรูปตามมาตรา 258 ด้านการศึกษา ดังนั้น เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2560 คณะรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา” (กอปศ.) จำนวน 25 คน และมีเลขาธิการสภาการศึกษาทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา มีวาระการดำเนินงาน 2 ปี มีภารกิจสำคัญในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะ และร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย และเสนอคณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษามีอำนาจหน้าที่ โดยสรุป ดังนี้

- 1) ศึกษาและเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบาย แนวทาง และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนา ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
- 2) ศึกษาและเสนอแนะกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ต่อคณะรัฐมนตรี
- 3) ศึกษาและเสนอแนะแนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนทุกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตาม ความถนัดต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) ศึกษาและเสนอแนะแนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการปรับปรุง โครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา โดยสอดคล้องกัน ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ต่อคณะรัฐมนตรี

5) ร่างกฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

6) เรียกให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณา

7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่มอบหมาย และ

8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

และยังมีคณะอนุกรรมการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ คณะอนุกรรมการเด็กเล็ก คณะอนุกรรมการกองทุน คณะอนุกรรมการครูและอาจารย์ คณะอนุกรรมการจัดการเรียนการสอน คณะอนุกรรมการปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คณะอนุกรรมการรับฟังความคิดเห็น คณะอนุกรรมการสื่อสารสังคม คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษาแนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการจัดการศึกษา คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจด้านอาชีวศึกษา และคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำร่างแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

ในระยะเวลาที่ผ่านมา คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้มีแนวทางและการดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้

1) การเน้นผลสัมฤทธิ์นักเรียน ครู และผู้อำนวยการโรงเรียน การให้อิสระแก่โรงเรียนในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสู่มาตรฐานสากล ส่วนภาครัฐต้องปรับบทบาทไปสู่การเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน โดยให้มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งจะจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การช่วยเหลือและ พัฒนาการบริหารจัดการภายในโรงเรียน และกำหนดแนวทางการจัดการ การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการปฏิรูป การศึกษา (Digital Learning Platform) ที่สามารถนำความรู้สู่นักเรียน และโรงเรียนได้โดยตรง

2) การรวมโรงเรียนที่เป็นพื้นที่นวัตกรรม โดยใช้หลักการ ภาคประชาสังคมและสมาชิกเข้าช่วยโรงเรียนเหล่านี้ โดยมีภาครัฐให้การ สนับสนุน และสถาบันอุดมศึกษาต้องปรับบทบาทในการช่วยเหลือโรงเรียน

3) การปรับเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นการศึกษาเพื่ออาชีพและ การศึกษาเพื่อชีวิต โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาลาดแรงงาน และมีกลไกตลาดเป็นตัวขับเคลื่อน

4) การปฏิรูปอุดมศึกษาให้เป็นอุดมศึกษา 4.0 เพื่อรองรับ การผลิตบุคลากร ทรัพยากรมนุษย์ในระดับสูง ผลิตฐานความรู้และนวัตกรรม เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ ได้แก่ 1) นโยบายด้านอุดมศึกษาและ แผนการศึกษาชาติด้านอุดมศึกษา 2) การสร้างอัตลักษณ์ของสถาบัน อุดมศึกษา และ 3) การกำกับคุณภาพการศึกษา

5) การจัดทำกฎหมายการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่

- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งได้ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 54 วรรคหก ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บัญญัติให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือ ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเสริมสร้างและ พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่ กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สิน เข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี โดยให้กองทุนมีการบริหาร จัดการที่เป็นอิสระ

- ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาและถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. มี 5 ประเด็นสำคัญที่รองรับการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่

1) การวางระบบการศึกษาที่รองรับความหลากหลายและเริ่มพัฒนาระบบการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนถึงการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิต

2) การยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดตั้งกองทุนการผลิตและพัฒนาครู เพื่อคัดกรองผู้เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการพัฒนา และคัดเลือกสถาบันผลิตครูที่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและหลักสูตรเน้นสมรรถนะที่จะสร้างคนดีและเก่งให้กับสังคม

3) การให้ความเป็นอิสระกับสถานศึกษา

4) การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบและ

5) การให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ยกร่างแผน และกำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

- ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ... ซึ่งจะดูแลและพัฒนาเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 8 ปี โดยแบ่งช่วงวัยของเด็กเป็น 4 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงก่อนคลอดหรือทารกในครรภ์มารดา 2) ช่วงแรกเกิดถึง 3 ปีบริบูรณ์หรือช่วงเด็กเล็ก 3) ช่วงอายุ 3 ปีบริบูรณ์ถึงก่อน 6 ปีบริบูรณ์ เรียกว่าช่วงก่อนวัยเรียนหรือวัยอนุบาล และ 4) ช่วงอายุ 6 ปีบริบูรณ์ถึงก่อน 8 ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นช่วงรอยต่อระหว่างเด็กวัยอนุบาลกับวัยประถมศึกษา และมีสาระสำคัญ ได้แก่ การบูรณาการงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย การกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย การวางหลักประกัน

ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทิศทางที่ถูกต้อง การกำหนดสถานะของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย การกำหนดแนวทางการประกันคุณภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการบริการแก่เด็กปฐมวัยและบุคคลในครอบครัวเด็กปฐมวัย และกำหนดให้มีการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคลด้วย

- ร่างพระราชบัญญัติเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ...

โดยกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษ ที่ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสามารถเข้าร่วมเป็นสถานศึกษานำร่องที่มีอิสระในการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความคล่องตัว เพื่อให้ครูมีเวลาอบรม สอน และพัฒนานักเรียนได้อย่างเต็มที่ สามารถพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสูง มีการคิดค้น พัฒนา และขยายผลนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป แล้วขยายวิธีการปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษานำร่องไปใช้ในสถานศึกษาอื่นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อไป

- ร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียน

การสอนแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. ... เพื่อเป็นองค์กรกลางในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการจัดทำ ส่งเสริม สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนติดตามผล เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

การปฏิรูปการศึกษายังคงต้องดำเนินต่อไป เพื่อให้สอดคล้องและรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และต้องอาศัยความร่วมมือในการดำเนินงานจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในทุกด้านและนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บรรณานุกรม

กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับฎีกา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก (23 กุมภาพันธ์ 2561): หน้า 3-5.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2561). ธุรกิจบริการการศึกษา นานาชาติ. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2561, จาก http://www.ditp.go.th/contents_attach/211456/211456.pdf

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). สรุปข้อมูล อปท. ทั่วประเทศ 2560. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2561, จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก <http://dep.go.th/?q=th/laws>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, จาก https://www.m-society.go.th/ewt_news.php?nid=20327

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (ม.ป.ป.). ส่วนที่ 3 สิทธิ
ของคนพิการ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก [dep.go.th/
sites/default/files/.../ส่วนที่3%20สิทธิของคนพิการ.pdf](http://dep.go.th/sites/default/files/.../ส่วนที่3%20สิทธิของคนพิการ.pdf)
- กระทรวงแรงงาน. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือ
แรงงาน พ.ศ. 2545. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561, จาก
http://www.mol.go.th/employer/act_skill_development
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบาย
รัฐบาล ปีที่ 3 (วันที่ 12 กันยายน 2559 – 30 กันยายน 2560).
สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2561, จาก [http://www.moe.go.th/
moe/upload/news_policyPRAYUT/FileUpload/50124-
8434.pdf](http://www.moe.go.th/moe/upload/news_policyPRAYUT/FileUpload/50124-8434.pdf)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบาย
การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์
2561, จาก [http://english.obec.go.th/english/2013/
index.php/th/2012-08-08-10-26-5/60-2014-04-05-08-29-13](http://english.obec.go.th/english/2013/index.php/th/2012-08-08-10-26-5/60-2014-04-05-08-29-13)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). 17 ส.ค. นี้ถกครูคืนถิ่นขาดคุณสมบัติ.
สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2561, จาก [http://www.moe.go.th/
moe/th/news/detail.php?NewsID=49370&Key=hotnews](http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49370&Key=hotnews)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. ใน *ข่าววงการศึกษ*. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=49590&Key=news2>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ การบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ)*. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/48442-5474.pdf>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *อาเซียน 2025: มุ่งหน้าไปด้วยกัน – ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน “มิติการศึกษา”*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *สารสนเทศเพื่อการศึกษาแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2561, จาก http://www.mis.moe.go.th/mis2018/index.php?option=com_content&view=article&id=557&Itemid=113

กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการศึกษา. (2560). *รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กฤษฎพงศ์ กิรติกร และวีรพงษ์ อุ้เจริญ. (2561). *การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศไทย Gifted Education in Thailand*. ม.ป.ท.: ผู้แต่ง.

กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา. (ม.ป.ป.). *เกี่ยวกับกองทุน*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <https://www.studentloan.or.th/index.php/aboutus>

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (2560). *โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปีการศึกษา 2560*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (2561). *โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ปีการศึกษา 2561*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2560). *เกี่ยวกับหน่วยงานคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.thaiedreform.org/about/>

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2560). *คณะอนุกรรมการ*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.thaiedreform.org/councils/>

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนพิเศษ 96 ง (3 เมษายน 2560): หน้า 14-22.

คุรุสภา. (ม.ป.ป.). *รายชื่อสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรทางการศึกษาทั่วประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2561, จาก <http://news.ksp.or.th/ksplibrary/index.php/2015-06-08-04-28-33>

- ชานนท์ โกมลมาลย์, อนุพงษ์ จันทะแจ่ม, และโชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง. (2560). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาเด็กเยาวชนสู่ประเทศไทย 4.0. ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, รายงานสืบเนื่องสัมมนาวิชาการ (Proceedings) เรื่อง “นโยบายสังคมกับวาระประเทศไทย 4.0” (น.32-49). สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2561, จาก http://www.socadmin.tu.ac.th/upload_files/published/published_11283_792.pdf
- ถวิล อรัญเวช (2650). *ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2561, จาก http://thawin09.blogspot.com/2017/01/bbg-post_780.html
- ทรูปลูกปัญญา. (2560). *โครงการด้านการศึกษาและศาสนาตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9*. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2561, จาก <http://www.truelookpanya.com/learning/detail/32145-044722>
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 135 ตอนพิเศษ 199 ง (17 สิงหาคม 2561): หน้า 19-21.
- ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ อัตรา และรายการที่ให้การอุดหนุนทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ในระดับอุดมศึกษา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 135 ตอนพิเศษ 3 ง (5 มกราคม 2561): หน้า 9-11.

- พรรณิดา ผุสดี. (2555). *การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมและจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2561, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/pannida/2012/11/12/entry-10>
- พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 135 ตอนที่ 12 ก (27 มกราคม 256): หน้า 1-18.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 130 ตอนที่ 42 ก (17 พฤษภาคม 2556): หน้า 1-3.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก (5 กุมภาพันธ์ 2551): หน้า 1-13.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 131 ตอนที่ 87 ก (26 ธันวาคม 2557): หน้า 19-30.
- มธ. พัฒนาสาธารณสุขไทยสู่สากล รุกเปิดการแพทย์แผนจีนอินเตอร์. (24 ธันวาคม 2559). ใน *คมชัดลึก*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/253441>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). *หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทรัพยากรชีวภาพและชีววิทยาสภาวะแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.sc.mahidol.ac.th/sim/EnvironmentalBiology.htm>

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, โครงการพัฒนาศูนย์
ความเป็นเลิศตามอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของมหาวิทยาลัย. (2561).
การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน
2561, จาก <http://www.bsru.ac.th/identity/archives/2516>

มหาวิทยาลัยศิลปากร. (ม.ป.ป.). หลักสูตรนานาชาติร่วมกับต่างประเทศ.
สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.su.ac.th/th/faculty-international.php>

ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, พันธศักดิ์ พลสารรัมย์, และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์.
(มกราคม-เมษายน 2560). แนวปฏิบัติที่ดีของโครงการผลิตครู
ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. ใน *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 11(1),
หน้า 307-320.

ศิริพงศ์ รักใหม่, สิริฉันท สิริกุล เตชะพาหพงษ์, และพันธศักดิ์ พลสารรัมย์.
(กรกฎาคม-กันยายน 2559). พัฒนาการของสถาบันอุดมศึกษา
เอกชนในประเทศไทย. ใน *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*,
9(3), หน้า 51-66.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (ม.ป.ป.). *ผลการวิจัย
TIMSS 2015*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2561, จาก [http://www.
ipst.ac.th/index.php/news-and-announcements/
training-seminar/item/2377-timss-2015](http://www.ipst.ac.th/index.php/news-and-announcements/training-seminar/item/2377-timss-2015)

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชน.
(2559, 12 ธันวาคม). ใน *คม ชัด ลึก*. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน
2561, จาก [http://www.komchadluek.net/news/
edu-health/251930](http://www.komchadluek.net/news/edu-health/251930)

สมศ. เตรียมประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 4 สถานศึกษาทุกระดับ.
(2561, 25 สิงหาคม). ใน *MGR Online*. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน
2561, จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9610000084910>

สมาคมครูภาษาไทยแห่งประเทศไทย. (2560). *พระบรมราโชบาย
ด้านการศึกษา ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10*. สืบค้น
เมื่อ 29 มิถุนายน 2561, จาก [https://www.attth.org/
พระบรมราโชบายการศึกษา/](https://www.attth.org/พระบรมราโชบายการศึกษา/)

สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *โครงการสร้าง
บัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์
ภาคการผลิตตามนโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย*. สืบค้นเมื่อ
1 กรกฎาคม 2561, จาก <http://tcas.cupt.net/newpro61.pdf>

สมาคมโรงเรียนนานาชาติแห่งประเทศไทย. (2557). *หลักสูตรโรงเรียน
นานาชาติในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2561, จาก
<http://isat.or.th/th/education-systems>

สอศ. จับมือโคเซ็นปั้นอาชีพะพันธุ์ใหม่. (2561, 3 พฤษภาคม). ใน *เดลินิวส์*.
สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2561, จาก [http://www.dailynews.co.th/
education/641501](http://www.dailynews.co.th/education/641501)

สำนักงานงบประมาณ. (ม.ป.ป.). *งบประมาณโดยสังเขป ฉบับปรับปรุง
ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานงบประมาณ. (ม.ป.ป.). *งบประมาณโดยสังเขป ฉบับปรับปรุง
ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงบประมาณ. (ม.ป.ป.). งบประมาณโดยสังเขป ฉบับปรับปรุง
ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). ประกาศกระทรวง
ศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์
การศึกษาพิเศษ. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561, จาก [http://
bet.obec.go.th/index/wp-content/uploads/2018/08/
Scan1.pdf](http://bet.obec.go.th/index/wp-content/uploads/2018/08/Scan1.pdf)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). แนวทาง
การดำเนินงานการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ตามโครงการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการ
ทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2561, จาก
<http://www.kruupdate.com/news/newid-3956.html>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). ระบบสารสนเทศ
การศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน
2561, จาก http://203.159.157.29/set_index/

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). สถิติ
ทางการศึกษา ปี 2560. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2561, จาก
https://www.bopp-obec.info/home/?page_id=26188

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). สถิติ
ทางการศึกษา ปี 2559. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2561, จาก
https://www.bopp-obec.info/home/?page_id=22308

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <https://memk.obec.go.th/11487>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก <http://homeschool.innoobec.com/wp-content/uploads/2015/06/homeschool.png>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การปฏิรูปการศึกษาไทยครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2561). ข้อมูลสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาคเอกชน. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2561, จาก <http://techno.vec.go.th/ประชาสัมพันธ์/รายละเอียดข่าว/tabid/766/ArticleId/16456/language/th-TH/16456.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (ม.ป.ป.). รายงานประจำปี 2560 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก <http://bme.vec.go.th/Portals/30/DOWNLOAD/Annual%20Report/2560.pdf?ver=2561-03-14-100629-563>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, คณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง นโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2561, จาก www.mua.go.th/users/he.../2559%20Eng%20agen%202559-1.pdf

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). *โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2559-2572)*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2561, จาก <http://www.kruwandee.com/datas/file/1460332990.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thaicyberu.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (ม.ป.ป.). *Thai Higher Education at a Glance 2017*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2561, จาก <http://inter.mua.go.th/2017/11/thai-higher-education-at-a-glance-2017/>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (ม.ป.ป.). *สารสนเทศอุดมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.info.mua.go.th/information/index.php>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (ฉบับเสนอสมานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน 2561)*. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2561, จาก http://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_DraftplanJune2018F.pdf
- สำนักงานบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา. (ม.ป.ป.). *สมาชิกเครือข่าย UnitNet*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2561, จาก http://www.uni.net.th/UniNet/uninet_member.php

- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (20 เมษายน 2559). มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการศึกษา. ใน *ข่าวกระทรวงการคลัง*, 51, หน้า 1-2.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษา* นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2561, จาก http://lib.edu.chula.ac.th/FILEROOM/CABCU_PAMPHELT/DRAWER01/GENERAL/ DATA0000/00000469.PDF
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *ข้อมูลองค์การซีมีโอ* กับความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการไทย. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2561, จาก http://www.seameo.org/SEAMEOWeb2/images/stories/News_Events/SEAMEC/48seamec_2015/for-Media/AboutseameoTH.pdf
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *สถิติการศึกษาประจำปี 2559*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)*. ม.ป.ท.: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *รายงานผลการดำเนินงานสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561, จาก goo.gl/ZKfwGY
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป.). *สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561*. ม.ป.ท.: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (1-15 มีนาคม 2561). คนไทยเรียน 9.52 ปี ผลโอเน็ตดีขึ้น 69 จังหวัด. ใน *จดหมายข่าว OEC*, (3)7, หน้า 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *แนวพระราชดำริ ด้านการศึกษา 9 รัชกาล*. กรุงเทพฯ: เอส.ซี.พรินท์แอนด์แพค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2556-2557*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2557-2558*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *Education in Thailand (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). (ร่าง) *ข้อมูลประเทศไทย ตามเกณฑ์การเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *AQRF กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนของไทยสู่เวทีอาเซียน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานด้านการศึกษาระหว่างประเทศของประเทศไทย ปี 2558*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวิชาการการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2559/2560: แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สรุปการประชุม เรื่อง “สานพลังการศึกษา เพื่อการปฏิรูปประเทศ”*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *สรุปผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง*. ม.ป.ท.: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (มิถุนายน-กรกฎาคม 2561). *ความก้าวหน้าในการจัดทำมาตรฐานของชาติ. ใน วารสารการศึกษาไทย, (15)145, หน้า 16-19.*
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ไตรมาส 3: กรกฎาคม-กันยายน 2559*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงาน
ของตลาดแรงงานในประเทศไทย ช่วงปี 2560-2564. กรุงเทพฯ:
ผู้แต่ง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร
ทั่วราชอาณาจักร ไตรมาส 3: กรกฎาคม-กันยายน 2561.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2561). ครม.เห็นชอบโครงการผลิต
อาชีพะพันธุ์ใหม่และบัณฑิตพันธุ์ใหม่. ใน ข่าวทำเนียบรัฐบาล.
สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2561, จาก [http://www.thaigov.go.th/
news/contents/details/11760](http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/11760)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.ชัยพลภักษ์ เสรีรักษ์
ดร.วัฒนาพร กระจับทุกษ์
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์
ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
(ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่

23 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 -

30 กันยายน พ.ศ. 2561)

นางเรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
(ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่

16 ตุลาคม พ.ศ. 2560 -

30 กันยายน พ.ศ. 2561)

นางสาวประภา ทันทศุภารักษ์

ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย
ความร่วมมือกับต่างประเทศ

ผู้พิจารณารายงาน

นางเรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
(ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่

16 ตุลาคม พ.ศ. 2560 -

30 กันยายน พ.ศ. 2561)

ดร.ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์

อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นางสาวจุไรรัตน์ แสงบุญนำ

อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นางสุรางค์ โพธิ์พลกษาวงศ์

อดีตที่ปรึกษาด้านวิจัยและ

ประเมินผลการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้รับผิดชอบโครงการและบรรณาธิการ

นางสาวชนิษฐา จีรวีริวงศ์	นักวิชาการศึกษาคำนาฏการพิเศษ
นางคัทริยา แจ้เดชา	นักวิชาการศึกษาคำนาฏการ
นางสาวธีรดา เทพมณฑา	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้รวบรวมข้อมูล เรียบเรียง และจัดทำรายงาน

นางคัทริยา แจ้เดชา

ผู้ให้การสนับสนุนรูปภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนวาริชียงใหม่อินเตอร์เนชั่นแนล

สำนักสื่อสารองค์กร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้ให้การสนับสนุนข้อมูลและข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงาน

หน่วยงานภายในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้แทนสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

ผู้แทนสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

ผู้แทนสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้แทนสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา

ผู้แทนสำนักสื่อสารองค์กร

หน่วยงานอื่น ๆ

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
ผู้แทนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
ผู้แทนสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ

สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นางสาวประภา ทันตศุภารักษ์

นางสาวชนิษฐา จิรวิริยวงศ์

นายปานเทพ ลาภเกษร

นางศุภรียา แจ้งเดชา

นายสิงหชาติ ไตรจิตต์

นางสาวธีรดา เทพมณฑา

นางสาวสมพร ถึงไชย

นางสาวธีรณัฐ ธีรทีป

โทร. 0 2668 7123 ต่อ 2538, 2539, 2541

โทรสาร 0 2241 8330

Website: www.onec.go.th

